www.cec.cat

Muntanya

ANY 137 • JUNY 2013

904

PASS'ARAN
La travessa

PARCS NATURALS
Descobrir el cap de Creus

EXCURSIONISME
Estanys de la Pera

ALTA MUNTANYA
Les agulles del Vinhamala

HISTÒRIA DELS PIRINEUS
Els pioners de la Maladeta

VIATGES
Itineraris a l'illa d'Skye

3,95 €

00904

9 770212 211006

GUIES DEL CEC

Els GUIES DEL CEC volem apropar a tothom a fer ACTIVITATS enmig de la NATURA, de la mà de PROFESSIONALS TITULATS i amb MOLTA EXPERIÈNCIA.

COMENÇA LA TEMPORADA DE BARRANCS

BARRANCS PER A EXPERIMENTATS

Gorges de Núria, Llech i altres...

BARRANCS PER A DEBUTANTS

Glorieta, Forat Negre i altres...

TREKKING AQUÀTIC

Torrent de la Cabana – Riera del Carme

¡TRIA EL DIA I EL BARRANC QUE VULGUIS I T'HI PORTEM!

Els preus inclouen: guia de barrancs, material tècnic (neoprè, escarpins, arnès, casc, bagues d'ancoratge i rapelador), assegurança d'accidents i R.C. i impostos. Xec 15% de descompte a Salewa Store de Barcelona per a cada participant.

Els preus no inclouen el transport a la zona d'activitat

PREUS ESPECIALS PER ALS SOCIS DEL CEC

PER RESERVAR L'ACTIVITAT: TELÈFON: 933 152 311 ÀREA D'ATENCIÓ AL SOCI - WEB: http://guies.cec.cat

Tel: 933 152 311 (extensions 114 i 116) | Web: www.cec.cat | e-mail: guies@cec.cat | Carrer Paradís 12, 5a planta, 08002 Barcelona

Muntanya

Edita
Centre Excursionista
de Catalunya
Paradís, 10-12
08002 Barcelona
Telèfon: 933 152 311
Fax: 933 151 408
revista.muntanya@cec.cat

Director
Ferran Alexandri
ferran.muntanya@cec.cat

Secretari de Redacció
Ernest Godó
ernest.muntanya@cec.cat

Consell de Redacció
Ton Barnils, Jordi Bernat, Joan Campañà, David Mengual, Enric Nosàs, Pau Quesada, Roger Rovira, Josep M. Sala, Carol Torres

Edició i correcció
Estudi Ferran Alexandri

Disseny i maquetació
Estudi Toni Inglès
www.toni-ingles.com

Cartografia
Albert Martínez

Publicitat i subscripcions
Telèfon: 933 152 311

Distribució a llibreries
Revista Altaïr, S.L.
Telèfon: 933 208 648

Impressió
CEVAGRAF, SCCL
IMPRÈS EN PAPER ECOLÒGIC

Dipòsit legal: B-545-1958
ISSN:0212-2111

La revista *Muntanya* respecta les opinions expressades a través dels articles dels seus col·laboradors, però no les comparteix necessàriament, fent propis només els continguts de l'editorial.

La revista *Muntanya*, editada pel Centre Excursionista de Catalunya, segons el que preveu l'article 32.1 paràgraf segon del TRLPI vigent, s'oposa expressament a què qualsevol de les pàgines d'aquesta revista, o bé una part d'aquestes pàgines, siguin utilitzades per a la realització de resums de premsa. Qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra només pot ser feta amb l'autorització dels titulars, tret de les excepcions previstes per la llei. Adreceu-vos a CEDRO (Centro Español de Derechos Reprográficos) si us cal fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta publicació (*www.conlicencia.com*; 917 021 970 / 932 720 447).

Associació de Publicacions Periòdiques en Català

Generalitat de Catalunya
Departament de la Presidència

Bloc de *Muntanya*
www.revistamuntanya.wordpress.com

ISSUU

Centre Excursionista de Catalunya 1876

Muntanya 904

ANY 137 • JUNY 2013

CENTRE EXCURSIONISTA DE CATALUNYA
Club Alpí Català

8 Pass'Aran. La travessa transfronterera d'alta muntanya
David Mengual Padrós
La travessada Pass'Aran és una alta ruta pirinenca molt interessant per descobrir el paisatge més agrest i desconegut de l'Aran i el Coserans.

20 Cap de Creus. El reialme de la tramuntana
Ferran Alexandri i Roger Rovira
Una proposta que combina excursionisme, cultura i caiac de mar, per redescobrir el cap de Creus, un parc natural únic al món per la seva diversitat.

28 Els cims dels estanys de la Pera
Alfred Montserrat i Valentí Zapater
Una excursió clàssica als cims de Perafita i Monturull i un original itinerari a l'estanyol de la Colilla, passant pels pics del Sirvent i la Colilla, entre Andorra i la Cerdanya.

40 Baixant tres mils al Vinhamala. Agulles del Clot de la Hount i SW de Cerbillona
Fidel Sáez de Heredia Herce
Per pujar a les agulles més impressionants a l'entorn d'aquest massís dels Pirineus axials.

52 Jean Rigaud, el pioner de la Maladeta. Apunts per a una història
David Vilaseca Basco
Un article històric dels Pirineus que ens acosta a les gestes dels primers homes que van pujar al cim de la Maladeta.

60 Skye, l'illa misteriosa
Borja Bouza
Recórrer a peu l'illa escocesa d'Skye, plena de llegendes, de natura esplendorosa en tots els sentits, entre la terra i el mar, és l'objectiu d'aquest viatge als Highlands.

SECCIONS **4** Editorial **5** La motxilla de muntanya **66** Publicacions **68** Crònica alpina **70** Vies d'escalada **74** L'excursió del mes **76** Noticiari **82** Els arxius del CEC

L'evolució de l'excursionisme

Fent un gran esforç de síntesi, l'excursionisme, al meu entendre, té tres períodes en la seva evolució des de la fundació de la nostra entitat, que es defineix des del seu començament com una entitat excursionista.

El primer període comença, doncs, amb la fundació de l'Associació Catalanista d'Excursions Científiques, i es pot dir que es clou amb la guerra civil. És el període que en podem dir de l'excursionisme científic, que té com a objectiu la recerca, el coneixement del territori, tant català com d'altres països, i és practicat per nombrosos intel·lectuals, poetes, estudiosos, científics per als quals l'esforç físic per fer el seu treball era una circumstància, però no era un objectiu en si mateix.

El segon període neix amb la creació en el si del Centre Excursionista de Catalunya de la Secció d'Esports de Muntanya el 1908, i amb aquesta el naixement de l'esquí a casa nostra i dels esports de muntanya com avui els entenem. Aquest període es distingeix per un aspecte de l'excursionisme que és l'exploració, és a dir, el coneixement de les muntanyes i la seva conquesta, i també les ascensions dels cims més importants i amb més dificultat.

Són dues les característiques d'aquest període. La primera és que l'esforç físic és fonamental. La segona és la necessitat de fer equips o cordades per tal d'assolir els reptes dels cims i vies d'escalada en noves serralades. En definitiva, això representa el naixement de les expedicions amb l'eclosió dels nous materials, cada cop més sofisticats. La manca de les noves tecnologies de comunicació dóna lloc a una vida associativa en els clubs molt intensa, on el fet d'intercanviar informació i coneixements és clau.

El tercer període és el que neix a la dècada de 1970 amb les escalades als cims del parc nacional del Yosemite. Per a mi és el punt d'inflexió que dóna pas a l'excursionisme d'avui en dia i que ja no se'n vol dir excursionisme, sinó esports de muntanya, on el que preval és l'esforç físic i l'habilitat individual. L'equip, la cordada, l'expedició amb molts mitjans, ja no són necessaris. El que es valora és la dificultat i la individualitat. És més important ser un heroi que ser un esportista, encara que això ens pugui costar la vida.

En alguns clubs excursionistes encara prevalen els valors de l'excursionisme científic i també de l'excursionisme muntanyenc o alpinisme, però cada cop són més, especialment els més joves, que el que valoren és precisament l'esforç físic, la dificultat i l'èxit individual.

A més, les noves tecnologies de comunicació (xarxes socials) substitueixen la vida associativa presencial en els clubs. Els clubs excursionistes han de ser sensibles a aquest fenomen social si no volen desaparèixer en els propers anys i ser substituïts per empreses de serveis d'oci.

Josep M. Puente
President del Centre Excursionista de Catalunya

DIRECTOR DE MUNTANYA

Pass'Aran, els camins de la història

El Pass'Aran és una travessa d'alta muntanya de força dificultat, recentment dissenyada per als excursionistes, però també per als pirineistes més exigents, que travessa les muntanyes de la Vall d'Aran i el Coserans, entre Catalunya i Gascunya. Es tracta d'un camí transfronterer circular que permet assolir els cims de l'entorn. Una travessa que es fa en cinc etapes, amb allotjament en refugis de muntanya i Gîtes, i amb un desnivell acumulat de més de deu mil metres.

Presentem en aquest número de *Muntanya* la descripció completa d'aquesta ruta, amb l'objectiu de posar de manifest la presència de camins seculars que travessen el Pirineu d'un costat a l'altre, d'un país a un altre. El que en temps passats això podia representar una via de comunicació, de pas, de relació entre els llocs i les regions, avui dia també ens permet de conèixer el paisatge, la natura, els pobles i la gent que viu en aquests verals, una veritable lliçó d'història i cultura, però també d'esport i salut.

Ferran Alexandri

DAVID MENGUAL

Foto de portada: Pujant al coll del Clot du Lac (Arieja)

LA COLUMNA

La natura i la muntanya: punt de trobada

Per Joan Escalé i Bosch

Durant el mes d'abril, amb motiu de la festivitat de Sant Jordi, a Vic organitzaren un cicle de xerrades titulada *Km 0* amb autors de llibres. En una d'elles hi aplegaren els que treien novetats sobre esports a la muntanya i se'ls proposava dialogar sobre «La muntanya: espai natural o esportiu?» El grup era prou representatiu de les diferents sensibilitats que trien el marc de la natura per gaudir-ne: des de biòlegs com en Roger Arquimbau, que apostava per un retorn a l'excursionisme clàssic, fent un contacte amb la natura amb calma i sense presses per fer-hi descobertes amb els binocles, la càmera, preguntant-se els perquès de la toponímia, observant la distribució de la vegetació... fins als aventurers com l'Albert Bosch, que acabava de treure el seu llibre fruit d'una experiència punyent a l'Antàrtida, o en Ferran Sarri i l'Anna Comet que treien un llibre original sobre cuina i l'entrenament amb la firma de dues patums com Nandu Juvany i Kilian Jornet, entre d'altres presents a la mesa. Evidentment es van evidenciar de seguida diferents filosofies del gaudi en la natura. Hi hagué un consens fàcil en què totes les disciplines hi són benvingudes, però no pas totes les actituds dels que les practiquen. En totes cal respecte per la natura i pels altres que hi puguem trobar.

És ben palès que d'uns anys ençà a la muntanya hi ha més gent que mai. Cada cop més hi trobem persones que no estan vinculades a cap centre excursionista, tendint a ser el gruix principal, i això per a mi, sí que és una mancança de la nostra realitat.

Es posà sobre la taula el fenomen de les curses de muntanya, que tants nous adeptes hi arrossega. Hem de tenir present que el córrer per la muntanya no és pas cosa nova en el món de l'excursionisme. Foren els centres els que introduïren l'atletisme en moltes poblacions de la nostra geografia (Manresa, Sabadell, Mataró...) i que tenien una secció pròpia dins les entitats. ¿Per quins set sous hem de pensar que l'atletisme ha de ser urbà? A nosaltres que ens agrada la muntanya ens costarà poc de veure que els que corren un cop provin de fer-ho en plena natura, el gaudi que els representarà els fidelitzarà fàcilment en aquests entorns deixant l'asfalt. El debat de si l'excursionisme ha de ser més esport o més cultura ens ve de lluny, gairebé des dels nostres orígens. I així com és cert que els nostres pioners van posar l'accent en fer gaudir la ment amb les seves descobertes intel·lectuals: art, flora, etnografia... també és cert que sempre van conviure les dues modalitats. Ara la gent de la nostra generació es decanta més –i no pas exclusivament, però sí majoritàriament- per fer gaudir la ment a través de les sensacions corporals més que intel·lectuals. Així com hem incorporat disciplines poc clàssiques com l'escalada esportiva/indoor en les nostres entitats, penjant rocòdroms a les parets i encaixant les col·leccions d'objectes –museus en dèiem- recollits pels socis; també ara hem d'anar sent capaços d'acollir les noves maneres de gaudir de la natura tot fomentant les més nostrades, per la seva fragilitat actual, però aprofitant les modes noves per acollir i acomboiar els seus practicants, fent cos de socis amb les de sempre.

BUTLLETÍ CEC 1917

El problema que es pot generar a la muntanya és el de la massificació, i el de la intrusió. És a dir, que hi anem sense una cultura de respecte, només per a córrer per l'ego –com deia algú a la xerrada-. Els dos antídots davant d'aquestes malures són l'educació en la manera de relacionar-nos entre nosaltres i amb la natura i la normativa –que no ens agrada per limitadora-. Sens dubte que el gran servei que podem continuar donant les entitats si sabem aixoplugar i atraure aquests nous practicants és el d'acompanyar-los en aquest saber moure's en la natura i de relacionar-nos amb ella i amb els altres que ens hi trobarem. Quan l'únic que busquem és la nostra reafirmació personal no compartim cultura, ni tan sols cultura esportiva. Aquí les entitats podem fer la nostra aportació, ja que som capaces de transmetre valors i ètica de relació. Els centres han de ser la casa comuna, l'aixopluc de tots els que practiquen esports a la natura. Si sabem aprofitar l'onatge, podem fer la nostra aportació ja que tenim missió –servei a fer-, tenim nous reptes, ¡tenim futur!

HISTÒRIES DEL CEC EN VINYETES

Curses de cotxes sense motor a Collserola

Per **Joan F. Molina**

Fa cosa d'un any, vaig veure a internet una vinyeta que em va cridar l'atenció. Parlava d'una cursa de cotxes de Vallvidrera a Sarrià. La vaig poder comprar i vaig començar una recerca a la meva biblioteca i a les hemeroteques digitalitzades. Així vaig saber que fa més d'un segle, concretament el 29 d'abril del 1911 (dissabte) els lectors d'un diari barceloní, podien llegir la nota següent:

> Habiendo autorizado el alcalde de Sarrià la carrera de Downcars que tendrá efecto mañana domingo, a las cuatro de la tarde, dicha autoridad ruega a los conductores de toda clase de vehículos que durante el curso de la carrera por la carretera de Sarrià a Vallvidrera se abstengan de circular por la misma, y en caso de efectuarlo, dejen completamente libre el paso a los corredores, al objeto de evitar cualquier accidente desgraciado, pues en dicha carretera existen diferentes curvas que ofrecen peligro. El paso de los corredores se efectuará de cuatro y media á cinco y media de la tarde.

De tota manera, el mateix rotatiu publicava l'endemà, dia de la cursa:

> La Sociedad Sportiva ha organizado para hoy domingo (30/04/1911), a las cinco de la tarde, una carrera de downcars, cuyos coches, en número de 6, estarán expuestos todo el día en el gran salón de fiestas. Habrá premios de importancia, y desde la cumbre se podrán observar los accidentes de la carrera deportiva al descender por las montañas.

És a dir, animava els potencials espectadors a gaudir dels més que probables accidents. El dilluns hom projectava al cine Ideal (Gran Via 605-607), un reportatge de l'esdeveniment.

Per commemorar, i potser ajudar a pagar, la cursa es va imprimir una vinyeta en diversos colors i papers amb el dibuix d'un d'aquests vehicles.

I us preguntareu: ¿què té a veure una cursa de cotxes amb el CEC? El 1907 la nostra entitat va importar un trineu de *bobsleigh*. Com passa sovint a casa nostra, la falta de neu va obligar a suspendre la competició prevista i el qui havia de pilotar l'aparell, en Josep M. Armangué, va decidir muntar-hi quatre rodes de bicicleta i dotar-lo d'un sistema de direcció per cables. Així, independentment de la neu, podia fer vertiginoses baixades per les carreteres de la Rabassada i Vallvidrera. Aquest fou l'origen del Down Car Club, organitzador de la cursa comentada més amunt. La cosa no acaba, però, aquí. Un cop a baix, els cotxes havien de ser remolcats un altre cop amunt, per un automòbil o una motocicleta. Per això, Armangué va tenir la pensada d'instal·lar-hi un motor de moto: havia nascut l'autocicle, que esdevindria enormement popular a Catalunya.

Els germans Armangué li van agafar gust als cotxes i van fundar la empresa automobilística David, força destacada entre 1916 i 1923. També van tenir una empresa de taxis, els Taxis David, que va dominar el servei a Barcelona, i el primer aparcament o garatge de Barcelona, el conegut Garatge David, entre els carrers de Tuset i Aribau.

Sembla mentida com, a partir d'una vinyeta, es pot reconstruir tota una història barcelonina i recordar tota una nissaga de socis del CEC.

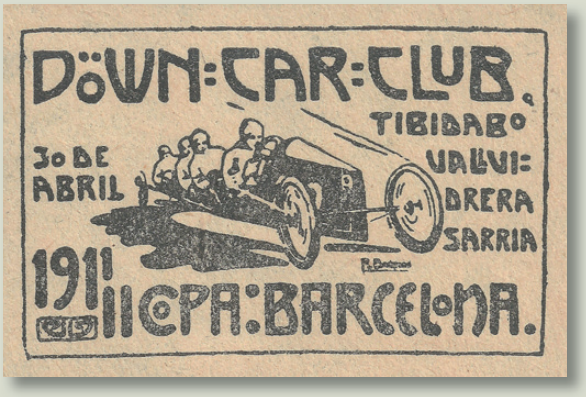

les revistes.cat
el portal de les revistes en català
La revista Muntanya és actualitat al portal de les revistes en català
llegeix revistes en català

X-TRACK

La motxilla de trail-running de Ferrino

Dissenyades per a practicants de trail-runnig, les motxilles X-TRACK de Ferrino ens ofereixen una estabilitat excel·lent en marxa i pesos de vertigen. Tot això gràcies al teixit lleuger i resistent en 50 deniers Dot Dobby Nylon Ripstop i a l'espatllera i tirants ergonòmics de reixeta transpirable. Per a una excel·lent estabilitat i confort, el cos de la motxilla reparteix el pes als malucs sobre el cinturó envoltant, i els tirants inclouen cintes pectorals de regulació. El cinturó, a més, incorpora butxaques d'accés ràpid amb cremallera, més funcionals. També hi trobem detalls reflectants en el frontal per si es fa de nit. Espai específic per a bossa d'hidratació. Possibilitat d'instal·lar el portaampolles X-Track (que es ven separadament) en els tirants de la motxilla. Disponible e 8 l (240 g) i 15 l (270 g).

www.ferrino.it fr

www.petzl.com/es

SIROCCO

El casc ultralleuger per a escalada i alpinisme de Petzl

Amb un pes màxim de 165 g, el casc SIROCCO és la novetat per la seva lleugeresa. El disseny monobloc permet alleugerir al màxim el casc i al mateix temps conservar una resistència excel·lent als impactes, gràcies a les propietats mecàniques del polipropilè expandit (PPE) amb el qual està fet. El seu sistema de regulació tèxtil contribueix igualment a la lleugeresa. Aquest casc està dotat d'una nova sivella magnètica que permet tancar la barballera amb una sola mà. Regulat i amb encoixinats amovibles folrats de teixits absorbents. El SIRROCCO també disposa d'una ventilació excel·lent repartida per tot el casc. Inclou dos forats laterals per a la pantalla de protecció Vizion, i dispositius per subjectar una llanterna frontal. Aquest casc ha estat reconegut amb el premi Outdoor 2012 per la seva innovació a la fira de Friedrichshafen.

HEAVEN PEAK GTX

La millor bota de muntanya de Millet

El concepte integral d'aquesta nova bota ha estat concebut per a trescs d'alt rendiment, fins i tot per culminar cims d'altura. Destaca per l'excepcional mescla de protecció, resistència, retenció de forma i adherència. L'objectiu d'aquesta bota és proporcionar una resistència molt bona sense perdre de vista un factor important en els ascensos: la comoditat. Per això la forma de la bota combina un arc metatarsià bastant ampli, que aporta més comoditat i llibertat de moviment; però proporciona més estabilitat al turmell i als genolls. Fabricació Flex™, membrana de GORE-TEX® transpirable i impermeable, sola Vibram®.

www.millet.fr

Arribada al santuari de Montgarri, al municipi de Salardú, situat a la vall de Montgarri, on el refugi ha tornat la vida al despoblat.

Les muntanyes del nord de la Vall d'Aran, que al seu torn són les del sud de les valls de Biros i Castillonnais, constitueixen un massís únic, salvatge i ignorat al qual cal apropar-se. La travessa Pass'Aran és una bona forma de descobrir aquest paradís oblidat entre l'Aran més agrest i el Coserans més inexplorat. Un recorregut en el sentit invers a les agulles del rellotge ens permetrà conèixer la zona.

Pass Aran

La travessa transfronterera d'alta muntanya

Text i fotografia de **David Mengual i Padrós**

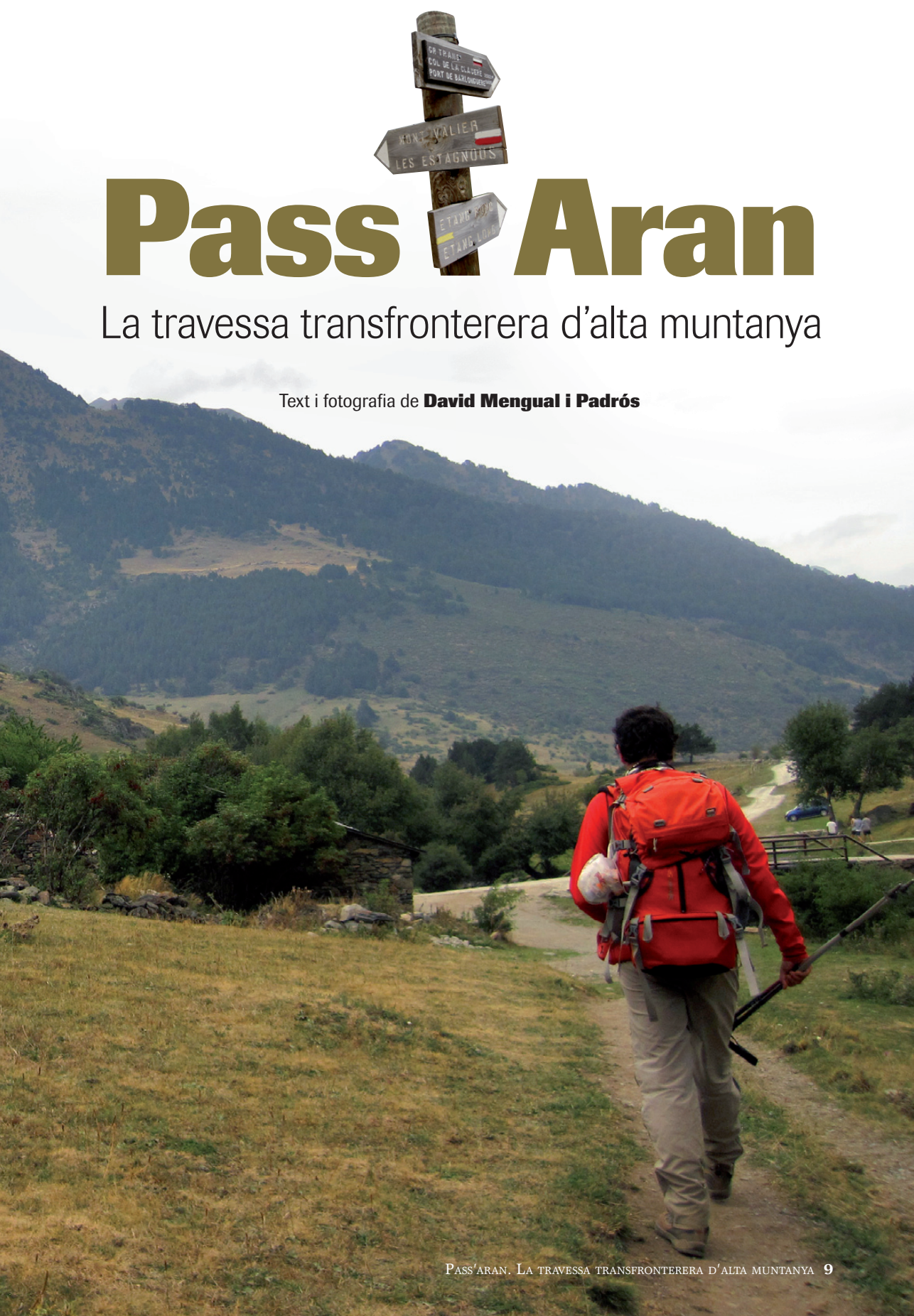

PRIMERA JORNADA

Itinerari: refugi Amics de Montgarri (1.657 m) – pòrt de Gireta (2.503 m) – pòrt de Barlonguèra (2401 m) – estanh Long (2130) – estanh Redon (1936) – refugi des Estagnous (2.245 m).
Desnivell pujada: 1.155 m.
Desnivell baixada: 567 m.
Distància: 10,9 km.
Horari: 6 h 30 min
Opcional: Ascensió al tuc de Barlonguèra des del pòrt de Gireta (300 m de pujada)

Iniciem la travessa a Montgarri. Aquest fet ja és entranyable. Aquest poble, abandonat des de fa anys, ja fa temps que disposa d'un acollidor refugi regentat per uns guardes que s'esforcen per donar a conèixer la zona i que ofereixen una hospitalitat i uns àpats aranesos dignes de menció.

Sortim del refugi seguint el sender GR que remunta la vall de Montagarri vers el NE. Creuem el barranc deth Milh i seguim remuntant, ja pel mig del bosc fins que albirem la vall que pujarem en la seva totalitat fins al pòrt de Gireta. Des d'aquest punt a la cota 1.980 baixarem uns 60 m fins al fons de la vall per començar la remuntada en direcció NE a còpia de llargues ziga-zagues, tot buscant senyals i fites, car en algun dels punts el camí es desdibuixa sobre els prats d'herbei. Des del pòrt de Gireta podem ascendir al tuc de Barlonguèra, situat 300 m més amunt, i més accessible que per la directa des de Montgarri, pujant pel barranc deth Milh. Situats al pòrt de Gireta, on hi ha un rètol indicador, toca baixar cap a l'esquerra (E) un centenar de metres fins al pòrt de Barlonguèra.

Cal anar amb compte en aquest tram car els senyals es perden i el camí es desdibuixa. Un cop al port, el sender baixa ràpidament pel fons de la vall sense cap problema fins a l'estanh Long. Flanquegem l'estany per la riba esquerra de manera que l'aigua ens queda a la dreta. El camí no té pèrdua, però convé no sortir-ne, perquè en determinats moments queda molt penjat sobre les aigües; alguna cadena i algun passamà ens ajudaran en la progressió fins a arribar a la sortida d'aigües. Des d'allà, el descens fins a l'estanh Redon es tortuós i entretingut. Unes quantes cadenes ens ajuden a des-

Un cop som al pòrt de la Gireta, el sender baixa ràpidament al fons de la vall.

Els boscos de les valls de Biros i Castillonnais estan habitats per óssos... que conviuen amb fades i follets.

grimpar sense problemes, però sense deixar-nos distreure. Un cop a l'estany trobem el pal indicador del sender del refugi. Els més de 250 m de pujada s'amunteguen després d'una etapa llarga, i més pel fet que no veiem el refugi fins que pràcticament ja hi som.

Una bona instal·lació amb una bona vista sobre la vall. Acollidor i de bons àpats. Quantitat i qualitat.

SEGONA JORNADA

Itinerari: refugi des Estagnous (2.245 m) – refugi des Caucis - cabana de Nérech – Gîte d'Étape Maison du Valier (933 m).
Desnivell de baixada: 1.312 m.
Distància: 10,3 km.
Horari baixada: 4 h.
Opcional: ascensió al mont Valier (593 m de pujada).

Si disposeu d'un dia, des d'aquest refugi podeu aprofitar per fer l'ascensió al mont Valier, que constitueix una de les talaies més importants de la zona i que queda molt allunyat de tot arreu.

EL DESCENS FINS A L'ESTANH REDON ES TORTUÓS I ENTRETINGUT. UNES QUANTES CADENES ENS AJUDEN A DESGRIMPAR SENSE PROBLEMES

Nosaltres per baixar fins al Gîte d'Étape Maison du Valier tenim dues opcions: remuntar pel coll de Pécouch fins a l'estany de Milouga i baixar per la vall on hi ha la cabana d'Aouen o baixar directament per la vall, pel camí normal d'accés al refugi. El dia està emboirat i no es veu res, per la qual cosa decidim baixar directament i recuperar-nos de l'etapa anterior, que vam fer plovent sense parar. El camí perfectament senyalitzat baixa per unes llastres fins al refugi des Caucis, i des d'allà, s'endinsa al bosc per baixar un gran esglaó fins al fons de la vall. Passem per la cascada de Nérech i sense més problemes el camí ens duu fins al Gîte d'Étape. Una nova instal·lació regentada pels veterans i antics guardes d'Estagnous. Un lloc pensat per a muntanyencs i per a no muntanyencs, no exempt de petits luxes i d'una elaborada cuina del país.

TERCERA JORNADA

Itinerari: Gîte d'Étape Maison du Valier (933 m) – cabana de l'Artiga – cabana du Trapet du Milieu (1.560 m) - coll i cabana du Clot du Lac (1.821 m) – bosc de Bassset – riu (1.080 m) – cabana d'Areth – port d'Aret (1.802 m) – Gîte d'Étape d'Eilia (1.000 m).
Desnivell de pujada: 1.610 m (888+722).
Desnivell de baixada: 1.543 m (741+802).
Distància: 16,70 km.
Horari: 9 h 25 min.

Ens trobem amb la que possiblement sigui l'etapa reina de la travessa. No tant per la distància o pel desnivell total que supera, sinó pel fet que el perfil del desnivell del dia té la forma de gairebé una ema perfecta. Remuntarem 750 m, els baixarem, i remuntarem 800 m més per tornar-los a baixar, i psicològicament, la segona pujada és esgotadora.

Tot i això, el fet de creuar dues valls tan profundes, ens confirmarà la percepció que teníem que les valls del Coserans són llargues, profundes, abruptes i, tanmateix, força inaccessibles. L'alta muntanya pirinenca en estat pur i dur, hàbitat de l'ós i d'una variada fauna autòctona.

El cas és que la nostra ruta està perfectament senyalitzada. És una etapa del GR 10 que travessa el Pirineu de mar a mar pel vessant nord. El camí està totalment fressat, per la qual cosa cal armar-se de paciència i gaudir de l'espectacularitat i de la solitud del paisatge.

Sortim del Gîte d'Étape per la carretera fins que ben aviat a mà esquerra trobem el sender que puja a la cabana de l'Artiga, on hi ha un bon abeurador. Poc abans d'arribar deixem el bosc de faigs i roures per endinsar-nos en el terreny de les pastures, cosa que al seu torn ens permet veure el desnivell que encara ens resta per superar. La companyia d'uns pastors, que estan reconstruint las cabana du Trapet de Milieu, més a prop del coll, ens entreté, mentre a poc a poc i pas a pas anem superant el desnivell que no cedeix ni un moment.

Situats al coll del Clot du Lac, on hi ha una cabana en bon estat, gaudim de la grandària

La vila d'Eilia mostra la tranquil·litat i la solitud de les valls perdudes.

del Coserans en tota la seva dimensió. Les grans muntanyes de l'Aran al sud, la profunditat de les valls als nostres peus, l'abrupta vall per la qual vàrem baixar d'Estagnous i, evidentment, la vall que haurem de baixar i el pòrt d'Areth a l'oest, que es troba talment a la nostra alçada i que des d'aquí encara sembla llunyà. El descens fins al riu no presenta més problemes que el propi d'un descens de 800 m en el darrer tram farcit de nerets grocs i morats. El riu ens permet un bany, menjar alguna cosa i recuperar forces abans d'iniciar el segons ascens. Sens dubte, aquest seria un bon punt per construir un Gîte d'Étape o un refugi que alleujaria molt l'esforç d'aquesta etapa. Remuntem el sender, sortim del bosc per un fort pendent cobert de falgueres i, seguint una ziga-zaga, arribem fins a prop de la cabana d'Areth, a la qual s'accedeix també per una pista apte per a 4x4 que ve del fons de la vall. Superem la cabana i seguim remuntant fins al coll d'Areth, sota la mola del Malh de Bolard. Un cop a la carena, el camí la ressegueix força estona amunt i avall fins que finalment assolim el coll. Durant el descens prendrem consciència que estem endinsant-nos en una antiga zona minera de primer ordre. Restes de cables entre la

L'alta muntanya pirinenca en estat pur i dur, hàbitat de l'ós i d'una variada fauna autòctona

fageda, restes de torres metàl·liques de vells telefèrics abandonats, boques de mina amagades, materials abandonats arreu, fan pensar en l'esplendor econòmic d'aquestes terres anys enrere, quan les companyies mineres explotaven els recursos en aquestes altes muntanyes, llavors encara més allunyades del món conegut.

Una vegetació exuberant de roures, fagedes i falgueres que han engolit les instal·lacions del passat ens acompanyen fins a Eilia. Eilia, final de carretera, final de vall, i reflex del final d'una època remota, és una vella vila minera abandonada en la qual actualment només hi viuen dues famílies, una de les quals regenta el Gîte d'Étape des de fa uns quants anys. La fredor del poble mig abandonat, contrasta amb la bellesa espectacular de l'indret, feréstec i abrupte com ell mateix. La calidesa del Gîte, el tracte entranyable i un menjar exquisit i deliciós arrodoneixen el final de l'etapa potser més dura que farem per les muntanyes del Coserans.

El refugi d'Aranh, situat a l'estany del mateix nom, ens permet gaudir de la darrera nit a la muntanya.

La fredor del poble mig abandonat, contrasta amb la bellesa espectacular de l'indret, feréstec i abrupte com ell mateix

QUARTA JORNADA

Itinerari: Gîte d'etape d'Eilia (1.000 m) – cabana i mines de Ventalhor – coll d'Aranh (2.221 m) – estanh d'Aranh (1.890 m) – refugi d'Aranh (1.965 m).
Desnivell de pujada: 1.296 m.
Desnivell de baixada: 331 m.
Distància: 7,1 km.
Horari: 5 h 50 min.
Opcional: ascensió al tuc de Crabèra (720 m.)

Avui, novament seguirem una etapa del GR 10 correctament senyalitzat, i al seu torn, també etapa del tour de Biros. Aquest tour és un sender de mitjana muntanya que en quatre o cinc dies, permet conèixer els indrets miners més significatius de la regió.

Per a nosaltres, però, si l'etapa d'ahir va resultar dura per la maleïda forma d'ema del perfil de desnivell, el cansament acumulat fa que la pujada d'avui tampoc no sigui fàcil. I és que el sender, si bé no ofereix cap problema d'orientació, puja de manera contínua i obstinada fins a prop de les mines de blenda i galena de Ventalhor. Un breu flanqueig per la pista just abans d'arribar a les mines és la única treva que ens dóna el desnivell. Ventalhor és un lloc inhòspit i mig abandonat envoltat d'un paisatge grandiós i talment solitari que desperta en nosaltres la curiositat per un passat gloriós, on centenars de miners arrencaven el mineral de les entranyes d'aquestes muntanyes i el transportaven heroicament amb rudimentàries instal·lacions fins al fons de la vall, que tanmateix estava encara més lluny de tot arreu. De l'esplendor dels temps de l'explotació de la mina resten unes instal·lacions abandonades que no deixen de plantejar-nos preguntes sense resposta a mesura que guanyem desnivell, augmentant el cansament del dia anterior.

Assolit el coll molt per sobre de la mina, per on passa la línia elèctrica que ve de Ventalhor, intuïm a la nostra esquerra el Portilhon d'Albi, que haurem de superar demà per tornar al nostre Aran, i veiem als nostres peus l'embassament d'Aranh i el refugi on passarem la propera nit. El descens no presenta cap problema,

tret del fet de pensar que l'endemà, i de bon matí, haurem de remuntar sobre les nostres passes per tornar al mateix coll.

L'embassament és de grans dimensions. Si la feina a les mines que hem deixat enrere devia ser duríssima, no podem deixar passar alt les penúries que devien patir els treballadors que van construir aquest embassament a gairebé 2.000 m d'alçada, que no van ser altres que presoners jueus durant els anys de la Segona Guerra Mundial. Ara, la prohibició de creuar per sobre de la corona de la presa ens fa perdre uns metres molt valuosos que haurem de remuntar fins al refugi, que està a l'altre costat.

Un refugi de la dècada de 1970, críptic i de calidesa discutible, però ben equipat i amb bona cuina tot i ser en un lloc molt aïllat del món.

CINQUENA JORNADA

Itinerari: refugi d'Aranh (1.965 m) - coll d'Aranh (2.221 m) Portilhon d'Albi (2.457 m) - pales de Liat – tuc de Mauberme (2.880 m) i retorn al coll – estany de Montoliu (2.360 m) – coll de Montoliu (2.470 m) – prats de l'Horcalh – refugi Amics de Montgarri (1.657 m).
Desnivell de pujada: 1.305m.
Desnivell de baixada: 1.613 m.
Horari: 9 h 50 min.
Distància: 19 km (sense el Mauberme).

El tuc de Mauberme, la talaia que ens permet veure d'on venim i vers on anem.

Baixant cap a l'estany de Montoliu.

Per primer cop aquests dies tornem sobre les nostres passes. Primer baixem fins a l'embassament, i després tornem a remuntar fins al coll d'Aranh, prop de la línia elèctrica.

Deixem els senyals de color vermell i blanc del GR 10 i seguim el camí fitat que cap a la dreta (O) remunta un seguit d'esglaons rocallosos per a passar sobre l'idíl·lic indret de l'estany d'Albi abans d'arribar al Portilhon d'Albi. Visió espectacular sobre els estanys de Liat i de tota la conca minera, car aquí dalt, en el seu temps, la mineria va ser la principal activitat. A l'esquerra, (SE) s'alça imponent la gran muntanya de la zona, el Mauberme, que amb els 2.880 m esdevé una talaia imprescindible del sector, i de la travessia que avui finalitzarem. El flanqueig de Liat procurant no perdre alçada i seguint unes estaques de fusta pintades amb groc fins al peu de la muntanya esdevé llarg i entretingut, no per la seva dificultat, que no en té cap, sinó per la seva llargària. No en va, aquesta és l'etapa més llarga de la travessa.

ALBERT MARTÍNEZ (BASE GOOGLE MAPS)

L'ascens al cim el fem per la ruta normal que va a buscar la canal orientada a N-NO, que per un sender sense dificultat, però amb fort desnivell, permet coronar el cim d'aquesta muntanya imponent, solitària i allunyada de tot arreu. Durant l'ascens cal parar molta atenció a la caiguda de pedres. El Coserans, l'Arieja, l'Aran, etc., des d'aquest cim s'albiren en tota la seva dimensió. A l'oest, el Barlonguèra i el mont Valier delimiten la regió. Dels diversos cims que permet aquesta ruta, sens dubte aquest és el que menys ens desvia de l'itinerari original i potser és un dels més bonics.

Sense pressa, però sense entretenir-nos, perquè l'etapa és llarga, baixem fins a la sortida d'aigües de l'estany de Montoliu i remuntem fins i fins al coll de Montoliu per enfilar la llarguíssima vall que ens durà fins a Montgarri. El nostre camí davalla sense treva fins a la cabana del Forcalh, que deixarem enlairada a l'esquerra enmig d'un paratge idíl·lic, i des d'allà, ja pel bosc, després de creuar el riu per un pont, davallarem fins a la vall de Montgarri. Arribats a la pista i seguint-la a mà esquerra, tornarem al punt on vam començar la travessa.

Si us heu inscrit al Pass'Aran, un obsequi posarà punt i final a l'activitat.

Aquesta ruta la vam realitzar l'autor i l'amic Ton Barnils entre els dies 4 i 8 de setembre de 2012. Creiem que és una travessa pensada per a 5 dies i en 5 etapes, que no convé escurçar. Les ascensions als cims recomanats, excepte en el cas del Mauberme, no agafen ben bé de pas i potser cal dedicar-hi un altre dia i allargar l'estada.

TOTALS DE LA TRAVESSA

Etapes: 5
Desnivell de pujada: 5.366 m
Desnivell de baixada: 5.366 m
Horari: 29 h 35 min
Distància: 64 km

ELS REFUGIS DE LA PASS'ARAN

REFUGI AMICS DE MONTGARRI

Situació: a 1.657 m, a l'antic poble de Montgarri.
Tel: 0+34 639 494 546
Reserves: +34 973 641 681
kimcalbeto@hotmail.com
Accés: amb vehicle des l'aparcament del pla de Beret.

REFUGI DES ESTAGNOUS

Situació: a 2.245 m.
Reserves: +33 561 967 622
(fora de temporada:
+33 674 284 626)
www.ariege.com/refuge-estagnous
Accés: des de la Maison du Valier.

MAISON DU VALIER

Situació: a 933 m.
Reserves: +33 561 010 101
www.maison-valier.fr
maisonvalier@orange.fr
Accés: a la D-4, 3 km després de les bordes Sur Lez, cal tornar en direcció a Ayer i seguir fins a l'aparcament al final de la carretera.

REFUGI GÎTE D'EILIA

Situació: a 1.100 m, al poble d'Eilia.
Reserves: +33 561 961 400
www.ariege.com/gite-eylie
gite.eylie@wanadoo.fr
Accés: Eilia, per la carretera D-4.

REFUGI D'ARANH

(Jacques Husson) CAF
Situació: a 1.965 m, sobre l'embassament d'Aranh.
Reserves: +33 561 967 373
(fora de temporada:
+33 688 694 607)
www.refuge-araing.fr
Accés: des de l'aparcament de Frechedench (Seniein). Carretera D-4.

GASTRONOMIA

En tots els refugis es nota un esforç important per oferir una bona acollida i una cuina casolana típica de la regió.

MÉS INFORMACIÓ

RESERVES PER A TOTA LA RUTA:
Tel: +34 973 643 303 /
+34 973 640 698
www.passaran.com
carrosdefoc@carrosdefoc.com

ALTRES LLOCS WEB
www.otbiros.free.fr

CARTOGRAFIA:
PASS'ARAN – Couserans-Aran. Travessia circular. Amb l'itinerari expressament senyalitzat i informació de la ruta. Escala 1:25.000. Editorial Alpina.

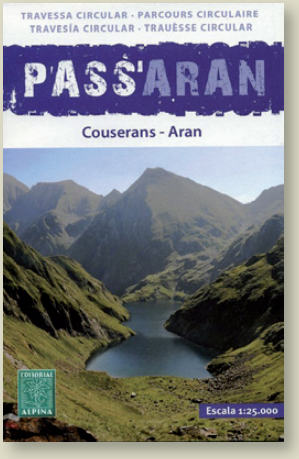

CAP DE CREUS

El reialme de la tramuntana

Per **Ferran Alexandri** i **Roger Rovira**

El parc natural del cap de Creus, amb una extensió total de 13.886 ha, és el primer parc maritimoterrestre amb més superfície protegida de Catalunya.

ROGER ROVIRA

Una costa salvatge, batuda per les tramuntanes, on la força de l'erosió deforma les roques.

Per als excursionistes, les possibilitats que ofereix el cap de Creus són molt diverses. No solament podem seguir senders de gran recorregut, camins, barrancades, cims o cales que no s'acaben mai, sinó que també podem conèixer el ric patrimoni històric i monumental i els jaciments arqueològics. Per als amants del mar i la natura, una excursió amb caiac per conèixer la turmentada i feréstega costa és l'opció més recomanable.

Vista aèria del cap de Creus amb el contrast de roques fosques i clares (esquists i pegmatites). Al fons es veu la badia de Portbou i en primer terme la cala Culip, amb el pla de Tudela, on hi havia el Club Med, enderrocat recentment per recuperar el paisatge original.

EL PARC NATURAL DEL CAP DE CREUS

Diuen que un pastor va davallar de la muntanya vers el mar per trobar-se amb una sirena, i en el pla fundaren l'Empordà. És el mite de l'idil·li dels dos enamorats, un mortal amb una dona meitat peix, que poetitzà Joan Maragall. Certament, el cap de Creus, regió culminant de l'Alt Empordà, és el punt de connexió entre el Pirineu i el mar, espai apte per al llegendari. Però, de fet, ens trobem amb una costa abrupta, plena de penya-segats, puntes i cales, de roques modelades per la tramuntana. Un paradís natural únic i excepcional.

El terreny del cap de Creus és agrest, solcat per torrents profunds; té com a talaia Sant Salvador de Verdera (670 m), seguit del Pení (606 m), el puig Alt (490 m), el puig de l'Àliga (463 m) i la muntanya Negra (433 m). La potència del vent, violent i fred, i la influència del mar han deixat en el paisatge el rocam nu, on gairebé sembla que la vegetació ha desaparegut, per donar pas a formacions rocalloses ben curioses

ALBERT MARTÍNEZ

i espectaculars. Aquestes roques, que tenen més de 450 milions d'anys, són d'una gran diversitat, com ara els marbres del cap de Norfeu, les pissarres, llicorelles i esquists de Cadaqués o els gneis del Port de la Selva.

El paisatge canvia segons si som a prop del litoral o bé a l'interior. Bosquets d'alzines i suredes alternen amb màquies i brolles de llentiscle, bruc, ginesta, estepes i càdec. Torrents i aiguamolls acaben de dibuixar el terreny, amb el seu ecosistema particular. Hi trobem, fins i tot, plantes adaptades a l'aigua salada, com els tamarius; d'altres són espècies protegides per la seva raresa: la folguerila, la lleterassa arbòria, l'olivella, etc.

El cap de Creus també és un bon lloc per a l'observació d'ocells, sobretot a la primavera i a la tardor. No és estrany veure en algun penyasegat una àguila cuabarrada, un falcó pelegrí o un duc, convivint amb ocells pròpiament marins com gavines, corbs marins emplomallats, baldrigues, xatracs i mascarells.

Dins el parc hi ha nombrosos itineraris senyalitzats, com el conegut GR 11, que surt del cap de Creus i travessa tot el Pirineu fins a l'Atlàntic, o el GR 92, anomenat també *sender del Mediterrani*. En aquests camins de muntanya hi podem descobrir llocs de gran interès cultural, el passat prehistòric, palès en els dòlmens, necròpolis i poblats neolítics; però també un dels monuments més importants del romànic català: el monestir de Sant Pere de Rodes.

LA CULTURA DEL VI

Des que els grecs van portar la vinya i l'olivera a l'antiga Roses, el vi sempre ha estat present al cap de Creus perquè és alhora un terreny excel·lent per al conreu dels ceps que produiran el raïm. Durant tota la baixa edat mitjana les muntanyes del cap de Creus estaven conreades de vinyes, plantades en terrasses, delimitades per murs de pedra seca, cosa que permetia lluitar contra l'erosió i aprofitar millor la poca aigua de pluja. Al final del segle XIX l'arribada de la fil·loxera va matar la planta i només va quedar al cap de Creus l'abandó de les feixes, testimoni d'un passat ben productiu.

Avui dia, el vi torna a ser cultura en aquestes muntanyes. El terreny pedregós és adient per conservar la humitat necessària per a la vinya, i la tramuntana, d'efecte dessecador i destructiu, junt a la influència del mar tan proper, són la millor protecció contra el míldiu i altres fongs, de manera que la producció de vi és plenament ecològica, ja que la vinya no necessita tractament químic.

Els celler de La Vinyeta, situat a Mollet de Peralada, s'inicià el 2002 amb dues velles vinyes de carinyena i garnatxa; però avui produeixen 200.000 ampolles d'un vi ben elaborat i personal que venen a 15 països d'arreu del món. També és el cas del celler Martín Faixó, situat al mas Perafita, al damunt del coll de sa Perafita, abans de Cadaqués. Es tracta d'un mas del segle XV i restaurat el 2004, en el marc del programa de la recuperació de la vinya de l'Alt Empordà.

L'esperit emprenedor i innovador d'aquests cellers, amb possibilitat d'hostatgeria, en el creixent enoturisme, són exemple de la recuperació de la producció del vi empordanès, testimoni de la tradició acumulada durant segles en el cultiu de vinyes a la comarca, i especialment al cap de Creus.

LA POTÈNCIA DEL VENT, VIOLENT I FRED, I LA INFLUÈNCIA DEL MAR HAN DEIXAT EN EL PAISATGE EL ROCAM NU

El corb marí gros és un hivernant comú d'aquest litoral.

ROGER ROVIRA

LA COSTA SUD DEL PARC:
De Roses al cap de Norfeu

Els penya-segats caracteritzen el recorregut d'aquest itinerari de la mar d'Avall, que comença a la vila de Roses per enfilar-se cap al dolmen de la Creu d'en Cobertella, i després segueix fins al límit de la punta Falconera, Montjoi i tot un seguit de cales petites solitàries i salvatges fins a arribar al singular cap de Norfeu.

Els penya-segats caracteritzen el recorregut d'aquest itinerari de la mar d'Avall

Sortim de Roses per la carretera que va cap a les cales Montjoi i Pelosa, que segueix per damunt la riera de Quana fins que trobem a mà esquerra el trencall que va cap al dolmen de la Creu d'en Cobertella.

EL RECORREGUT DELS DÒLMENS

El dolmen de la Creu d'en Cobertella és un sepulcre megalític de galeria coberta que es pot datar vers el 3.000 aC. La llosa impressionant que li serveix de sostre fa 5,75 m de llargària i 4,5 d'amplada, la més gran de les conegudes a Catalunya. A partir d'aquí cal continuar el camí cap al nord fins a les ruïnes de la Casa Cremada. Seguim el camí en direcció a la Muntanyeta, amb bones vistes sobre la badia de Roses i la plana de l'Empordà. Baixem una mica i passem un barranc i, en lloc de tirar cap a Roses, girem amunt a la dreta per un corriol que voreja una urbanització. Tot seguit trobarem un parell més de megàlits: el dolmen del Cap de l'Home i la cista del Llit de la Generala.

El camí torna a ser ample i remunta la carena, on podrem trobar encara més arquitectura pètria, com el menhir de la Casa Cremada I i l'esglesiola de la casa Cremada fins que, al final

El dolmen de la Creu d'en Cobertella és el sepulcre de galeria coberta més gran de Catalunya.

ROGER ROVIRA

Un pi modelat per la tramuntana, a l'altura de la cala Montjoi.

de l'ascensió, quedem a sota del pla de les Gates, una zona important de pastura. Agafem un corriol que baixa per damunt de la riera de la Cuana. Aviat passem per les coves-dolmen del Rec de la Quarentena i retornem a la carretera per dirigir-nos al pla de Mas Marès.

LA TORRE DEL SASTRE I CALA MURTRA

Del pla de Mas Marès surt una pista que duu cap al pla de les Gates i el puig Alt. Cal que ens dirigim, però, cap al mas Marès, habitat fins fa poc. Primer un camí i després un corriol que creua el rec d'Almadrava ens durà cap al mas de la Torre del Sastre i el puig Gros. Aquest mas és destacable per la seva torre de vigilància d'origen medieval. Prenem un moment la carretera que va a Montjoi fins que, a mà dreta, en un revolt, trobarem un corriol que va pel rec de la Cala Murtra; travessem novament la carretera i seguim el rec una mica enlairats fins a la cala Murtra, on enllacem amb el GR 92.

CALA MONTJOI

Seguim el GR 92 que va de Roses a Cadaqués en direcció a les cales Lledó i Murtra, que va vorejant tota la costa. Al terme del cap Blanc passarem per la cova de les Bruixes; seguim fins a la cala Rostella. Avancem cap a la punta del Bergantí i la cova de Grill i ja entrem a la badia de Montjoi. Seguim cap a la cala Montjoi; abans passem pel famós Bulli de Ferran Adrià i continuem el GR cap a cala Pelosa.

L'indret de cala Montjoi és un bon lloc per fer-hi parada. Si fem aquest itinerari a l'estiu, tot el camí costaner fins a Montjoi és ideal per fer una capbussada, tot i que per caminar la millor època és primavera, tardor o hivern. La Ciutat de Vacances Cala Montjoi ens pot oferir allotjament i serveis per fer-hi estada uns dies, i també és un bon lloc per planificar altres excursions.

Seguim el GR 92 vers cala Pelosa, envoltat en puig de la Morisca, al damunt de Montjoi. En aquest punt entrarem a la reserva integral natural del Cap de Norfeu, que s'inicia oficialment al coll de Canadell, on un camí senyalitzat permet de recórrer l'altiplà per una costa ben espectacular. Tot i així, el GR enllaça amb aquest camí a l'altura de la cala de l'Home.

ALBERT MARTÍNEZ (BASE ICC)

EL CAP DE NORFEU

El cap de Norfeu representa l'accident geogràfic més singular al sud del cap de Creus, amb una gran diversitat paisatgística i ornitològica. Som en una reserva natural integral, la màxima protecció del parc natural, de manera que aquí hem d'evitar sortir del camí senyalitzat per al públic per no malmetre l'entorn. Hi ha dos itineraris: el curt i el llarg, que podem veure al panell informatiu.

Passem per la cova de les Ermites amb la intenció d'anar fins la torre de Norfeu, el puig d'en Mamet i la gran plana de Norfeu. La cova de les Ermites és una cavitat natural que havia tingut vida eremítica, que avui els pastors han adaptat com a petit refugi de pedra seca, presència encara viva de la ramaderia; allà mateix hi ha una taula informativa del parc.

Quan som al cim de l'altiplà, passem el rec de la Calç, seguint el camí inicial en direcció al sud, on s'emplaça una estratègica taula d'orientació des d'on s'albira la muntanya del Pení, la punta Figuera, el golf de Roses, fins a les Medes i el Montgrí. Si ens apropem a la punta amb precaució (en dies de vent el perill és alt), veurem la millor imatge de l'indret: l'enfonsament de l'espadat al mar. Al fons, el Carall Bernat o el Gat. És un dels llocs on aquesta roca individualitzada, que s'assembla a un gat, conserva el seu nom original de *carall* i no l'eufemisme *cavall* (tabú decent).

El punt culminant és la torre de Norfeu, una estratègica talaia fortificada a 171 m sobre el nivell del mar, que ofereix una vista de tot l'istme del cap de Norfeu, coronat per una torre de guaita del 1595. Tornarem a Roses pel GR 92.

L'ITINERARI

Roses - cap de Norfeu - Roses
Desnivell: 1.050 m (acumulat)
Temps: 7 / 8 h (anada i tornada)

LA PUNTA FALCONERA

En el camí de retorn a Roses, que segueix sempre la costa, desfem un tros el GR fins a la cala Murtra per dirigir-nos a l'indret més meridional del cap de Creus: la punta Falconera.

Falconera és nom de diversos penyals o llocs molt espadats a la vora del mar; etimològicament deriva de *falcó*, per ser aquests paratges llocs bons per niar-hi els falcons. Per la seva situació geogràfica, es va convertir en una zona d'ús militar i es va crear una bateria de costa amb búnquers, els anomenats *búnquers de la Falconera*. De fet, si avui en dia, no està urbanitzada és, en bona part, gràcies a aquesta ocupació militar; quan l'exèrcit va abandonar la zona, el cap de Creus ja era un espai protegit com a parc natural. Per tant, podem dir que som en un indret natural molt ben conservat.

ROGER ROVIRA

El cap de Norfeu des del puig de la Morisca

L'OEST DEL PARC:
La serra de Verdera

Aquest itinerari ens permetrà conèixer el monestir romànic de Sant Pere de Rodes i el castell de Sant Salvador, situats a la serra de Verdera, a la meitat oest del parc natural. Bones vistes de la mar d'Amunt i de la plana de l'Empordà.

SANT PERE DE RODES I EL CASTELL DE SANT SALVADOR

Accedim amb cotxe al monestir de Sant Pere de Rodes per carretera des de Vilajuïga o del Port de la Selva. També hi podem anar d'excursió a peu pel GR 11 des del Port de la Selva, o bé pel GR 92-0 des de Palau-saverdera, pel mas Ventós.

Potser l'itinerari més clàssic és la pujada al monestir des del Port de la Selva, que s'inicia a la cruïlla de la carretera de Roses i la platja de la Selva de Mar. El camí que cal seguir és ben senyalitzat; i quan arribem a les envistes de Sant Pere de Rodes pugem cap a l'aparcament. Des d'aquí un camí per a vianants ens porta fins al monestir.

Un cop som al monestir hem d'anar a buscar un camí de ferradura que surt en direcció al cim de Sant Salvador de Verdera (670 m), que s'enfila cap al coll del Mosquit i careneja vers el salt de la Reina (una timba que amaga la llegenda de la dama cristiana que s'estimà més la mort que casar-se amb un sarraí) i el castell de Sant Salvador que el culmina encimbellat, màxima cota de l'allargassada muntanya de Verdera.

El monestir de Sant Pere de Rodes, i al seu damunt el castell de Sant Salvador de Verdera.

ROGER ROVIRA

ROGER ROVIRA

Dalt de la carena del castell de Sant Salvador.

El monestir de Sant Pere de Rodes fou una abadia benedictina, construïda a la serra de Rodes, propera a la carena de Verdera, amb un bon domini de la badia del Port de la Selva. L'església de Sant Pere ja existia al segle VIII, però el monestir no tingué la seva etapa florent fins als segle XI i XII, moment en què es converteix en un dels temples més impressionants del romànic català. L'any 1726 el monestir fou saquejat. Depredat a partir de 1835, no comença l'obra de rehabilitació fins al 1928, quan fou declarat monument nacional; però no va ser fins al 1935 que la Generalitat féu les primeres obres de consolidació. Avui, al monestir hi trobarem el centre d'informació i la seu del parc natural del cap de Creus, ubicat a l'antic palau de l'Abat, a banda d'altres serveis turístics.

El castell de Sant Salvador de Verdera fou cedit l'any 974 pel comte Gausfred I d'Empúries-Rosselló al monestir de Sant Pere de Rodes. Ponç Hug va manar l'any 1283 que hi fos bastit un nou recinte, les ruïnes del qual són les que encara es mantenen actualment.

L'ITINERARI

Port de la selva - Sant Pere de Rodes - castell de Sant salvador
Desnivell: 510 m
Temps: 4 h (anada i tornada al Port de la Selva)

ALBERT MARTÍNEZ (BASE ICC)

COSTEJANT EL PARC:
De Portlligat al cap de Creus

Com una gran taca, la terra s'endinsa cap a l'interior de la Mediterrània formant la península del Cap de Creus. El punt més oriental de la península Ibèrica representa un mirador excepcional del pas de nombroses espècies d'aus i cetacis. Un balcó col·locat estratègicament a prop del centre de l'acció migratòria, com la que protagonitza el pas de vora 2.000 rorquals comuns cada primavera. Des de les alçades dels cims que l'envolten, la vista es perd entre un paisatge bast d'innumerables entrants i sortints, esculls i penya-segats. La poderosa tramuntana, aquest inesgotable vent del nord que ha modelat tant el territori com la gent que hi viu, fa sovint acte de presència en aquest paisatge aspre amb aroma de fi del món. Es tracta de la Costa Brava més verge i indomable, la que coincideix amb el parc natural del Cap de Creus.

UN BON LLOC PER OBSERVAR EL SORTIDOR LLUNYÀ D'ALGUN RORQUAL O ELS MÉS FREQÜENTS DOFINS

Però quan el vent descansa i el mar s'encalma, el sol es filtra fins ben endins d'aquestes aigües riques i transparents creant un espectacle amb tota la gamma de colors blaus, verds i turqueses que contrasten amb el negre dels esquists i el blanc encegador de les pegmatites, aquestes roques que atrauen geòlegs de tot el món fins a aquestes terres.

En definitiva, una costa autènticament mediterrània de cales i raconades d'aigües cristallines i pobles de pescadors. Una d'aquelles costes profusament retallades que convida a recórrer-la ben de prop, com només l'agilitat i discreció del caiac permet fer, sortejant els esculls, endinsant-se en les coves i fregant les parets dels penya-segats. Això sí, sempre amb el permís de la tramuntana.

Observant un tomàquet de mar, animal depredador amb tentacles urticants.

ROGER ROVIRA

DE PORTLLIGAT A LA CALA CULIP, COSTEJANT EL CAP DE CREUS

Portlligat. A recer de la tramuntana, aquest indret ha conservat l'essència de plàcida cala de pescadors. Com en altres zones de fons sorrenc del parc, les praderies de posidònia són aquí un valuós i fràgil refugi per a la reproducció de nombroses espècies de peixos. Però és la casa de Salvador Dalí, al costat del tranquil Hotel Portlligat, la que més visitants atrau cap a aquesta badia tan pròxima a Cadaqués, aquest paradigmàtic i cèlebre exemple de poble mediterrani vora el mar. Vigilats per la silueta imponent de l'església, tortuosos carrerons amb terra de pedra i parets blanques desemboquen fins al port de l'alguer on descansen les bar-

ques dels pescadors.

Un cop a l'aigua, fent lliscar el caiac per aigües llises, s'abandona el refugi que ofereix la badia de Portlligat per endinsar-nos en la mar d'Avall. Rumb cap al nord-est, una successió de petites i profundes cales caracteritzen el tram de costa fins al cap de Creus. Entre aquestes, destaquen per la seva bellesa, es Jonquet, a la badia de la Guillola; la profunda i estreta cala Bona, i ses Ielles o la cala Jugadora.

Dins de la reserva natural, quan el far del Cap de Creus es fa clarament visible, la travessa és a tocar del seu punt simbòlicament culminant. Passada la cala Fredosa, i abans d'entrar al freu de sa Claveguera, el pas que separa l'illa de s'Encalladora de la punta del cap de Creus, s'arriba a l'extrem est de la península Ibèrica. Cal extremar la precaució en passar per aquest indret en dies de vent. Des d'aquest punt s'observa, a més de s'Encalladora, la Maça d'Oros, que rep el nom d'aquesta carta per ser el lloc on es refugiaven els pescadors per jugar-se a la sort quina era la zona de pesca que els pertocaria cada jornada. Aquestes dues illes i tota aquesta zona constitueix un mirador privilegiat per a l'observació d'ocells, com mascarells, baldrigues (cendrosa, balear i mediterrània), gavines, xatracs, paràsits, gavots, àguila pescadora, fraret, flamenc, ocells de tempesta, ànecs o ardeids, entre nidificants, hivernants i migradors. També són un bon lloc per observar el sortidor llunyà d'algun rorqual o els més freqüents dofins.

ALBERT MARTÍNEZ (BASE ICC)

L'ITINERARI

Portlligat – cala Culip
Distància: 18 km (anada i tornada)
Temps: una jornada

Explorant la cova de l'Infern des d'un caiac.

ROGER ROVIRA

Mirant cap a terra, aquest lloc també ofereix interessants al·licients. La cova de l'Infern és sens dubte la cavitat més espectacular de tot el recorregut, tant per les seves grans dimensions com per l'obertura del seu sostre intern. L'escassa protecció a l'embat de les onades han creat aquest interessant accident geogràfic, però també fan perillosa la seva navegació en dies de mar agitat. Per damunt de la cova, i ja en terra ferma, s'aixeca el far del Cap de Creus. Parada obligatòria tant per les vistes i l'entorn, de gran interès geològic, com pel seu encisador restaurant on també s'ofereix la possibilitat d'allotjar-s'hi.

Passat el freu de s'Encalladora i totalment desprotegit de la tramuntana, l'itinerari s'endinsa cap a la cala Culip. En el veí pla de Tudela, un dels indrets preferits de Salvador Dalí, es poden trobar uns blocs pegmatítics de curioses formes que van inspirar alguns quadres del genial pintor, com *El gran masturbador*.

La tornada, molt més ràpida que l'anada, es fa per la línia més directa fins a Portlligat.

MÉS INFORMACIÓ DEL CAP DE CREUS

CARTOGRAFIA

■ *Alt Empordà–02. Mapa comarcal de Catalunya* 1:50.000. Institut Cartogràfic de Catalunya.

■ *Cap de Creus. Parc natural.* Mapa-Guia Excursionista E-25. Granollers: Editorial Alpina, 2007. 1:25.000.

ADRECES D'INTERÈS

■ *www.lavinyeta.es* ■ *www.saperafita.com*

■ *www.kayakingcostabrava.com*

■ *www.montjoi.com* ■ *www.port-lligat.net*

BIBLIOGRAFIA

■ Joan Portell Rifà. *Alt Empordà.* Barcelona: Alpina-GeopEstel, 2006. [Els camins de l'Alba, 5]

■ F. X. Gregori i R. M. Comamala. *Guia Alpina. Cap de Creus.* Granollers: Editorial Alpina, 2006.

■ Ponç Feliu Latrorre. *Cap de Creus, parc natural.* Girona: Brau Edicions, 2007.

■ Sergi Lara. *Alt Empordà. 17 excursions a peu.* Valls: Cossetània Edicions, 2009.

■ Arnald Plujà i Canals. *El cap de Creus. 60 itineraris de Portbou a Roses.* Figueres: autoedició, 2000.

Un paradís al parc natural del cap de Creus

Cala Montjoi

Ciutat de Vacances

Roses · Costa Brava

L'estada inclou allotjament en bungalou + pensió completa + activitats esportives: • caiacs • tir amb arc i carrabina • squash • tennis • ping-pong, etc. **Des de 48 € per persona i dia.**

Ideal per famílies amb nens: • miniclub (4 a 9 anys) • piscina infantil • jocs i espectacles • karaoke i discoteca • animació • excursions pel cap de Creus, etc.

Centre de busseig: sortides diàries amb embarcació pròpia

10 %
de descompte per als subscriptors de la revista Muntanya i socis CEC

Informació i reserves:
972 256 212 / www.montjoi.com / montjoi@montjoi.com
Cala Montjoi - 17.480 Roses - Alt Empordà

Els cims dels estanys de la Pera

Per **Alfred Montserrat** i **Valentí Zapater**

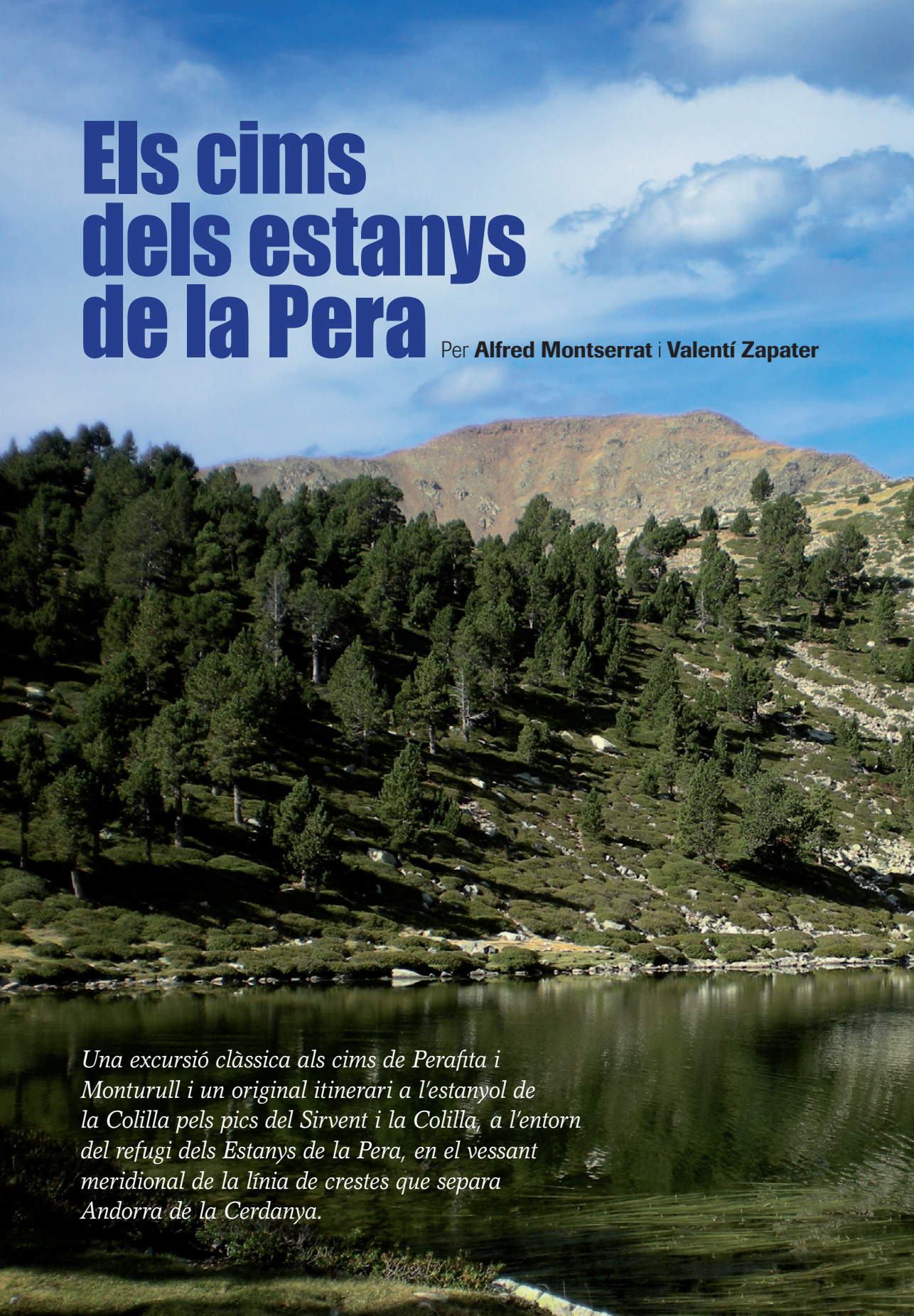

Una excursió clàssica als cims de Perafita i Monturull i un original itinerari a l'estanyol de la Colilla pels pics del Sirvent i la Colilla, a l'entorn del refugi dels Estanys de la Pera, en el vessant meridional de la línia de crestes que separa Andorra de la Cerdanya.

L'estany superior de la Pera; al fons el pic de Monturull (2.760 m).

TONI INGLÉS

El nord de la Baixa Cerdanya queda tancat per massisos granítics que s'alcen entre la vall de Querol i el Principat d'Andorra, que contrasten bellament amb l'extensa plana de la comarca. Una bona mostra d'aquests cims envolten els estanys de la Pera: el Monturull (2.760 m); el Perafita o tossal de la Truita (2.753 m); el pic del Sirvent (2.746 m); el pic de la Colilla (2.835 m), o el tossal Bovinar (2.842 m).

La proposta que presentem en aquest article en duu a pujar als cims de Perafita i Monturull, a través d'un dels itineraris clàssics que surten des del refugi dels Estanys de la Pera, base excel·lent i punt de partida de nombroses excursions entre Catalunya i Andorra. Al mateix temps, un segon itinerari menys freqüentat i personal ens duu als pics del Sirvent i la Colilla, per davallar després fins a l'estanyol de la Colilla i retornar al refugi pel roc dels Quatre Duros.

EL CAMÍ DEL REFUGI DELS ESTANYS DE LA PERA

El camí que permet arribar al refugi dels Estanys de la Pera s'inicia a l'àrea de pícnic de les Pollineres. En aquest punt, el riu d'Aransa, que baixa dels estanys de la Pera, d'origen glacial, passa per sota de la pista que uneix Aránser amb l'estació d'esquí de fons de Cap del Rec (De les Pollineres fins a Aránser, aquest riu rep el nom *del Molí*). Des d'aquí surt una pista que puja fins al refugi esmentat, però actualment està tancada amb una barrera i només hi tenen accés el agents forestals i els guardes del refugi. De totes maneres, no hi ha gaire més de 30 minuts fins a aquest equipament, que queden compensats per la bellesa del paisatge.

Cal començar a caminar a la dreta de la pista tancada. Un sender amb marques grogues

ALBERT MARTÍNEZ (BASE ICC)

ALFRED MONTSERRAT

remunta per costat del riu d'Aransa. Cal travessar-lo diverses vegades, i en certes èpoques de l'any cal anar en compte per no quedar xops de peus. Els prats, a vegades, actuen com a veritables esponges i esdevenen una humida trampa.

Després de creuar la pista un parell de cops, s'entra al clot de la Pera. És una mena de vall ampla, una mica inclinada cap al nord i ocupada per un bosc esclarissat. Cap al capdamunt d'aquesta rampa, els vessants es van tancant i el terreny es fa més dur. Les pedres i les arrels formen graons naturals que ajuden a guanyar altitud. A la dreta, a l'altre costat del riu del Molí, s'aixeca un petit cingle d'on cau una esplèndida cascada d'aigua. És el salt de la Truita o salt del Planell Gran, perquè just a sota hi ha el planell Gran.

Travessat el petit bosc que ocupa el marge dret del barranc es va a parar de nou a la pista forestal. Uns metres més endavant el terreny fa un petit replà. A la dreta segueix el camí que torna a passar el riu per dirigir-se cap al nord-est i enfilar-se cap al refugi. En aquest últim tram del recorregut la pujada és sostinguda i es camina per un terreny lliure de vegetació arbòria. Només els prats i les roques hi són presents.

No es triga a albirar, dalt d'un turó, la silueta de l'edifici del refugi dels Estanys de la Pera. Al fons s'aixequen, altius, els cims de Perafita i Monturull.

ASCENSIÓ ALS CIMS DE PERAFITA I MONTURULL

Un dels recorreguts clàssics que s'acostuma a fer des del refugi dels Estanys de la Pera és enllaçar els cims del Perafita (2.753 m) i el Monturull (2.760 m), també coneguts com el tossal de la Truita i la torreta del Soldat.

El Perafita des del cim del Monturull. A l'esquerra les valls d'Andorra

Es tracta de dos pics fronterers amb Andorra, des d'on també s'hi pot accedir seguint primer la vall de Madriu, i després el riu de Perafita, a través del GR 11-10 que porta fins al port de Perafita. Tot i que és una caminada llarga i amb un desnivell de poc més de 400 m, si es compta amb el temps necessari, val la pena fer-la. És clar que pel costat de la Cerdanya, tot és molt més senzill.

Aquest és un itinerari que es pot fer en els dos sentits. En aquesta ocasió hem escollit pujar primer al Perafita, i enllaçar el Monturull, a través del coll de Claror, situat en una estreta carena sense massa dificultats tècniques.

Se surt del refugi per la part del darrera. En el talús de la pista que puja des de l'àrea de les Pollineres, es poden veure unes marques vermelles i blanques del GR que més o menys s'aniran seguint fins al port de Perafita.

Superat un primer desnivell d'uns 30 m entrem en una planúria que lleugerament va guanyant alçada cap al N-NE. Els prats es van succeint mentre passem una multitud de petits cursos d'aigua, generalment secs, però que en època de desglaç poden formar extenses zones d'aiguamolls, cosa que obliga a buscar els punts de millor pas. Cal pujar vers la direcció del circ sobre el que se situa el port de Perafita, ja visible amb claredat. De totes maneres, hem de decantar-nos una mica cap a la dreta, cap als primers contraforts de la tossa del Sirvent per anar a buscar el sender que puja fins a la carena.

Caminem sobre roquissars. La ruta comença a pujar amb més força mentre passem les àmplies tarteres que baixen per la raconada de

FERRAN ALEXANDRI

La forma piramidal del pic de Perafita fa que sigui inconfusible, damunt de l'estany superior de la Pera, com una gran pedra clavada al terra.

la tossa del Sirvent. Cal observar el paisatge rocós. Sembla martiritzat pels elements. No hi ha dubte que el que es veu i es trepitja és fruit, entre altres coses, de l'efecte de la meteorització sobre els materials que formen aquestes muntanyes. D'altra banda, la vegetació, pràcticament, és inexistent. Alguna clapa d'herba apareix aquí i allà. No serà fins a arribar al coll que els prats d'herba tornem a dominar el paisatge, especialment al vessant andorrà.

Des del port de Perafita fins al cim queden uns 180 m de desnivell. Són els més costeruts. Aquest tram, que primer discorre per terres de la veïna Andorra, es va decantant cap al costat català mentre guanyem amplitud de visió sobre tot l'entorn cerdà.

El cim és bastant planer i es troba ocupat per una senyal metàl·lica en forma de piolet, posada pel Centre Excursionista Puigcastellar, de Santa Coloma de Gramenet, que suporta una caixa on es guarda el llibre de firmes. Al voltant d'aquesta caixa s'aixequen una infinitat de petites piles de pedres fetes pels visitants.

Mirant cap al sud-oest, es pot veure un ampli cim totalment pla. És el Monturull. Del Perafita el separa una fina carena, que no ho és tant a mesura que s'apropa. El descens fins al coll de Claror (2.570 m) és ràpid. Tant el vessant català com l'andorrà es presenten quasi simètrics, encara que la visió sobre els estanys de la Pera és molt més reconfortant.

De nou cal remuntar uns 180 m fins al cim del Monturull. Tot i que no tenen cap dificultat tècnica, aquests darrers metres són més compromesos. Cal fer-los amb atenció, ja que hi ha alguna petita grimpada pels blocs.

La planúria que ocupa la part final del Monturull és extensa. Si no fos per les pedres, s'hi podria fer un partit de futbol. Dos pilons de ciment i de nou moltes petites piles de pedres, coronen aquesta muntanya, que també té un llibre de firmes, encara que cal buscar-lo entre els rocs de la base del piló més alt.

La baixada s'inicia cap al sud-est. A través d'uns grans blocs es va perdent alçada fins a enfilar la carena de la serra Airosa. Com si es volgués tancar un cercle al voltant dels estanys. En realitat s'està seguint el perímetre d'un antic circ glacial, on els llacs ocupen les

parts més fondes de les cubetes d'excavació que va deixar el gel.

Aviat s'arriba al coll de Monturull. Aquí hi ha dues opcions. Baixar per una dreta tartera que s'inicia cap a l'esquerra, o continuar fins a la carena, i poc abans d'arribar al pic del Coll de la Barra (2.633 m), tirar avall en direcció al bassot de Claror. Aquest últim camí és potser una mica més llarg, però menys trencador de cames. Cal tenir en compte, que el bassot de Claror pot estar sec, però la seva ubicació és sempre visible sobre el terreny.

Des del bassot cal seguir torrent avall sense passar de la cota 2.300. En aquest punt cal travessar-lo i pujar una mica, fins al bosc que s'alça a l'esquerra, sobre una carena suau. A partit d'aquí ja es pot veure de nou l'estany superior de la Pera, que és on porta el sender que travessa el bosc. Un cop a l'estany només queda seguir la pista forestal per arribar de nou al refugi.

Temps total: 4 h.

LA TOSSA I LA SERRA DEL SIRVENT

Aquesta excursió s'enfila cap al port de Perafita, ascendeix al pic del Sirvent (2.746 m), segueix fins al pic de la Colilla (2.835 m) i davalla fins al petit i amagat estany de la Colilla i el refugi. Un itinerari circular gens concorregut, on es combinen els millors miradors de la Cerdanya i Andorra.

Des del refugi dels Estanys de la Pera se segueixen les marques del GR que pugen sense contemplacions pel talús proper, en direcció nord-est. Al cap de pocs minuts, ja en terreny gairebé pla, es deixen enrere els últims pins negres del camí que transcorre, ara poc marcat entre molleres. El sender va girant cap al nord mentre augmenta novament el pendent en un terreny més pedregós, ple de caus de marmotes. Segurament sentirem els seus xiscles en atansar-nos-hi. En poc més de 20 minuts des del refugi el GR gira cap a l'oest per, a mig vessant, dirigir-se clarament cap al port de Perafita (2.574 m, 40 min).

Cap a l'est s'estén un fort i ample pendent herbós sense camí evident, la ruta cap al pic del Sirvent. Cal anar més aviat per la banda dreta, a prop del canvi de pendent que cau cap al GR per on hem pujat, tot i que una mica més amunt el pendent se suavitza cap a la banda esquerra i resulta més còmode. Sigui com sigui, al final arribem a la cresta que cap a la dreta (E) condueix al pic del Sirvent (1 h). Cresta rocosa però fàcil, que cal seguir per la part més alta o buscant algun corriol pel vessant sud, com a molt caldrà ajudar-se amb les mans en algun punt sense cap dificultat remarcable.

TARTERES INFINITES, ROCAMS PENJATS I ESTANYOLS PERDUTS CAUEN A SOBRE DE LA VALL DE MADRIU

Si les vistes cap al sud, cap a la Cerdanya, són amables i horitzontals, cap al nord la verticalitat s'imposa: tarteres infinites, rocams penjats i estanyols perduts cauen a sobre de la vall de Madriu, ja a Andorra, i la vista es perd al nord d'aquest petit país. Tot seguint la cresta amb vistes a banda i banda arribem finalment al pic de la Colilla (1 h 45 min). Aquest cim acostuma a ser un punt on se separen les rutes. Uns fan mitja volta i tornen al refugi, seguint la vall que comença a sota de la cresta ja recorreguda, i altres continuen per la carena enllaçant cims cap a altres destinacions. Però la ruta circular es pot estendre una mica més cercant pa-

En direcció al pic de la Colilla.

VALENTÍ ZAPATER

CURIOSITATS DE TOPONÍMIA

ELS NOMS DE LA 'PERA' A LA MUNTANYA

Saber l'origen del nom de *la Pera,* que és com es coneixen els estanys de la Pera, i també el nom compost del pic de Perafita, és relativament senzill, cosa que s'agraeix en el complicat món de la toponímia, aquesta branca de l'onomàstica que estudia els noms de lloc. Generalment, és molt difícil esbrinar l'etimologia exacta d'un mot referit a un lloc i, sovint, el resultat de l'estudi és aproximat. Amb tot, trobem casos en què la tasca és clara i concisa, fiable: els topònims que provenen de *pera* (o *peira*) deriven tots del llatí PETRA, que vol dir 'roca'.

PERA

Pera és un nom antic que vol dir 'pedra', 'roca', provinent del llatí PETRA, amb el canvi normal –tr- > -r-. Exemples antics: *Tiren-nos fortment ab sagetes e ab peres* (Jaume I, Crònica, 435); *L'ome qui atroba la pera preciosa s'alegra molt* (Llull, Cont. 1); *Ha-y una bella pera marbre* (Muntaner, Crònica, c. 206).

Diu Coromines (*Onomasticon Cataloniae*) que PETRA hauria hagut de donar *pera* amb *e* tancada, però pertot se sent amb *e* oberta, tot i que el nom al·ludeix a *pedra* i no pas a *pera* (fruit), ja que en llatí sempre es digué PIRUS 'perera', i el fruit fou *pirum*.
Una mola pètria està enclavada a l'estany superior de la Pera. És ben evident perquè aquests estanys es diuen de *la Pera*, quan veiem aquests tossals de roca i tartera envoltant els llacs d'aquest indret.

PERAFITA

L'etimologia d'aquest topònim també és claríssima i coneguda: PETRA FICTA 'pedrassa clavada en terra', 'termenal', etc. Format en el llatí vulgar, descendent també de PETRA i combinat amb un adjectiu.

Ferran Alexandri

ratges molt interessants i poc trepitjats, com l'estany de la Colilla.

Continuant la carena en direcció al tossal Bovinar busquem el lloc més còmode per baixar, a la dreta en direcció sud, fins un punt a 2.600 m, un replà que fa dubtar per on continuar. A l'esquerra (E) es dibuixa una vall que ja s'insinuava més amunt, i a la dreta tot just en comença una altra: per totes dues el camí es fàcil i arribem al mateix punt, just a l'est i a pocs minuts de l'estany. Abans però, caldrà fixar-s'hi bé en la situació de l'estany des del replà, si la visibilitat és bona no hi haurà cap problema per trobar-lo. Al final arribem a l'estany de la Colilla (2.450 m, 2 h 40 min), un indret salvatge envoltat de flors durant la primera meitat de l'estiu i el lloc perfecte per aturar-se una bona estona.

Per tornar al refugi cal baixar per la riba dreta del torrent que neix a l'estany i buscar un corriol que s'enfila en diagonal cap a la dreta per assolir la carena just al sud d'uns rocs característics. Des d'aquí i sense camí definit la ruta continua a mig vessant i sense perdre gaire alçada, ja que contra més avall el pendent és més gran i, per tant, es més incòmode caminar. Cal flanquejar una mitja hora fins que veiem a la dreta (SE) les molleres per on passa el GR que condueix al refugi dels Estanys de la Pera (3 h 30 min).

Temps total: 3 h 30 min.

ALBERT MARTÍNEZ (BASE ICC)

EL REFUGI DELS ESTANYS DE LA PERA

EL REFUGI

Edificat el 1957, aquest refugi va obrir novament la temporada passada amb una nova gestió i remodelació de les instal·lacions. La FEEC, que n'ostenta la propietat, va adjudicar l'explotació d'aquest equipament de muntanya a uns nous guardes.

D'acord amb el pla de millora impulsat per l'Àrea de Refugis de la FEEC s'han fet reformes al refugi, que compta amb matalassos nous, coixins i flassades; fossa sèptica, un major nombre de plaques solars (tots els llums LED són nous) i una estufa de pèl·let de fusta. També disposa d'una estació meteorològica i un llum LED de color blau per localitzar el refugi en cas de mal temps o de foscor. El servei de restaurant és destacable: ofereixen una cuina tradicional i de muntanya de qualitat. El refugi és obert des de mitjan juny fins al setembre (fins a la Mercè), i els caps de setmanes amb reserva (durant la temporada d'hivern). A la part del refugi lliure (en absència dels guardes) s'hi ha posat llum, s'ha refet la campana de la xemeneia i s'han arreglat els vidres. També s'ha reparat una part del sostre que estava malmesa i s'han envernissat totes les fustes de l'exterior.

SITUACIÓ

Altitud: 2.335 m, sobre l'estany inferior de la Pera.
Poblacions més properes: Aránser i Lles.

ACCESSOS

Amb cotxe: Carretera fins a Aránser o Lles i 13 km de pista fins a la font de les Pollineres; barrera de pas i 2 km més de pista fins al refugi.

VALENTÍ ZAPATER

A peu: Des de la font de les Pollineres 30 min; des d'Aránser 3 h 15 min; des de Lles 3 h 30 min; des de Cap de Rec 2 h; des d'Engorgs 7 h 30 min, i des d'Andorra la Vella 3 h 30 min.

SERVEIS

Guardes: Genni Archetti i Dani Ferrer.
Capacitat: 35 places (4 places a la zona lliure).
Dutxa i lavabo: Sí.
Cuina: Servei de bar i restaurant. Lloc per a cuina lliure.
Aigua: a l'interior i a l'exterior.
Calefacció: Estufa de pèl·let de fusta.
Dormitoris: comunitaris, amb llitera, matalassos i flassades.

INFORMACIÓ I RESERVES

☎ +34 606 991 473
refugiestanysdelapera@feec.cat
www.feec.cat

ROGER ROVIRA

Baixant tres mils al Vinhamala

Agulles del Clot de la Hount i SW de Cerbillona

Per **Fidel Sáez de Heredia Herce**

Sortint al cim del Clot de la Hount.

FIDEL SÁEZ DE HEREDIA

Baixar muntanyes des d'altres de més altes per assolir els cims de les agulles, també té el seu encant. Fet i fet, hi ha qui diu que només s'inverteix l'ordre: a l'anada es descendeix, a la tornada s'ascendeix i l'esforç fet és semblant. El més important no és el fi, sinó el camí i les pedres que trobes en aquest camí.

JOSEBA CALZADA

En parlar dels Pirineus sempre s'ha dit que és una serralada de contrastos: entre l'hivern i l'estiu, entre el vessant nord i el sud, entre els cims i les valls... I, evidentment, entre les grans muntanyes senyals de cada massís i les petites cotes i agulles que, de vegades de manera inadvertida, es burlen de les crestes i arestes eclipsades pels germans grans.

« No sabes aquel que dice que van un catalán, un maño y tres vascos y se juntan para ir al monte...» Això que podria ser l'inici d'un acudit d'Eugenio no és més que el principi d'una idea planejada durant molt de temps, demorada per aquelles vicissituds que passen i que de vegades ve d'un pèl fer això que més ens agrada. El més important és que avui som aquí, aquesta tarda del mes d'agost, a Gavarnia, omplint les cantimplores, com tantes altres vegades, a la font del poble. Després de l'avituallament agafem la carretera que va al coll de Tentes i el port de Bujaruelo, i en el primer revolt surt una pista a la dreta cap a la presa d'Ossue. En un principi, la pista, que a l'hivern està tancada per les nombroses allaus que l'enterren, està asfaltada per deixar pas a un ferm abonyegat. Poc després hi ha la cabana de Millas, on passarem la nit, ja que hi ha lloc per cinc persones. Així, ens disposem tres bascos, un manyo i un català.

LES AGULLES DEL CLOT DE LA HOUNT

Encara que l'agulla sud-oest de Cerbillona es veu des del vessant de l'Ara, les agulles del Clot de la Hount queden ocultes per la cresta oest, que cau del cim del qual reben el nom. És per això que només es mostren davant dels ulls de l'observador des de determinades perspectives. Potser una d'aquestes va ser la que va tenir Russell mentre inspeccionava el massís, en mantenir la mirada per damunt del cap en el desplaçament des del coll de Mulets al coll de Cerbillona, fet reportat en el seu llibre *Souvenirs d'un montagnard*, o posteriorment l'any 1923, quan Alphonse Meillon, junt amb els guies Fedacou i Salles, accedeixen des del coll d'Oulettes a la glacera del Clot de la Hount, i des d'aquí a través d'arestes i corredors assoleixen, a la fi, el coll de Cerbillona, en el que havia de ser un veritable camí de cabres.

Panoràmica de la glacera d'Ossue.

A les cinc del matí aparquem a la presa d'Ossue i deu minuts després som camí del GR 10 amb el llum de les frontals. Travessem el riu d'Oulettes per la palanca i a partir d'aquí comencem a pujar pel camí sense pèrdua. L'únic tram en què el camí es desdibuixa coincideix amb una zona de roques que afloren per la desaparició d'una congesta persistent. La matinada ens sorprèn a les portes de la glacera agonitzant d'Ossue. Ens posem els grampons. Evitem les nombroses esquerdes que presenta la glacera i progressem amb la mirada posada al coll de Cerbillona (3.195 m), on arribarem després de travessar tot l'altiplà. Sense solució de continuïtat pugem per l'aresta sud al pic del Clot de la Hount (3.289 m) i n'assolim el cim després 3 h i 45 min de marxa. Tres bascos, una manyo i un català s'equipen per afrontar el descens.

Ràpidament baixem per l'aresta oest. Des de l'inici se segueix el fil, encara que anirem buscant les parts febles per progressar en l'avanç. Una referència important en aquest primer tram de descens és la tonalitat de la roca, d'un color gris. Continuem guiats per fites esporàdiques i tenint com a referència un petit replà en què l'aresta deixa el color cendra per passar al marró. El canvi de color portarà a una roca de pèssima qualitat totalment quarterada i que obliga a l'extrema precaució. El descens continua per l'aresta esquistosa, encara que de vegades s'hagi d'anar a tots dos costats per esquivar petites dificultats. Després d'una desgrimpada cap a la dreta s'aprecia una bona vista de l'agulla superior, només un esbaldregall n'és la separació. Per evitar el lliscament de pedres hem d'intentar perdre altura pels flancs del corredor on sembla que la roca és més consistent, però només ho sembla. Al final es retorna a la zona central del corredor per arribar a la base de l'agulla superior i grimpar per un diedre fins al cim (3.115 m).

Els detractors de les llistes sostenen que aquestes agulles no les podem considerar muntanyes veritables, que no tenen identitat pròpia o bé no són gaire estètiques. Elements tan subjectius com *veritable* o *estètic* són difícilment definibles sense caure en posicions antagòniques igualment subjectives. La identitat de la cota la marca l'audàcia del muntanyenc, capaç de veure línies i imaginar vies... i seguir-les.

Atalaiant des del cim el camí fet i el que falta, a més de les ressenyes recopilades, l'itinerari que cal seguir per anar a l'agulla inferior no

ofereix dubtes. Cal continuar pel corredor que s'estava descendint, a l'esquerra del cim de l'agulla superior segons el sentit de la baixada, pedrera avall la progressió es fa més lenta, més per por a tirar una pedra que pugui colpejar algun company que no pas per la dificultat. Un petit flanqueig ens deixa al davant d'una corda fixa que marca l'inici d'un altre corredor de pedra solta, en perfecta processó, empetitint espais, se segueix perdent altura. De la part baixa del corredor, a mà dreta, es veu l'agulla inferior, i entre aquesta i el grup hi ha un petit entreforc que cal assolir. Després d'una grimpadeta per una canal encaixonada s'arriba a un collet. Sembla que tinguem l'agulla a l'abast, però...

Capçalera del segon corredor de descens on s'aprecia la corda fixa.

JESÚS MARI LINAZA

Davant del grup hi ha el punt més difícil de tota l'excursió, un bloc situat a la meitat del corredor per on s'ha de davallar. Segons les ressenyes es podria baixar per la dreta del bloc, apte per a muntanyencs de cames llargues. La segona opció és enganxar-se a la paret, encara més a la dreta que l'opció anterior. La tercera via o normal, quedaria a l'esquerra del bloc. L'únic que fa dubtar és la caiguda que es veu cap al vessant de l'Ara. Aprofitant una pedra i reforçant amb un clau, rapelem el bloc que, tot sigui dit, és més exposat que no pas difícil. Passem enganxats sota el bloc i afrontem la grimpada final de l'agulla inferior (3.043 m).

Un cop al cim la satisfacció és gran i podem gaudir del panorama: Sabocos, Gran Pic Aratille, Chabarrous, Ardiden. Han estat gairebé dues hores des del cim del Clot de la Hount, 50 minuts fins a l'agulla superior i una hora fins a l'inferior, comptant el muntatge del ràpel. Ara només queda retornar al cim del Clot de la Hount pel terreny descendit. El component d'incertesa de la baixada ha desaparegut en moure'ns per un terreny que ja resulta familiar. Els consells de descens es mantenen en l'ascens: cal anar junts per no tirar pedres, encara que de vegades sembli missió impossible. En 1 h i 30 min s'assoleix per segona vegada el cim del Clot de la Hount.

L'AGULLA SW DE CERBILLONA

Arribats a aquest punt sostenia Hipòlit Maeso que la inicial recerca de les «Eurídices» del Clot de la Hount es va convertir en alleujament en «emergir de l'infern». Moure's per un terreny tan insegur sense gaires referències, fa que aquest pensament sigui una cosa estesa a tothom qui fa aquest recorregut. Alternatives de descens, al paper unes quantes, sobre el terreny no gaires, intents diversos.

En el primer grup encara hi ha el guant sense recollir que va llançar Luis Alejos en la seva *Guia de los 3000 metros*, d'accedir directament a les agulles des del vessant de l'Ara: «a partir de la Diagonal de Cerbillona pot haver-hi una via d'ascens més lògica i menys difícil», en bona lògica en condicions hivernals. Sobre els intents in situ cal citar la connexió des de

l'agulla inferior amb el coll de Cerbillona, amb l'objectiu de traçar un petit bucle i evitar haver de repetir els corredors de descens i ascens. L'any 2004 una cordada bascocatalana, formada per Termenon, Goitia i Giné la realitzen, però un seguit de perillosos objectius en forma de corredors inestables i creuaments d'arestes fa que es desestimi com a possibilitat d'una via normal.

Malgrat de dur unes quantes hores caminant encara queda feina, ja que cal completar la sortida amb el descens de l'agulla SW de Cerbillona. Descansem una estona al coll de Cerbillona, i per la cresta, assolim el cim del mateix nom (3.247 m). A partir d'aquest cim comença el segon gran descens de la jornada, que té en comú amb el primer la mala qualitat de la roca. Ara bé, la baixada no és tan encaixonada com l'anterior, perquè l'agulla és visible des del cim i això ajuda.

Ràpidament reiniciem la marxa. Novament hi ha joc amb els colors de la roca. Evitem el vessant on abunda la roca esquistosa marró, totalment quarterada, i baixem pel flanc esquerre per una roca grisa. L'avanç és còmode, la roca es manté bastant sòlida per aquesta zona. Al final s'ha d'abandonar l'aresta i endinsar-nos cap al vessant de la roca trencada. És una zona ampla i es pot baixar seguint les traces del camí. Evitem una esquerda (per on també s'hi podria passar) desviant-nos cap a la dreta per arribar a la base de l'agulla SW de Cerbillona, al cim de la qual ens encimbellem després d'una grimpada breu (3.051 m). Entre abraçades, ens donem les mans i traiem xampany, perquè Luis, l'aragonès de l'acudit, tanca el seu periple pels tres mils del Pirineu en aquesta agulla oblidada, balconada sobre la vall de l'Ara.

Només queda la desgrimpada de l'agulla i ascens al Cerbillona, que es fa amb les mateixes premisses del descens. Primer per l'ample vessant de roca fragmentada per anar cap a la dreta i assolir l'aresta grisa on no hi ha dificultat i es pot progressar més bé. La vista del pic Longue ens diu que avui ja hem acabat de pujar. Després de posar-nos els grampons travessem la glacera moribunda. Un cop l'hem deixada enrere transitem pel GR 10 fins a la presa d'Ossue, on les celebracions continuen.

Al cim de l'agulla inferior del Clot de la Hount.

JESÚS MARI LINAZA

CARTOGRAFIA DE LES AGULLES

En general no és fàcil conèixer amb detall les primeres ascensions als grans pics dels Pirineus a causa del seu caràcter anònim. I encara és més complicat saber com van ser les primeres a aquestes petites cotes. Es pot sostenir sense por a equivocar-se que fins a la publicació a la dècada de 1990 del llibre *Los tresmiles del Pirineo*, de Juan Buyse, aquestes cotes despertaven poca curiositat en l'ambient muntanyenc. A partir d'aquest moment aquestes elevacions rebran la visita dels col·leccionistes de tres mils. A més a més de tenir una prominència de 10 m, una de les condicions perquè un tres mil fos tingut en compte en aquest llibre esmentat és que havia d'aparèixer en algun dels mapes actuals.

Rapelant el pas clau. Cal passar per sota del bloc.

JOSEBA CALZADA

JOSEBA CALZADA

Al cim de l'agulla superior del Clot de la Hount.

Un dels grans coneixedors d'aquesta zona és Alphonse Meillon, oriünd de Cauterets. A més fou topògraf i cartògraf. Va fer durant vint anys nombroses campanyes de triangulació i mesuraments que es traduïren en un mapa a escala 1:20.000 del massís de Vinhamala, publicat l'any 1929. Tant en aquesta com en la segona edició de 1935 apareix una cota de 3.095 m que podria ser l'agulla superior del Clot de la Hount. També al mateix full apareix de forma inequívoca l'agulla SW de Cerbillona amb una altura de 3.048 m, però de l'agulla inferior ni rastre.

Encara que l'agulla SW de Cerbillona apareix en diversos plànols, és difícil trobar mapes que reflecteixin les agulles del Clot de la Hount. Hi ha excepcions en format digital, però a causa de la poca rellevància geogràfica, encara són als llimbs de la cartografia.

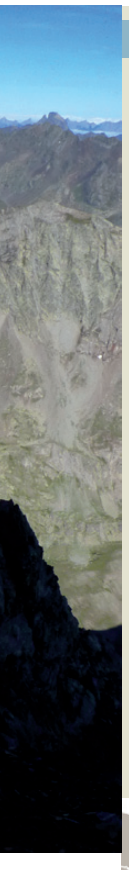

FITXA TÈCNICA

Muntanyencs:
Aleix Barberà (el català), Luis Mata (el manyo), Jesús Mari Linaza, Joseba Calzada, Fidel Sáez de Heredia (els tres bascos).

Dificultat:
Agulla superior Clot de la Hount: PD+
Agulla inferior del Clot de la Hount: BD
Agulla SW de Cerbillona: PD+

Material:
Casc, corda de 30 m i bagues llargues per al ràpel, grampons per a la glacera.

Data de realització:
9 i 10 d'agost del 2011.

Horaris:
Activitat total: 12 h.
- presa d'Ossue – cim del Clot de la Hount: 3 h 45 min.
- Clot de la Hount - agulla superior del Clot de la Hount: 1 h.
- agulla Superior - agulla inferior: 1 h 10 min.
- agulla inferior - Clot de la Hount: 1 h 40 min.
- Clot de la Hount - Cerbillona: 20 min.
- Cerbillona - agulla SW de Cerbillona: 40 min.
- agulla SW - presa d'Ossue: 3 h 30 min.

Cartografia antiga:
- MEILLON, Alphonse. *Macizo del Vignemale Altos Pirineos al Sur de Cauterets y Oeste de Gavarnie*. Escala 1:20.000. Edicions de 1929 i de 1935.

Cartografia actual:
- *Monte Perdido – Vignemale*. Col·lecció Alpina 3000. Edició abril 2008.
- Carte IGN Vignemale, Ossau, Arrens, Cauterets.

Bibliografia:

- BUYSE, Juan. *Los tresmiles del Pirineo*. 2a ed. Ed. Barcelona: Martínez Roca, 1993.
- CAPDEVILA, M. *Los tresmiles en 30 jornadas*. Barcelona: Martínez Roca, 1997.
- ALEJOS, Luis. *Guía de los 3000 metros*. Bilbao: Sua, 2007.
- MAESO, Hipólito. *¡Qué bonitos son los Pirineos!* Madrid: Innominada, 2001.

Sobre Alphonse Meillon:
- *http://www.pyrenees-passion.info/alphonse_meillon.php*

Una versió d'aquest article es publicà per primera vegada a la revista *Pyrenaica* 249 (2012), els editors de la qual i l'autor ens han cedit aquest treball per reproduir-lo a la revista *Muntanya* per als nostres lectors, segons l'acord bilateral que tenim amb:

PYRENAICA

(Traducció del castellà de F. Alexandri)

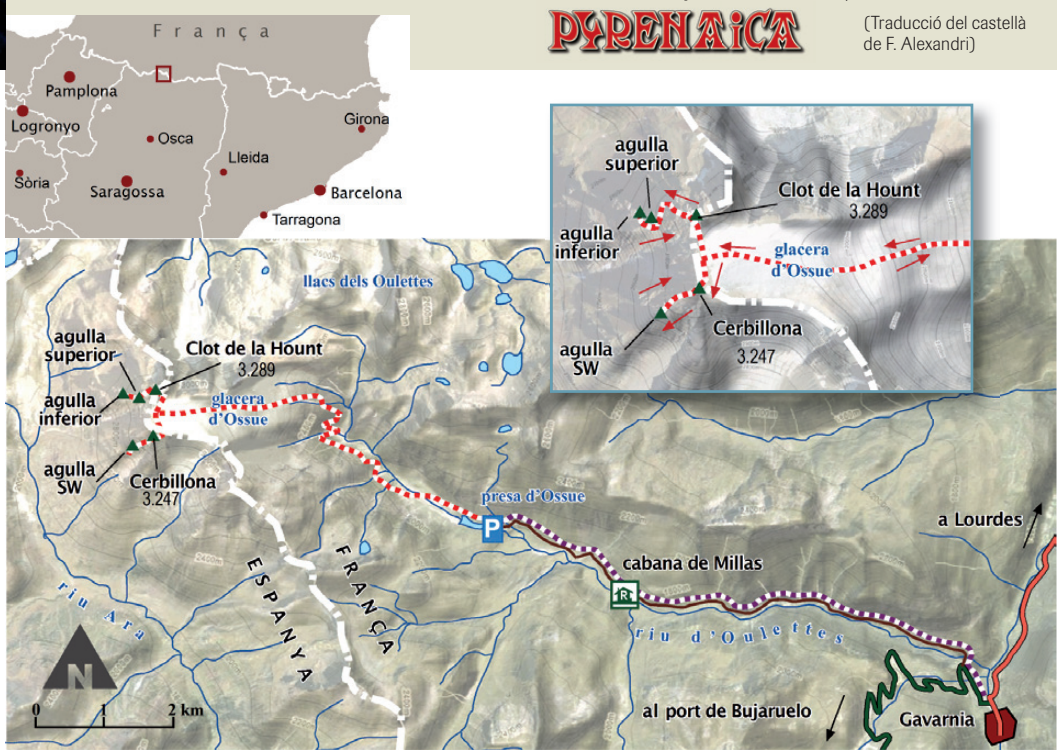

ALBERT MARTÍNEZ (BASE GOOGLE MAPS)

Jean Rigaud

EL PIONER DE LA MALADETA

Apunts per a una història

Per **David Vilaseca Basco**

La tràgica mort del guia Pierre Barrau, ocorreguda en caure dins de la rimaia de la glacera de la Maladeta l'any 1824 el va convertir en una figura llegendària, en «Barrau de la Maladeta», l'home que coneixia els secrets de la muntanya maleïda i que desafiava el gel portant forasters fins a la seva punta més alta, el mateix que diuen que va acompanyar a Ramond de Carbonnières en el primer intent documentat al cim, un llunyà juliol de 1787. ¿Va ser, però, realment el primer? Avui sabem molt probablement que no, que va ser un desconegut anomenat Jean Rigaud.

AFCEC

El massís de la Maladeta l'any 1904. Fotografia de Juli Soler i Santaló. Antigament, per un efecte òptic, es considerava que el cim de la Maladeta era més alt que l'Aneto.

Jean Escudier, en el seu best-seller *L'Aneto i els seus homes*, ens descriu així aquell singular personatge que provenia de Banheras de Luchon i que «es vanava d'haver servit de guia a Ramond. Aquest home era Pierre Barrau, anomenat «Pierrine» o «Barrau de la Maladeta». I hom no sap si meresqué més aquest sobrenom per la seva vida o per la seva mort. Durant quaranta anys acompanyà a la Maladeta els seus primers visitants: botànics, geòlegs, etc. «Fuster d'ofici, caçador per afició i per passar el temps, havia practicat més que ningú les parts conegudes de la muntanya» (Escudier, Jean. *L'Aneto i els seus homes*. Barcelona: Pòrtic, 2001. Pàg. 45).

El cert, però, és que Ramond de Carbonnières en el primer intent conegut d'assolir el cim de la Maladeta l'agost de 1787, només diu que l'acompanyava un caçador d'isards de nom desconegut: «Em vaig assegurar un caçador d'isards que coneixia bé el terreny» (*Observations faites dans les Pyrénées, pour servir de suite a des observations sur les Alpes.* Paris: Chez Belin Libraire, 1789. Pàg. 226) i el famós guia Simond Guicharnaud del petit poble d'Esterre, a

El metge, naturalista i viatger Fiedrich von Parrot (1791-1841) va ser considerat el conqueridor oficial de la Maladeta, junt amb el guia Pierre Barraut.

Ramond de Carbonnières
(1755-1827)

Augustin Pyramus de Candolle
(1778 -1841)

la Bigorra, que ja havia pujat fins al Nheuvièlha amb els científics Henri Reboul i Jean Vidal, que el recomanaren a Ramond.

L'atzar, però, féu que en aquell històric viatge i al mig de la glacera de la Maladeta, el guia-caçador es trobés malament i no pogués continuar l'ascensió.

> Vaig esperar una estona als meus guies. En Simón no va trigar a aparèixer. Però em va dir que el caçador s'havia vist obligat a parar, incomodat pel vertigen i els marejos que provoca l'aire de la muntanya en algunes ocasions. Era impossible que pugés més. (Carbonnières, 1789: 237)

¿Qui era, doncs, aquell caçador? Escudier ja adverteix que «la major part dels clients de Barrau no deixaren cap rastre del seu pas. Molt sovint els clients no anomenen el seu guia. Però la tradició vol que hi hagi pres part en quasi tots els intents, fins a la seva mort» (Escudier, 2001: 45).

El deslllorigador d'aquesta història cal buscar-lo en l'intent d'ascensió a la Maladeta que efectuà el botànic ginebrí Augustin Pyramus de Candolle i el naturalista Louis Perrot el juliol de 1807, en una missió botànica encarregada pel govern francès que recorregué gran part del Pirineu, des de Perpinyà fins a Baiona, assolint diversos cims, entre els quals cal destacar també una primerenca excursió científica al cim del Montcalm.

Aquells escrits, fruit del seu diari de viatge, avui un text encara molt poc divulgat en comparació amb el de Ramond de Carbonnières, va ser traduït al castellà el 2004 per Alain Bourneton en la seva obra *El Pirineo aragonés antes de Briet* (Saragossa: Prames, 2004).

En aquella expedició hi participaren dos guies perfectament identificats, Huguet Aurillon o Haurillon, del llogarret de Barcugnas, i Jean Rigaud, el guia més experimentat, que els mostrà el camí correcte fins a arribar al Collado de la Rimaya, a més d'un tal Berger, un jove col·laborador del jardí botànic de Montpeller poc habituat a la muntanya.

Travessaren la glacera amb una mena de grampons rudimentaris que havien portat els mateixos guies, una dada important, i buscaren un lloc per travessar la gran rimaia, que era el principal problema a superar en el camí cap a la Maladeta, grimpant després roques amunt cap al coll del mateix nom, «aconsejamos al viejo Rigaud, que no nos era útil, que se quedara a medio camino» (Bourneton, 81); hi arribaren

Pierre Louis Antoine Cordier
(1777-1861)

Louis Perrot
(1785-1865)

fins a la cresta cimera i a la roca coneguda com *Els Dos Homes*, ja molt a prop del cim, que no arribaren a trepitjar.

> El viejo Rigaud nos dijo que havia acompañado a Ramond hasta allí. Según él, Ramond nunca subió a la cima y no alcanzó la parte alta del glaciar; aquel día Rigaud no pudo subir más allá de la mitad del glaciar debido a que tuvo un cólico. También acompañó a Ferrière que no fué más allá, según Rigaud, de la sima denominada "r". El año pasado acompañó a un viajero cuyo nombre ignora y que llegó al mismo punto que nosotros; según él, hace pocos años que se conoce el paso de la puerta pequeña. (Bourneton, 2004: 82)

El punt «r» indica en un senzill croquis fet per Candolle, la part superior de la glacera, abans d'arribar al terreny més inclinat on hi havia un avenc o esquerda. El guia Rigaud no només ens revela el lloc on va abandonar Ramond, sinó que també diu on va arribar Antoine Ferrière, deixeble del botànic i geòleg occità Philippe Picot de Lapeyrouse, que efectuà el segon intent conegut cap al cim l'any 1800, abandonant a causa del mal temps, i ens confirma també l'existència d'un altre viatger del qual en parlarem més endavant.

Ignorem si Jean Rigaud havia arribat anteriorment a la punta de la Maladeta Oriental o si havia passat mai del Collado de la Rimaya. De Candolle, però, en té prou amb que li ensenyi el camí per entre els blocs de granit. Rigaud havia demostrat la seva vàlua i a la tornada cap a Luchon, passant per el portilló d'Oô, de Candolle li confià el preuat baròmetre:

> «Nos caímos varias veces pero sin peligro, incluso para el barómetro que havía dado al viejo guía, ya que me fiaba más de su pie que del mío» (Bourneton, 2004: 84)

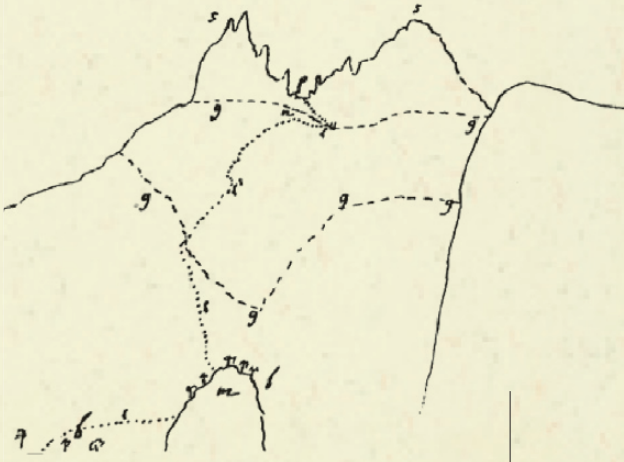

Croquis de Pyramus de Candolle.

Uns anys abans que els botànics Candolle i Perrot, també havien fet un intent d'assolir la Maladeta, l'enginyer de mines Pierre Louis Antoine Cordier i l'escriptor Tonnes Christian Bruum Neergard, un 8 d'octubre de 1802, havent estat informats prèviament pel mateix Ferrière i per Lapeyrouse, que els recomanà el mateix guia que duia Ferrière, o sigui, Jean Rigaud.

El text que va escriure Cordier no diu res sobre el nom dels guies que portaven, i en canvi, sí que confirma l'anterior intent del 1800 d'Antoine Ferrière:

> M. Férierres, del jardi botànic de Tolosa, hi va fer una tentativa ara fa dos anys. Ajudat per l'experiència del vell guia de Ramond.
>
> (Cordier, Pierre. Rapport fait au Conseil des Mines, sur un voyage à la Maladetta, par la vallée de Bagnères de Luchon, dans les Pyrénées. Journal des mines nº 94 Messidor an 12, pàg. 251)

Deduïm, doncs, que a Cordier no l'acompanyava Jean Rigaud, ¿potser Haurillon? De fet, en aquella època a Luchon hi havia ben pocs guies. Segons Renaud de Bellefon (*Histoire des guides de montagne*. Pau: Cairn-Milan, pàg. 156) el 1800 es podien comptar amb els dits d'una mà. Alguns d'ells devien ser Jean Pierre Lafont, François Lamoulières o els Haurillon, ja que Barrau o Martre no apareixen fins uns anys més tard.

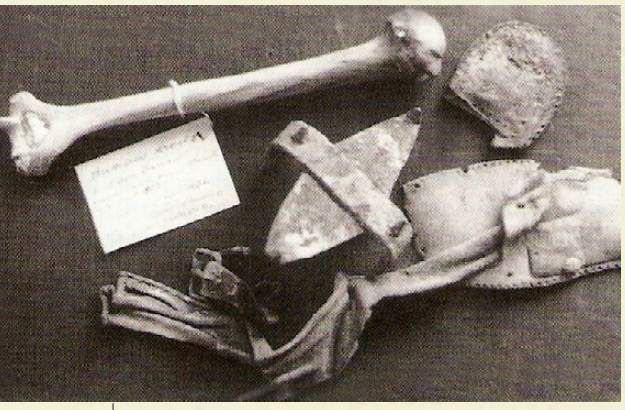

Restes que es conserven del guia Pierre Barrau trobades el 1931 i el 1934 al front de la glacera. El seu húmer dret, un grampó, una sola i trossos de roba amb una sivella.

La troballa d'un antic quadern de viatge de Cordier anomenat *Voyage de 1802. Pyrénées, Résidu de mes notes relatives à la Maladetta et à l'entrée en Espagne*, text que va estudiar Pierre C. Lamicq, ens esvaeix definitivament els dubtes «el nostre guia era François Lamoulières, de Barcugnas, de seixanta-sis anys d'edat i François-Jean Orillon [Haurillon], home jove, el seu nebot» (C. Lamicq, P. «Le voyage à la Maladetta de Louis Cordier 1802». *Revue Pyrénées* 100 (1974): 138) també del poble de Barcugnas i de 18 anys d'edat.

Després de Cordier va ser aquell misteriós viatger, que no ha pogut ser identificat, qui va temptar la Maladeta durant l'estiu de 1806, acompanyat per Jean Rigaud i arribant fins al mateix punt de la cresta.

Sorprenentment, qui ens donarà més detalls sobre el vell guia Rigaud, sobre Haurillon i sobre el viatger anònim, serà el mateix Louis Perrot, company de Pyramus de Candolle en aquell fabulós viatge als Pirineus de l'any 1807, impressions que van ser recollides en el *Bulletin de l'Institut National Genevois* el 1907, un text rar i poc conegut:

> Haurillon és complaent i robust, i el vell Rigaud camina encara força bé, malgrat els seus setanta anys; amb ells anirem a la Maladette» (...) Admirem el vell Rigaud que amb setanta anys havia fet allò que els altres que es creien valents no havien pogut fer en la seva plenitud. Anteriorment havia treballat de guia per Ramond; un còlic li va impedir de conduir-lo fins al cim. Va assegurar que Ramond no va arribar fins a la base de la roca. També ens va dir que quan va acompanyar a Ferrière i que el mal temps li va impedir creuar la gelera. Excepte un estranger M. X. que ell havia guiat l'any anterior i que va arribar aproximadament al mateix nivell que nosaltres, és probable doncs que cap viatger hagi arribat encara a la cresta de la muntanya.

Aquestes paraules esdevenen claus en la història del pirineisme. Per això sabem que un còlic va ser la causa veritable que Rigaud no pogués continuar glacera amunt en el viatge de

Ramond l'any 1787 i torna a donar testimoni d'aquell senyor X que el guia havia acompanyat fins a la cresta el 1806.

> El pare Rigaud, habituat a la muntanya, va dirigir molt bé la nostra marxa, i Berger només va tenir un moment de preocupació que s'acostava a la desesperança. (...) Després d'haver assecat successivament la roba amb un bon foc, ens varem quedar adormits profundament sobre el jaç dels pastors. El pare Rigaud va tornar a tenir un d'aquells còlics que li havien impedit de portar Ramond al cim de la Maladetta; jo crec que aquest serà el seu últim viatge. El seu nebot Huguet Aurillon, guia atent i que ja ha estat diverses vegades a la Maladetta el podrà reemplaçar.

L'Hospice de France o Espitau de Banheras. Des d'aquest refugi es feren els primers intents de conquerir la Maladeta. Del fons Eugène Trutat (Biblioteca de Tolosa, finals del s. XIX).

Malauradament no sabem si Rigaud tornà o no a la Maladeta, però sorprèn l'afirmació que fa Perrot que Haurillon ja havia estat a la muntanya diverses vegades.

El 1811 una altre expedició visità la zona, la del suís Jean de Charpentier, enginyer de mines i geòleg que des del 1808 s'havia dedicat a recórrer i a estudiar les muntanyes i valls pirinenques, i que esperonat per el mateix Lapeyrouse, s'enfilà amb el seu baròmetre fins a una alçada semblant a la de Cordier: «l'observació baromètrica que vaig fer l'11 de setembre de 1811 em va donar 1627 toeses [3.166 m] sobre el nivell del mar mediterrani» (*Essai sur la constitution géognostique des pyrénées*. París: F.G. Levrault, Libraire-éditeur, 1823). Si bé, no deixà cap crònica escrita de les impressions viscudes, ni de quins guies portava.

Uns quants anys més tard, el setembre de 1816, va ser el torn de M. de Marsac, un ric propietari de Tolosa acompanyat per un amic seu anglès i quatre guies, un dels quals aquesta vegada sí, Pierre Barrau. Tot i que el senyor Marsac no va escriure res sobre aquella aventura, sí que va explicar les peripècies ocorregudes durant l'expedició a Fréderic Parrot, com ho féu el mateix Barrau.

L'any 1817 fou el de la conquesta, i Pierre Barrau tenia ja seixanta-un anys quan acompanyà a Fréderic Parrot fins a la punta més alta de la Maladeta Oriental. La història és prou coneguda. «Només hi havia a Bagnères un home, fuster d'ofici, del qual deien que coneixia l'itinerari cap al cim i que hi acompanyava els aficionats. Era el vell Barrau» (Escudier (2001:55)) que per mèrits propis va escriure així el seu nom amb lletres d'or en la història del pirineisme, una història encara plena de clarobscurs, errors que es van repetint i enigmes per resoldre, on Jean Rigaud, el pioner, hi ha de tenir també un lloc rellevant.

De ben segur que els vells arxius guarden encara algunes sorpreses, tot esperant que algú les tregui a la llum.

Skye l'illa misteriosa

Escòcia, terra de llegendes, de mars i llacs, de clans i castells, de balenes i ocells... Tots aquests elements es concentren de forma magistral en la més gran de les illes Hèbrides Interiors.

Text i fotografia de **Borja Bouza**

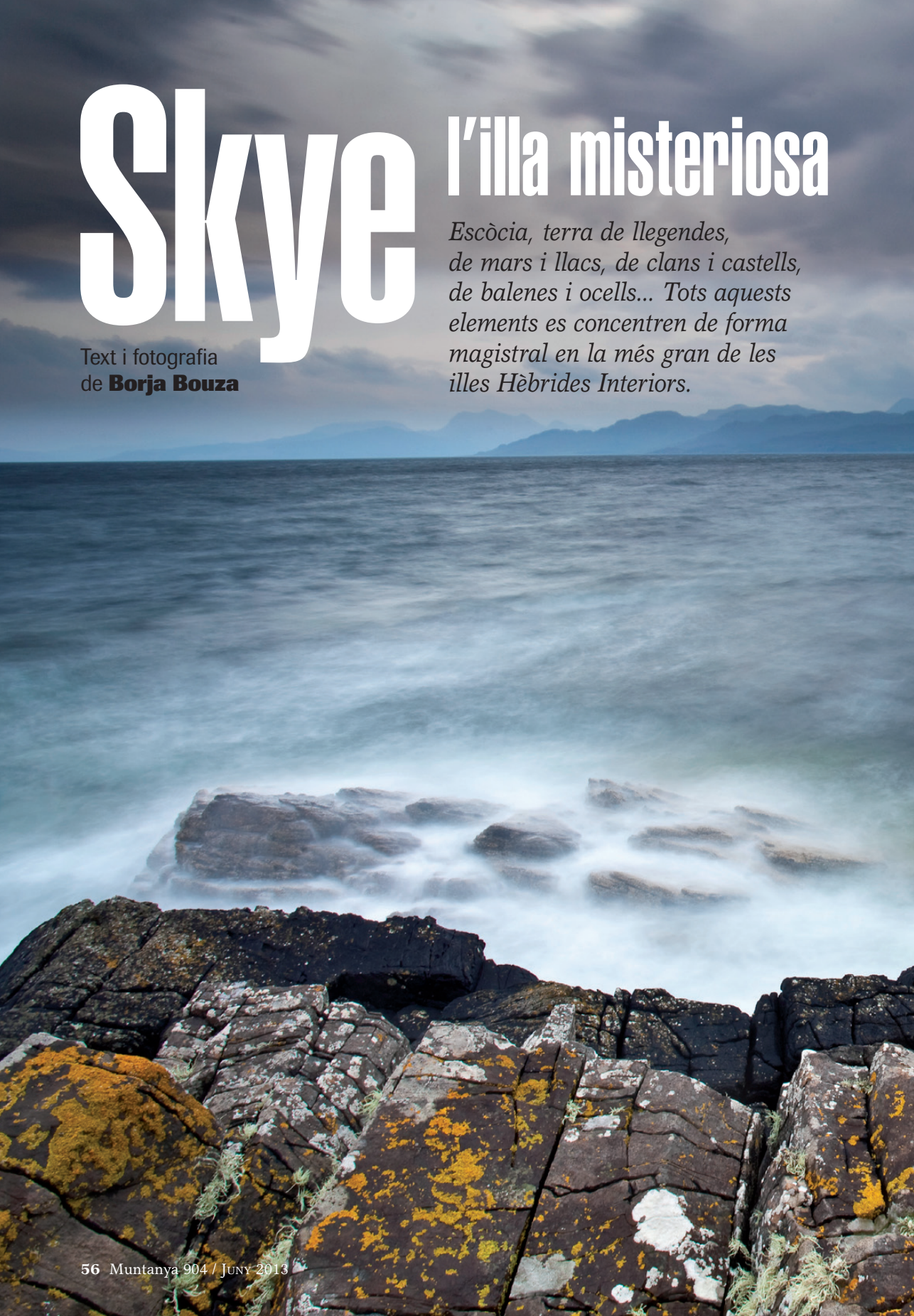

Situada a la costa oest dels Highlands, amb els seus 1.650 Km², Skye és la segona illa més gran d'Escòcia. Només mirant un mapa de l'illa, ens podem fer una idea de com d'important és el mar aquí: la línia de costa, amb constants badies i penínsules, fa que no hi hagi un punt en tota l'illa més allunyat de 10 km del mar. Entre aquestes prominents penínsules destaquen la de Totternish, al nord, les de Waternish, Duirinish, Minginish (a l'oest) i la de Sleat, al sud. Totes semblen provenir del centre de l'illa, on hi ha la imponent serralada The Cuillins.

Els itineraris proposats s'han escollit de forma que hi hagi un recorregut per a cada regió de l'illa. En general, són poc exigents tècnicament i físicament, però els paisatges per on passen faran d'aquestes excursions una experiència inoblidable.

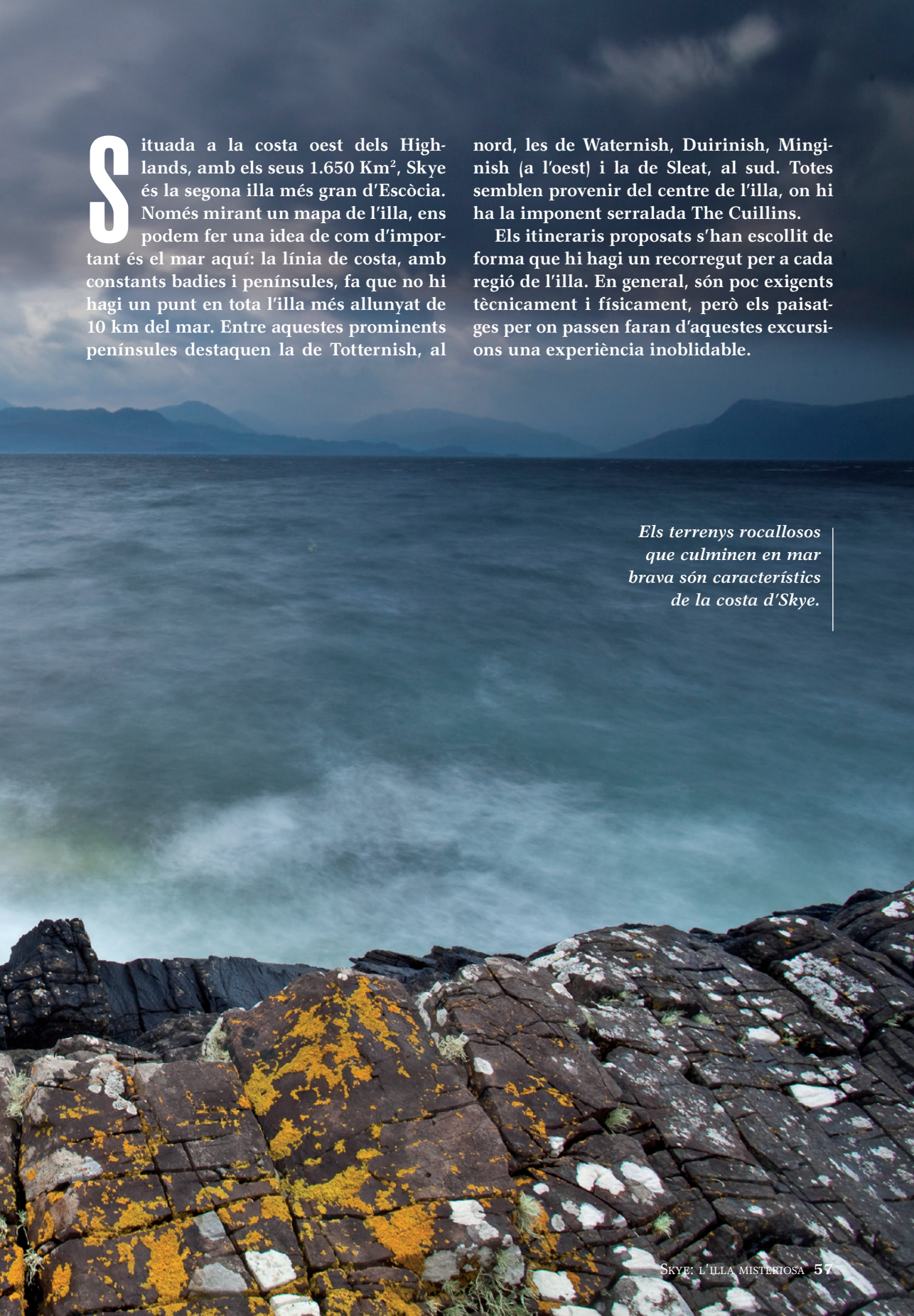

Els terrenys rocallosos que culminen en mar brava són característics de la costa d'Skye.

NEIST POINT, EL PUNT MÉS OCCIDENTAL DE L'ILLA D'SKYE

Neist Point és el punt més occidental de la península de Duirinish i de tota l'illa d'Skye. Aquest primer recorregut proposat, consisteix en una suau caminada per aquesta petita península que sembla voler separar-se de la terra per anar en busca de l'oceà. Al llarg del recorregut podrem gaudir de les impressionants vistes sobre la badia de Moonen i dels penya-segats que marquen la fi de la terra i l'inici del mar.

Una proposta de recorregut és iniciar-lo a l'aparcament situat a la part superior dels penya-segats i descendir en direcció oest pel camí esgraonat que baixa precipitadament cap a una altra successió de penya-segats inferiors, on se situa el far. Des d'aquí, es pot recórrer la gran esplanada i apropar-nos a la vora vertical del nord, baixar a una petita platja situada al sud de la península o bé pujar un petit promontori des d'on tindrem unes magnífiques vistes del far i de la seva singular ubicació. També val la pena una passejada per l'entorn del far, des d'on podrem descendir a tocar del mar.

Aquesta proposta no representa una llarga caminada, com tampoc dificultats tècniques o físiques, més aviat és al contrari. El quid d'aquest recorregut és gaudir dels racons vora les imponents parets que aturen el mar, o d'una posta de sol memorable en l'infinit horitzó que des d'allà s'albira. També és un dels millors indrets per a l'observació de molts dels animals que hi viuen, per mar, terra i aire, especialment els frarets, que en els mesos de juny i juliol són fàcils de veure.

RUTA PER NEIST POINT
Recorregut: 4 km
Temps: 2 h
Desnivell: +150 m

LA PENÍNSULA SORPRENENT DE GRESHORNISH

Aquesta petita i poc coneguda península, situada entre les famoses penínsules de Totternish i Waternish, no pot deixar de qualificar-se com una admirable sorpresa. Un lloc recòndit on perdre's i on no trobarem ningú durant moltíssimes hores. La proposta de recorregut segueix un petit, estret i entollat sender que envolta tota la península.

Acampar molt a prop d'algun dels innombrables i verticals penya-segats d'aquesta península per gaudir d'una posta de sol rere Waternish és, sens dubte, un espectacle visual assegurat.

El recorregut s'inicia al final del camí de Greshornish, on trobem el Greshornish House Hotel i una piscifactoria. Des d'aquí caminarem cap al nord-oest i prendrem un camí que continua en aquesta direcció, tot passant una petita tanca pel ramat que es troba al peu d'un bosc de pins negres i esvelts.

Des d'aquí el camí no té pèrdua i seguirem sempre en la direcció per tal de fer tota la volta a la península, cosa que farà que els ascensos i descensos siguin constants. Pujarem petits cims com el Maol na h-Airde, i baixarem per depressions on el canyís dóna fe de l'elevada humitat del sòl en aquestes terres, fins a arribar

En els penya-segats de Neist Point, és molt probable veure frarets des de mitjan juny a mitjan juliol.

El far de Neist Point, el punt més occidental de l'illa.

a l'extrem més al nord de la ruta: Greshornish Point, una zona plana i verda els mesos d'estiu des d'on podrem veure extenses panoràmiques i el rocam que descansa al fons del mar vora els imponents penya-segats.

El camí continua ara cap al sud, pels espadats de la zona est de la península. En aquest tram fins al final, cal destacar les ruïnes d'una antiga fortificació: Dùn na h-Airde, emplaçada estratègicament en un cap que la protegia naturalment mitjançant grans escarpaments i el mar, en tres dels seus flancs.

Quan arribem a una petita granja, caldrà avançar una mica més per arribar al final d'aquest itinerari circular.

RUTA PER LA PENÍNSULA DE GRESHORNISH
Recorregut: 6 km
Temps: 3 h
Desnivell: +100 m

El cim de Maol na h-Airde i els penya-segats occidentals de la península de Greshornish.

L'ESPAI IMMENS DE THE QUAIRAING

Segurament un dels llocs on millor podrem viure la sensació de grandiositat del paisatge i d'immensos espais oberts de tota l'illa d'Skye és la zona de The Quairaing. Però a la vegada, les estranyes formes de les roques en forma de pinacles fruit de diferents processos geomorfològics, fan que es generin nombrosos racons tancats on tindrem la sensació d'estar en un laberint gegant o en un indret secret del món que ningú més coneix.

THE QUAIRAING ES UN DELS LLOCS DE L'ILLA D'SKYE ON MILLOR VIUREM LA SENSACIÓ DE GRANDIOSITAT DEL PAISATGE

Aquest recorregut s'inicia en un petit aparcament que és al punt més alt de la carretera que uneix Uig i Staffin. Iniciem el camí just al nord de l'aparcament seguint les indicacions d'un sender amb destinació Flodigarry, que solca els suaus i verds pendents de gespa que cauen cap a l'est, des dels quals, en un dia clar, podrem gaudir de les imponents muntanyes de Torridon i Applecross, al continent.

Els pendents, en un ascens suau però constant, ens condueixen cap a la zona superior de l'àmbit on el camí discorre per la vora dels penya-segats des d'on podrem gaudir de formes

ESPECTACLE GEOLÒGIC

L'ESLLAVISSADA MÉS BONICA DEL MÓN

Quan parlem de grans esllavissades de terra, és probable que ens vinguin al cap imatges de desastres naturals amb centenars o milers de persones afectades i desplaçades de les seves llars. Però també, algunes grans esllavissades han donat lloc a paisatges impressionants que val la pena admirar. És el cas del gran conjunt d'imponents esllavissades de la península de Totternish, al nord-est de la illa d'Skye, sens dubte una de les més belles del món.

Les més grans del Regne Unit, amb una superfície de 8,5 km^2. Des d'un punt de vista geològic, responen a un model clàssic, consistent en uns estrats formats per roques ígnies (fonamentalment basalts) que s'assentaven sobre una capa de roques sedimentàries del juràssic amb una baixa resistència. Aquesta situació va fer que les roques subjacents no poguessin resistir l'elevat pes dels basalts i es produïssin una sèrie d'esllavissades de grans dimensions que van originar un paisatge laberíntic, amb grans blocs de roques ígnies disposats aparentment de forma aleatòria i amb estranyes formes que han donat lloc a topònims com Quirang, Table (la taula), Needle (la agulla), Prison (la presó), Dùn Dubh o el famós The Old Man of Storr.

Els despreniments més grans i els més recents s'han format durant els últims 15.000 anys, des de l'última glaciació, tot i que també van produir-se importants esllavissaments molt abans dels fenòmens glaciars. En qualsevol cas, avui dia encara hi ha fenòmens d'inestabilitat que fan que es produeixin moviments de la superfície, tot i que la seva lentitud i la seva poca importància, fan pensar que sigui difícil que es tornin a produir episodis de grans dimensions.

singulars com la muntanya coneguda com The Table, la badia de Staffin o el fantàstic relleu que s'aixeca capritxós si mirem cap al sud.

El camí arriba al seu punt més alt, tot resseguint la part baixa dels penya-segats, en el coll entre els cims de Meall na Suiramach i de Vourlinn Sron, on els barrancs i gorges afegeixen complexitat al paisatge. Des d'aquest punt, el camí descendeix en forma de ziga-zaga; un sender que els passos de les gents ha enfonsat en el poc compacte terreny. A partir d'aquí, podem tornar enrere seguint els nostres propis passos, o millor, continuar per la part baixa dels penya-segats, des d'on podrem contemplar els pinacles sorprenents i agulles negres, passant per les formacions rocalloses The Table, The Prision o The Needle (l'Agulla).

Continuarem cap al nord entre aquestes misterioses formacions fins a arribar a Sron Vourlinn, un pic que és el punt situat més al nord del nostre recorregut. Des d'aquí, tornarem cap al sud, ara més elevats i per la banda occidental de les curioses formacions rocoses, des d'on tindrem noves perspectives de les estranyes formes negres. Una opció aconsellable estant en aquest punt, és pujar al cim de Meall na Suiramach (543 m) des d'on prendrem el camí descendent que ens portarà a l'inici del recorregut.

RUTA PER THE QUAIRAING
Recorregut: 7 km
Temps: 3-5 h
Desnivell: +350 m

Vista cap al sud des de The Quairaing, a prop de The Needle.

LA PENÍNSULA ELGOL

Aquesta proposta té un element que destaca per sobre els altres: els Cuillins. La imponent serralada s'aixeca majestuosa just a l'altra banda del Loch Scavaig, i el pic de Sgurr nen Gillean de ben segur ens atraurà l'atenció, amb el seu agut cim, al llarg de tot el recorregut. Aquesta proposta d'excursió sembla feta expressament per gaudir de la majestuositat d'aquesta serralada, que duen en el subconscient la gent d'aquestes terres.

La ruta s'inicia en un petit aparcament de la carretera B8083 a Elgol, abans del port del petit poble (a uns 50 m d'altitud). Des d'aquí, prendrem el pedregós camí en direcció a Camusunary, que en els primers quilòmetres circula pels imponents pendents del vessant de la muntanya de Cam Mor, a prop dels penya-segats, que durant gairebé la primera meitat del recorregut ens acompanyaran fidelment.

El camí continua, descendent cap una petita vall i posteriorment enfila novament per rodejar els penya-segats, ara entre el Loch Savaig i

la muntanya Beinn Leacach. En aquest tram del camí cal parar atenció perquè hi ha parts que circulen molt a prop d'espadats amb importants desnivells. Passat aquest petit tros, les pastures de Camasunarry ens captivaran i els seus suaus i sinuosos pendents, de ben segur que ens cridaran amb paraules d'acollida i descans.

Camasunary és un indret cobert de pastures verdes amb suaus pendents delimitat per dos petits rierols, i que es lliura al mar en forma de platja. Aquí, segur que voldrem descansar i gaudir d'aquests espais oberts, mentre ens preguntarem com seria viure en la petita casa aïllada que hi ha entre la platja i les parets de basalt. Fins a Camasunary, haurem fet un terç del recorregut proposat. Des d'aquí, podem tornar al punt d'inici pel mateix camí o bé enfilar els vessants situats just al nostre est, per passar a l'altra banda de la península. Per ferho haurem de pujar al coll de Am Mam (uns 200 m de desnivell) des d'on descendirem en direcció al poblet de Kirkibost, per prendre la pista que porta al camí que voreja el vessant est de la península i que ens portarà al punt de partida.

RUTA PER LA PENÍNSULA ELGOL
Recorregut: 19 km
Temps: 6-8 h
Desnivell: +700 m

LA ICONA DE L'ILLA: LA SERRALADA THE CUILLINS

Juntament amb el mar, si alguna cosa pot considerar-se com icònic de l'illa d'Skye és la serralada The Cuillins. Aquesta cadena de muntanyes, que es divideix en els Black Cuillins i els Red Cuillins (pel color de la roca), s'aixequen al centre i sud de l'illa, i és on hi ha el punt més alt d'Skye: el Sgùrr Alasdair, amb 992 m.

Els Cuillins són un paradís per a muntanyencs i escaladors de tot el Regne Unit i de gran part de la resta d'Europa. Són molts els que van a aquestes muntanyes, que s'alcen mil metres arran de mar, per perdre's diversos dies per les parets verticals de basalt. Les rutes que es poden fer són pràcticament infinites i hauria informació per escriure un gran nombre d'articles dedicats específicament a aquesta serralada, però aquí presentem una ruta que es prou representativa d'aquests paratges.

La proposta és un recorregut relativament curt, però amb força desnivell: fer el cim de Belig sortint des del nord. La ruta s'inicia en un petit aparcament just a la carretera A87 (prop del Loch Ainort). Des d'aquí comença ràpidament un fort ascens en direcció sud, per anar al pic Garbh-bheinn. Un fet interessant d'aquest tram de camí és com la roca passa sobtadament d'un color vermellós (corresponent als Red Cuillins) a una tonalitat fosca, negra, del basalt (corresponent als Black Cuillins). Des d'aquest punt, una opció és baixar per la vall que ens queda a l'est, passant pel marge dret del riu Aigeinn. Aquesta vall en la qual trobarem nombrosos salts d'aigua i cascades, culmina en el llac Loch na Sguabaidh, des d'on tindrem una fantàstica vista del cim que posteriorment coronarem.

Després d'un merescut descans vora el llac, s'inicia novament l'ascensió cap al cim de Belig, ara pel marge esquerre del riu i continuant el camí que ressegueix una pedregosa carena fins al cim. Les vistes des del cim, que es considera el més septentrional dels Black Cuillins, ens portaran cap a les verdes i suaus praderies situades a l'est, i les majestuoses i dentades muntanyes dels Cuillins al sud-oest. Un cop fet el cim, el descens fins a l'inici del recorregut és ràpid, tot marxant per la carena oposada a la que prèviament ens havia portat fins al cim.

La visió del cim Belig des de Loch na Sguabaidh és un regal per als ulls.

RUTA PER LA SERRALADA THE CUILLINS
Recorregut: 8 km
Temps: 4-6 h
Desnivell: +800 m

INFORMACIÓ D'INTERÈS

¿ON PODEM DORMIR?

L'opció que més llibertat ofereix a l'hora de poder planificar les nostres excursions és l'acampada lliure. Poder instal·lar la tenda a 2 m d'un penya-segat des d'on gaudir d'una sortida o posta de sol, és un luxe inqüestionable. L'acampada lliure a Escòcia està permesa, sempre que se segueixin normes lògiques i de respecte. Per a més informació es pot consultar el Scotish Outdoor Acces Code (codi escocès per a l'accés i activitats a l'aire lliure). Evidentment hi ha altres opcions, com càmpings, *bed&breakfast* o petits hotels, que faran l'estada més còmoda, però segurament no ens oferiran paisatges i moments tan memorables com l'acampada lliure.

ALTRES RECOMANACIONS

Els itineraris que hem presentat són una breu descripció que té per objectiu donar a conèixer alguns dels indrets (alguns força coneguts, d'altres ben poc coneguts) d'aquesta illa que ofereix tantes opcions per gaudir de la natura. Per això, i tenint en compte que alguna de les zones estan força aïllades, és recomanable iniciar les rutes amb mapes o GPS.

ENLLAÇOS D'INTERÈS

www.theskyeguide.com
The Skye Guide: un complet lloc web on s'apleguen excursions de diversa dificultat, així com atraccions turístiques i naturals interessants.

www.outdooraccess-scotland.com
Scotish Outdoor Acces Code (codi escocès per a l'accés i activitats a l'aire lliure).

www.walkhighlands.co.uk/Skye
Walking Highlands: un lloc especialment dedicat als muntanyencs, amb nombroses rutes per l'illa, a més d'informació sobre gastronomia i allotjaments.

www.isleofskyeaccommodation.com
Accomodations isle of Skye. Un molt bon lloc web per planificar la nostra estada, ja que conté un gran nombre d'allotjaments de diversos tipus: càmpings, hotels, *selfcaterings*, *bed&breakfast*, etc.

www.skye-birds.com
Skye Birds és un lloc on es descriuen les diferents espècies d'ocells característiques de l'illa, així com els últims albiraments, i les millors localitzacions per a la seva observació.

Somorgollaire en ple vol. Els ocells marins es poden veure molt fàcilment en els penya-segats del nord i oest durant els mesos de juny i agost.

ALBERT MARTÍNEZ (BASE GOOGLE MAPS)

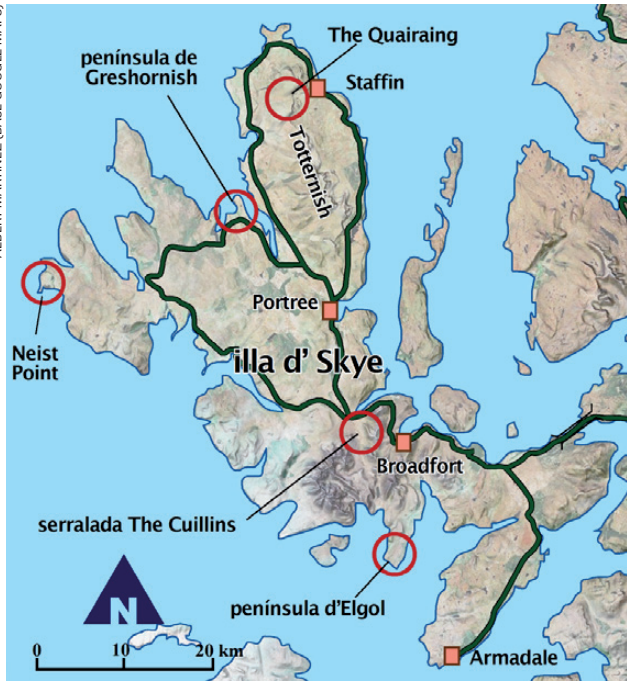

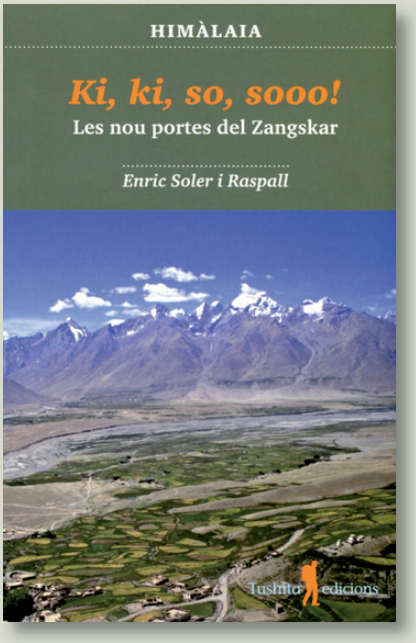

Ki, ki, so, sooo!
Les nou portes del Zangskar
Enric Soler i Raspall
Sant Celoni: Tushita edicions, octubre 2012
[Cavalls de Vent, 1]

Travessada a peu de l'Himàlaia per l'antic regne del Zangskar

Enric Soler i Raspall (Terrassa, 1966) és un viatger incansable que ha publicat ja cinc llibres de literatura de viatges i de muntanya: *Escola vent...* (1996); *Un estiu de guaita* (1996); *Per la Ruta 40* (1998); *Sota el cel de Tushita* (2004); *Maleïdes muntanyes!* (2008), i la guia senderista *La Ruta del Ter* (2009).

Després d'estar a la Patagònia, Soler se n'anà a l'Himàlaia per escriure el llibre el llibre *Sota el cel de Tushita* (2001), en què ens explicava el seu viatge al Ladakh, el Petit Tibet de l'Índia, a la regió del Caixmir. D'aquest viatge en quedà tan fascinat que ara ens torna a conduir per l'Himàlaia, per travessar el mític regne del Zangskar. En aquest indret, allunyat i gairebé desconegut, ens podem submergir en un interessant viatge on el temps sembla que s'hagi aturat, un viatge on Soler també ens aproparà, en els moments de reflexió, al budisme tibetà.

Amb ell, doncs, podem iniciar una caminada de gairebé un mes, una sorprenent travessada a peu, que creua la serralada més alta del planeta, de nord a sud, al mateix temps que convida a endinsar-nos en el nostre propi interior.

El llibre comença a Leh, la ciutat més important de la regió, on Soler retroba antics amics, com la família Lhundup. Després s'endinsa en el món de l'alta muntanya i de l'aventura.

És ben interessant el glossari final, que ens permet conèixer el complex món del budisme tibetà. El llibre també compta amb una extensa bibliografia, nombroses fotografies i un curiós i innovador llibret central.

F.A.

La tragedia dels Andes 1972

Quaranta anys després de l'accident aeri als Andes, explicat per un dels 16 supervivents.

Desde el silencio. Cuarenta años después
Eduardo Strauch i Mireia Soriano
Madrid: Ediciones Desnivel, desembre 2012

Els Pirineus en BTT

Més de 1.000 km de recorregut, tracks descarregables, 26 etapes, mapes, perfil, rutòmetre… Una guia molt completa.

La gran travesía de los Pirineos en BTT
Miguel Ángel Acín i Fernando Lampre
Saragossa: Prames, abril 2013

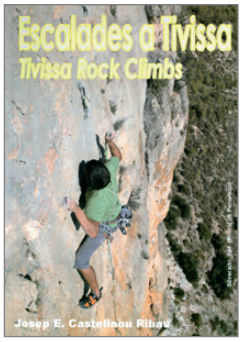

Guia d'escalades de Tivissa

Nova guia d'escalades a Tivissa, a la comarca de Ribera d'Ebre, amb més vies.

Escalades a Tivissa. Tivissa Rock Climbs
Josep E. Castellnou Ribau
Tarragona: Autoedició, novembre 2012

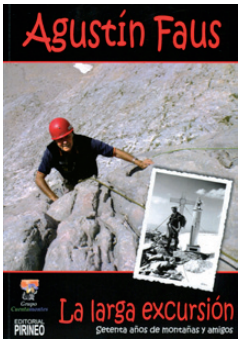

La llarga excursió de la vida

Aquesta obra ens descriu com ha estat el camí al llarg dels darrers setanta anys de recorregut de l'autor per les muntanyes.

La larga excursión. Setanta años de montañas y amigos
Agustín Faus
Osca: Editorial Pirineo, desembre 2012

Tots els documents que ressenyem en aquesta secció es poden trobar a la biblioteca del Centre Excursionista de Catalunya.

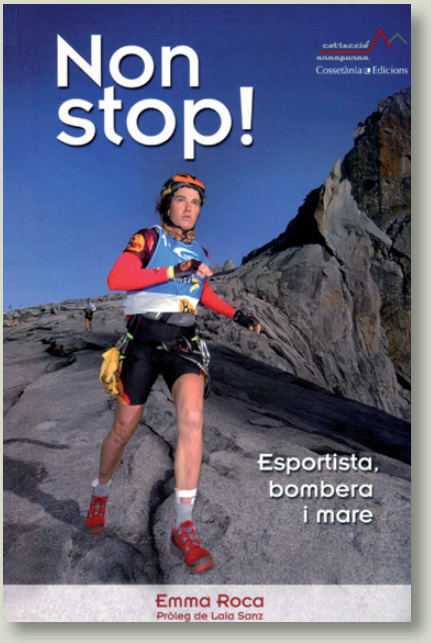

Córrer amb Emma Roca

Laia Sanz, en el pròleg d'aquesta obra, diu: «Hi ha persones que marquen, que deixen la seva empremta i que brillen per sobre de la mitjana. L'Emma Roca és un d'aquests casos, una dona lluitadora que, per sobre de tot, ha buscat i ha trobat la felicitat en la recerca dels seus propis límits físics i mentals».

¿Una nena pot jugar una lliga de futbol masculina? ¿Una llicenciada en bioquímica pot aprovar unes oposicions al cos de bombers de la Generalitat? Una mare de tres fills pot quedar campiona del món de raid? ¿Una persona pot estar deu dies competint, dormint només dues hores cada nit? ¿Es pot córrer més de 200 km seguits i acabar amb els peus sencers? ¿Es pot donar el pit mentre es competeix? ¿Es pot tornar a guanyar un any després de donar a llum?

Es pot fer tot allò que es vulgui o, si més no, això és el que pensa Emma Roca. Ella ha fet tot això i moltes coses més. En aquesta obra ens explica com és el seu dia a dia.

Non stop! Esportista, bombera i mare
Emma Roca
Valls: Cossetània Edicions, febrer 2013
[Annapurna, 4]

Córrer és saludable

El llibre més complet sobre el running escrit per una especialista en medicina esportiva, amb pautes d'entrenament per a tothom.

Canvia de vida, posa't a córrer
Dra. Eva Ferrer Vidal-Barraquer
Barcelona: Angle Editorial, març 2013 [Inspira, 27]

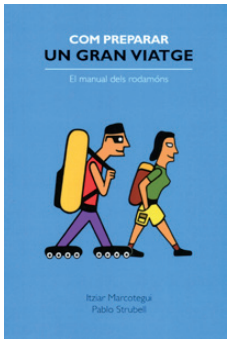

Com podem preparar un viatge

Un manual pràctic pensat per a tothom que vulgui fer un gran viatge.

Com preparar un gran viatge. El manual dels rodamóns
Itziar Marcotegui i Pablo Strubell
Madrid: Autoedició, març 2013

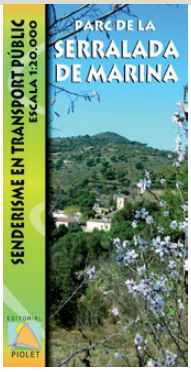

Nou mapa del parc de la Serralada de Marina

Un bon mapa a escala 1:20.000 de la zona del Maresme, amb 6 noves rutes senyalitzades en el mapa i explicades en el dors.

Parc de la Serralada de Marina
Barcelona: Editorial Piolet, febrer 2013

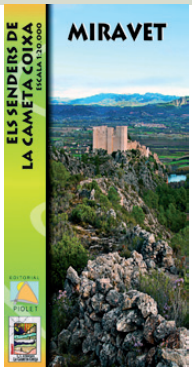

Els senders de la Cameta Coixa

Per descobrir la llegenda del monstre de la Cameta Coixa, la història i diversos itineraris d'interès per les comarques de la Terra Alta i la Ribera d'Ebre. Escala 1:20.000.

Miravet
Barcelona: Editorial Piolet, febrer 2013

ANTÀRTIDA

TERRA DE LA REINA MAUD
Ulvetanna
Nova via
Un equip internacional ha fet la primera ascensió a l'aresta NE, un itinerari d'estètica formidable en una muntanya també increïble, ¡com de dibuix de Samivel! Estil pesat, amb cordes filles i molta gent amunt i avall. Però la via no sembla fàcil, comporta dificultats de fins 6b/A2 i 1.700 m de recorregut (1.100 m de desnivell), roca delicada i clima antàrtic, amb temperatures de -35º i amb vent. Cim a principis de gener, després d'un atac final de deu dies. Els protagonistes: L. Houlding, A. Lee, J. Pickles, C. Rabone (Regne Unit); S. Leary (EUA); D. Reeves (Sud-àfrica).

GORDON WILTSIE / NATIONAL GEOGRAPHIC

L'aresta NE del Ulvetanna a l'esquerra.

KARAKORAM

BALTORO MUZTAGH
Muztagh Tower (7.273 m)
Nova via
Els russos Alexander Lange, Dmitry Golovchenko i Sergey Nilov obren una via impressionant a través del magnífic esperó NE, amb estil alpí i 17 dies a la paret. Una ascensió excepcional, tant per l'envergadura global com per la concepció. ***Think Twice*** presenta un desnivell de 2.000 m, amb una primera part de pendents de glaç moderades, una segona que enfila una aresta vertical i una tercera, a partir dels 6.500, amb trams desplomats i on es concentren les principals dificultats tècniques. El 25 d'agost fan cim, però han esgotat els queviures, porten tot un dia sense menjar, i encara han de baixar. No els queda altra opció que un descens *non-stop*, que fan per una aresta de la dreta de la via i en què inverteixen 24 hores.

LANGE / GOLOVCHENKO / NILOV

Think Twice ***a la Muztagh Tower, una de les activitats premiades en el Piolet d'Or d'enguany.***

Broad Peak (8.047 m)
Hivernal
Una expedició polonesa es fa amb la primera hivernal. Assoleixen el cim Maciej Berbeka, Adam Bielecki, Tomasz Kowalski i Artur Malek el 5 de març d'enguany. El grup està liderat pel mític Krzysztof Wielicki (amb tres vuit mils hivernals al seu historial). Desgraciadament, durant el descens, Maciej i Tomasz s'endarrereixen i es veuen obligats a fer un bivac terrible a la mateixa cresta del cim. Els altres dos aconsegueixen el camp 4, a 7.400 m, des d'on mantenen el contacte per ràdio amb els de dalt encara unes hores. Finalment, durant la matinada, es perd tota comunicació. L'endemà el temps empitjora i Artur i Adam es veuen obligats a continuar baixant, donant per desapareguts als seus companys. Amb el Broak ja són dotze els vuit mils fets a l'hivern, deu dels quals per polonesos (de fet hauríem de dir 11 i 9, l'Everest encara espera la seva hivernal sense oxigen de llauna).

ORIENT MITJÀ

SERRALADA DE ZAGROS
Bistoon (o Bisotun)
Nova via
Interessant activitat, amb un bon component de descoberta, la duta a terme per un grup de catalans a les muntanyes de l'Iran el mes de gener. La poc coneguda cara sud del Bistoon és una muralla de grans proporcions i estructura complexa, feta d'esperons, canals i feixes, que supera els 1.000 m de desnivell en el seu punt central. Segons comenten els protagonistes, la roca és calcària, bona però força abrasiva. El lloc està situat al SO de Teheran i a sota mateix de la paret hi ha la ciutat de Kermanshah, punt de partida per les escalades. Al pilar més occidental, A. Valls, A. Segarra i M. Sànchez obren ***Diferents Problems*** en una sola jornada. Escalada lliure amb un traçat molt atractiu i amb dificultats de fins 6b+ i 650 m de recorregut.

Per altra banda, J. Solé i E. Sànchez repeteixen ***Merci Mister***

J. SOLÉ

***L'elegant esperó de* Diferents Poblems.**

Shirzadi (fins 7a / 700 m de recorregut) en dos dies i fent diverses variants per una via recent de parabolts, que desgraciadament se solapa amb la desequipada original. També escalen, aquesta vegada el grup sencer, la via ***Gharargah*** (fins 6a / 1.200 m de recorregut) al pilar central de la paret, en dos dies i sota condicions dures, amb sectors glaçats i molt fred. Sortosament, una curiosa capsa-bivac emplaçada a mitja paret fa menys gèlid el bivac.

ANDES

PATAGÒNIA

Torre Egger

Nova via

Premi a la constància per Matteo Bernasconi i Matteo della Bordella, que després de tres anys consecutius de viatges a la Patagònia aconsegueixen finalitzar la seva via a la fins ara inescalada cara oest. Els italians tenien en ment continuar la feina de Salvaterra (i possiblement algun altre intent anterior, que ja havia somiat amb l'evident línia de fissures). Durant les temporades de 2011 i 2012, aquests joves dels ferotges Ragni di Lecco, obren i fixen cordes per terreny de gran dificultat i exposat als despreniments, fins tan sols 20 m sota el coll De Donà (la bretxa amb la punta Herron), però sense aconseguir superar aquest punt.

Aquest febrer hi tornen, acompanyats del jove Luca Schiera. Quan ja estan en condicions de llançar un atac definitiu, Bernasconi ha de tornar a casa i es queden Bordella i Schiera. La darrera escomesa es produeix a principis de març, amb dos bivacs a la pujada i un baixant, per la seva via fins el coll (800 m de recorregut) i d'aquest al cim per la ***Huber-Schnarf*** (200 m de recorregut). ***Notti Magiche***, dificultats de fins 7a i A2 i amb només 2 expansions.

Cerro Torre (3.100 m)

Solitària

Increïble la solitària de Markus Pucher a la via ***Dei Ragni*** (fins 90º i M5 / 600 m de desnivell des del coll de la Esperanza), en solitari integral i en 3 h 15 min des d'un bivac situat 150 m sota el coll. En realitat l'ascensió no estava prevista. Aquest guia austríac havia sortit del bivac Niponino de la cara est, amb el seu company Markus Steiner, amb la intenció d'obrir a la cara oest del Torre. La cordada salta al vessant oest pel coll Standhardt, però Steiner es comença a trobar malament i decideix abandonar. Aleshores Pucher decideix intentar tot sol la via de Ferrari del 1974, que ja coneixia de l'any passat. Agafa el més imprescindible, s'acomiada del company i remunta fins 150 m sota el coll de la Esperanza, on estableix el bivac. A les 2 de la matinada, amb només una corda de 60 m, un cargol de glaç i tres mosquetons surt vers el seu objectiu, que corona en poc més de tres hores, en lliure i sense autoassegurar-se en cap pas. Seguidament torna al bivac, rapelant i desgrimpant, en 2 h 30 min. Gener, 2013.

WWW.GUIDEALPINE.LOMBARDIA.IT

La nova via* Dei Ragni *a la Torre Egger.

Serra d'Aitana i Pirineu aragonès

Si bé les parets d'Aitana han estat assetjades d'una manera molt pausada des de mitjan dècada de 1970, a hores d'ara ja podríem penjar el cartell de complet. Tot i això, la collita tracta bàsicament d'itineraris d'aventura molt encertats en general, resseguint les debilitats del terreny, salvat el tossal de Llevant, que pràcticament no en té. Un escenari vertical de primer ordre, on gaudirem metres i metres d'un rocam de fantasia, amb poques opcions assequibles, excepte la via ferrada de rigor, per guanyar la respectuosa silueta de l'anomenat popularment el *Lleó adormit de Polop*. Al Pirineu d'Osca mentrestant, els assidus tenen veta per estona en indrets com el Valle de Hecho o la Peña Foratata, a cavall del calcari més altívol oblidat i eclipsat per veïns cèlebres com Ansó o el Midi d'Ossau respectivament. Com és habitual, la presència d'escaladors d'elit francesos ens regala uns itineraris molt exigents, que contrasten amb d'altres molt més modestos oberts per aragonesos, seguint en alguns casos la tendència de l'equipament generós sobre una dificultat moderada. És el triomf de l'escalada comercial instaurada a l'altra banda dels pirineus, i que en pocs anys ha calat sense vergonya en moltes de les nostres parets.

SERRA D'AITANA – PONOTX

En la paret sud del Penyó Gros, J. A. Almiñana «Jota» i A. Quintana «Tono» obren a l'esquerra de la coneguda ***via de las Hadas*** una línia prou coherent anomenada ***Cosmos*** (primavera-12). Si bé la part inicial del recorregut aprofita un generós espai dominat per un aplomat frontó d'entrada i uns murs de qualitat després, a partir de la R4 la via s'escola de la millor manera entre els desploms i es deplaça cap a la dreta coincidint inevitablement amb la ***via de las Hadas***. Per adobar-ho, sortint de la R6 tira pel dret mitjançant un bon tram d'A2 semiequipat, fins que de nou en lliure torna a enllaçar amb la ruta pionera fins que aquesta s'aparta definitivament a la dreta, per guanyar la marcada aresta que duu al cim. Entre aquesta i les voltes característiques, la ***Cosmos*** va trampejant de la millor forma, oferint un últim terç prou exigent i amb el millor rocam de tot el desnivell. En la via i resten 56 parabolts i 4 claus (reunions muntades), i per a pròximes repeticions cal preveure el joc de tascons, un parell de ganxos i els camalots fins al nº3.

Al tossal de Llevant, Emilio Hidalgo i Pascual Castillo encaixen a l'esquerra de la via ***Danza Invisible*** la via ***Rockabilly*** (març-12), itinerari bastant equipat amb pitons, ponts de roca i parabolts, que ara per ara resulta una de les alternatives més assequibles i ràpides de tot el repertori. La ruta arrenca per un contrafort característic i en el L1 destaca una delicada travessa cap a la dreta tot just per atansar la R1. A partir d'aquesta, la via no té pèrdua i els passatges més difícils es poden resoldre amb A1 sense problemes. L'última tirada aprofita la sortida de la via ***Danza Invisible***. Cal dur unes 16 cintes, el joc de tascons i el de camalots fins al nº1.

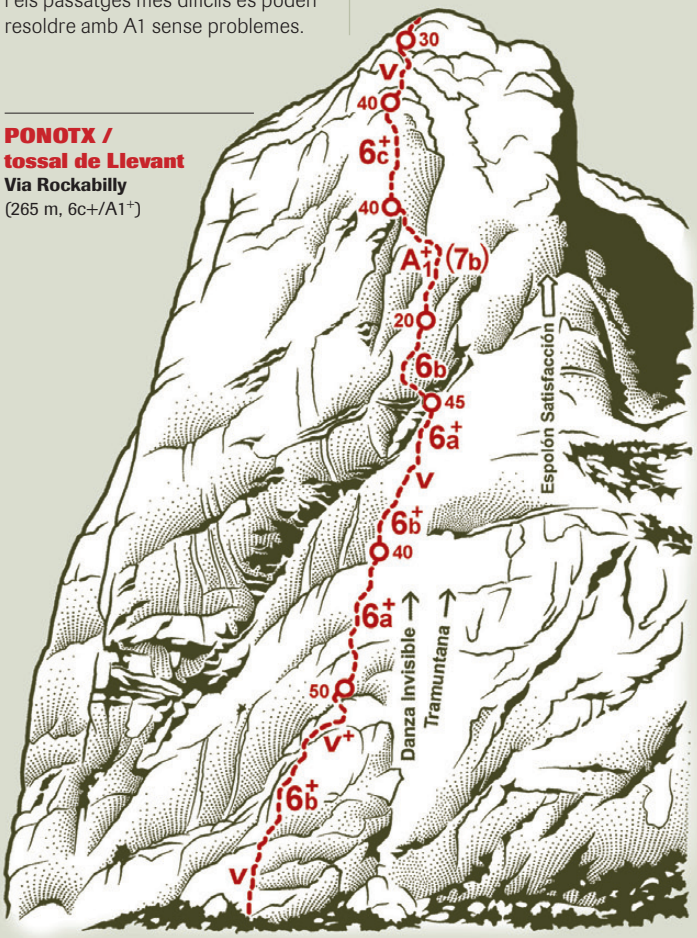

PONOTX / tossal de Llevant
Via Rockabilly
(265 m, 6c+/A1+)

VALLE DE HECHO

Ja fa uns anys es van colonitzar les parets visibles des del refugi Gabardito, on en un marcat faralló va quedar la via ***Motivé*** (2006) i per darrere la via ***Amnistie pour les crapules***, en un monolític racó del barranc d'Agüerri. Ressenyem aquesta última a perquè se li ha sumat una de nova a la dreta, liquidant les dues línies més descarades de la paret, que malgrat la seva modesta alçada, són dos joies de la vertical. L'***Amnistie*** va ser oberta per Christian Ravier i Pierre Puiseux el 22-6-06 aprofitant el fantàstic diedre de domina el vessant, quedant semiequipada amb uns pocs claus i parabolts, per repetir-la amb sols els tascons i els camalots fins al nº4 (repetint mitjans). No ha estat fins fa poc que els escaladors bascos Iñigo Ardola, Alberto Fernández i Mikel Zabalza realitzen la via ***Ekin Orekari*** (21-7-12) enllaçant unes tímides fissures de la part baixa amb un altre diedre de somni de sortida, tot amanit amb tant sols 4 claus i una sola xapa. Cal dur els tascons, aliens i camalots fins al nº4 amb els mitjans repetits. Per arribar-hi cal passar pel refugi Gabardito (estació d'esquí nòrdic) i continuar direcció cap a Agüerri. Un poc abans d'arribar a una cabana que hi ha al costat del camí, cal travessar a l'esquerra cap a l'oest en direcció a la paret (1 h 30 min). Descens evident per darrere i cap a l'est, per trobar de nou el camí d'accés.

Seguint pel Valle de Hecho arribarem a la Selva de Oza, un punt i apart del Pirineu d'Osca, on apareix l'espectacle de la natura en forma de boscos i parets de tots colors. D'aquest panorama despunta sens dubte un faralló aïllat com un

ARMAND BALLART

Tossal de Llevant.

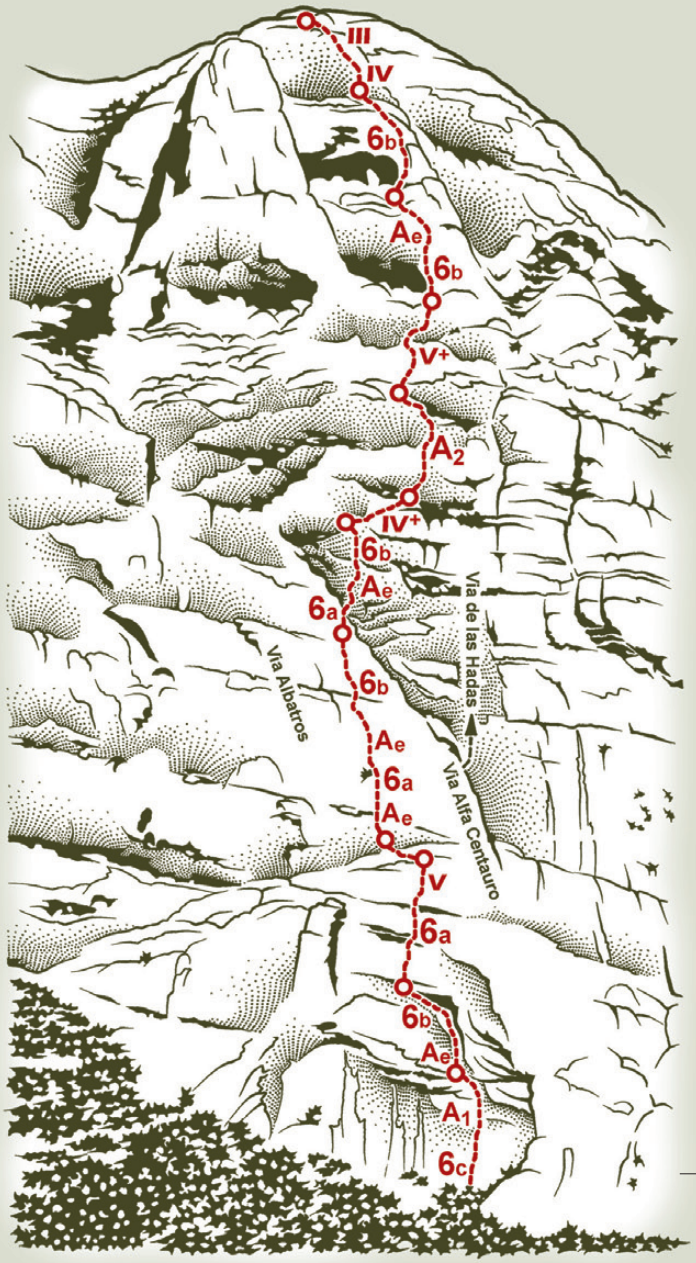

PONOTX / Penyó Gros
Via Cosmos
(400 m, 6c/A2)

trofeu sobre el seu pedestal, és la Chipeta Alto. Per la proa d'aquest enorme vaixell, Alex Puyo i Miguel Ángel Gomollón tracen el primer itinerari conegut i possiblement el més suggeridor d'aquesta singular formació, estranyament oblidada pel col·lectiu escalador. La via ***Patente de Corso*** (9-6-12), representa la línia més estètica llaurada per fissures de totes mides, on la roca s'ha de vigilar en tot moment malgrat que amb l'alçada va millorant. Per accedir al L1 haurem de grimpar per la dreta per guanyar un diedre ajagut (ocult en el dibuix), que dóna accés a una cresta horitzontal amb alguna desgrimpada fins atènyer el peu de l'esperó. Des d'aquí ja s'endevina una cova on s'ha d'anar per una ampla escletxa, superar-la i continuar per un forat en la vertical que ens condueix a l'inici d'un flanqueig delicat cap a una lleixa on es munta la R2. A partir d'aquí s'aprofita el més evident, enllaçant diedres i fissures fins que ens situem sota els sostres característics, punt on cal travessar a la dreta per entrar a una lleixa molt còmoda i endinsar-se en la xemeneia de sortida, bastant franca en qüestió. A la via sols han quedat 3 pitons repartits (sense expansions), per la qual cosa serà necessari dur 5 claus plans, 3 U, 3 universals, microtascons, aliens i camalots fins al nº4. L'aproximació arrenca des de la Casa de la Mina a la Selva de Oza, agafant el camí que duu cap a Zuriza (GR 11) fins a arribar als voltants del dolmen d'as Ferrerías. D'aquí ja s'aprecia el perfil de l'esperó que cal guanyar pel terreny més directe (1 h 45 min). Descens evident direcció N al coll de Petraficha i després cap a l'est de retorn a la vall.

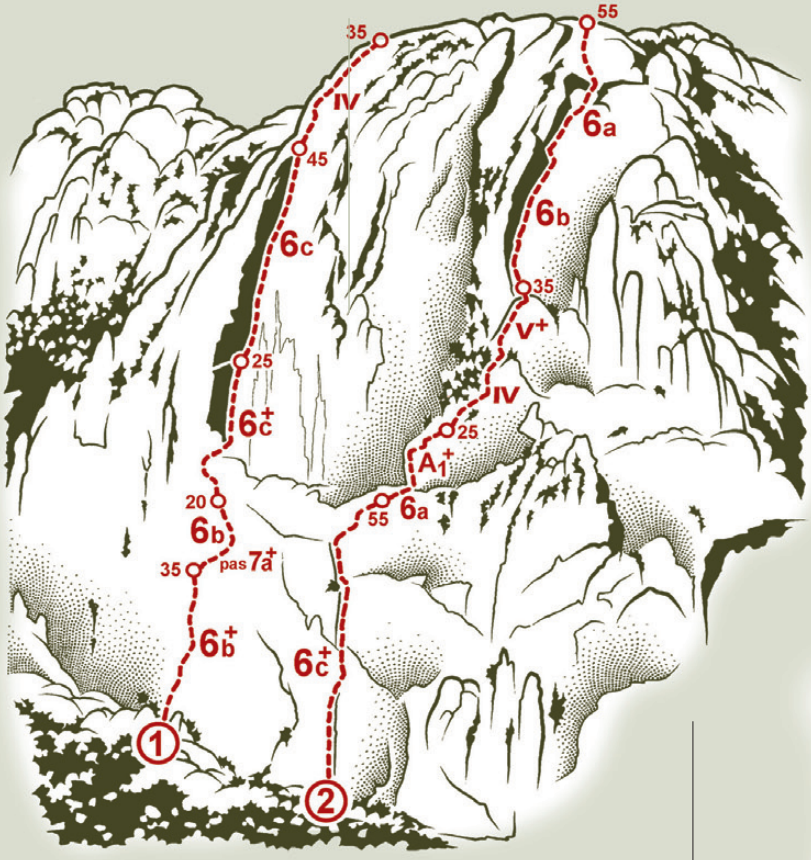

VALLE DE HECHO / Chipeta Alto
Via Patente de Corso (250 m, 6a)

VALLE DE HECHO / Rincón de Gabardito
1) Amnistie pour les crapules (150 m, 6c+)
2) Ekin Orekari (170 m, 6c+/A1+)

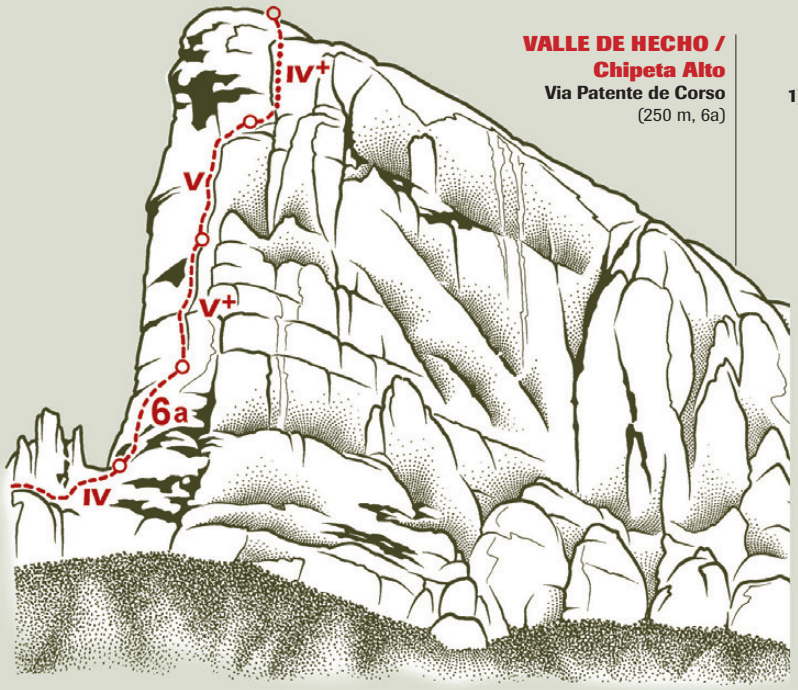

PEÑA FORATATA

Al bastió més destacat de tot el vessant S de la Peña Foratata, Rémi Thivel i Francine Magrou van obrir ja fa temps la via ***Papi collé au***

plafond (setembre 2007) aprofitant el pany més adient resultant un bonic itinerari sobre plaques molt compactes amb unes fissures finals prou exigents. L'any passat, Christian Ravier i Rémi Laborde arrodoneixen la contrada amb la via ***Le poids du papillon*** (4-10-12), una opció més discontínua i herbosa d'entrada, però amb algunes tirades de categoria sobre un rocam excel·lent, amb tant sols la puntual excepció dels primers 15 m de la via, curiosament de color negre. Tots dos itineraris semiequipats amb pitons i alguns parabolts, on caldran els tascons, aliens, totemcamps i camalots fins al nº3 (un del nº4 per la primera).

Just al cantó més oriental de la muralla, Luis Royo, Carlos Budría, Julio Benedé i Carlos Roy, enllesteixen l'itinerari més llaminer de la zona a la dreta de la xemeneia Vidal: la via ***Valle de Tena*** (2010). Nou tirades equipades amb parabolts (8 mm) condueixen d'una forma assequible i directe a l'aresta est tot just on trobem la vira de baixada, un còmode circuit que fa d'aquesta la ruta més sol·licitada amb una dificultat obligada de V inf. Escalada del tot variada per plaques tombades, diedres, i fins i tot unes xemeneies finals, on sols seran necessàries 12 cintes i una aproximació de 45 min des de Formigal. La via arrenca des del punt més baix de la paret.

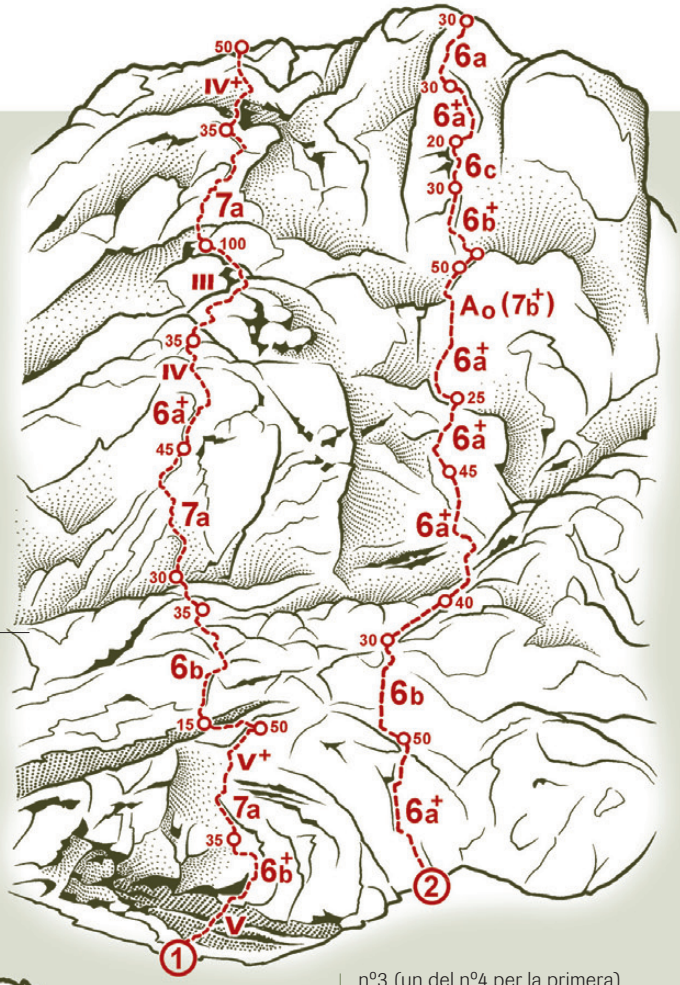

PEÑA FORATATA
1) Le poids du Papillon (350 m, 7a)
2) Papi collé au plafond (300 m, 6c)

PEÑA FORATATA
Via Valle de Tena
(250 m, V+)

El Montsent de Pallars

Una talaia entre la vall Fosca i la vall d'Àssua

Menys coneguda com a *vall de Cabdella* o *ribera del Flamisell*, la vall Fosca és una vall glacial que discorre de nord a sud, des dels peus del Montsent (2.883 m) fins a Senterada. Ara fa cent anys, aquest indret va viure una gran transformació. Coneguda com el *Far West* català, la vall es va omplir de gent de parles i costums estranys. Gent vinguda de lluny es va barrejar amb la del país i es van dedicar a l'aprofitament de les aigües dels llacs glacials situats per sobre dels 2.000 m. Aquesta aigua, convenientment conduïda, s'aprofità per generar energia elèctrica per abastir la zona de Barcelona. Ironies de la història: la vall Fosca va ser una de les primeres zones del Pirineu català que fou electrificada.

La Pobleta de Vellveí, la Torre de Cabdella, Espui i Cabdella són algunes de les poblacions que trobem en remuntar la vall Fosca. Passat Cabdella, la carretera es continua enfilant fins a l'embassament de Sallente. La carretera acaba a la part nord de l'embassament on hi ha una zona d'aparcament. Molt a prop d'aquí, al vessant de la muntanya, es pot veure una gran porta metàl·lica, que generalment esta tancada. És l'entrada al túnel, de 800 m de llarg, que dóna accés a la central elèctrica subterrània. En aquesta central hi ha quatre turbines que s'alimenten dels 32 m^3/seg d'aigua que baixa des de l'estany Gento fins a l'embassament de Sallente.

0:00 h A la dreta del telefèric que, durant els mesos d'estiu, permet accedir còmodament a l'estany Gento, s'inicia un corriol que permet rodejar Sallente per seu costat est. Aviat el camí comença a pujar. Primer de manera suau, però a meitat de l'embassament, la rampa es fa més vertical. Tot un seguit de giragonses permeten anar guanyant metres a la vegada que es passa el torrent en diverses ocasions. Aquest és l'anomenat *camí de Pigolo.*

Itinerari

- **Embassament de Sallente**
- **Camí de Pigolo**
- **Estany Gento**
- **Pala Portell**
- **Coll d'Entremonts**
- **Montsent de Pallars**

ALFRED MONTSERRAT

El Montsent emblanquinat per una nevada primerenca, vist des de la vall de Filià, tributària a la vall Fosca per la dreta hidrogràfica.

1:00 h Després que els revolts de l'itinerari es van ampliant i agafant un marcat sentit NE, arribem a les vies de l'antic carrilet que unia l'estany Gento amb la cambra d'aigua, situada sobre de Cabdella. Aquest carrilet, de 5 km de longitud i una amplada de via de 60 cm, s'utilitzava per portar material per les obres de connexió dels llacs i per a la construcció de la presa de l'estany Gento. Actualment es conserven les vies, excepte en els túnels, per tal de facilitar el trànsit a peu. Cal seguir les vies en direcció nord fins a arribar a l'estany Gento. Cal portar una llanterna per passar els túnels.

1:30 h Des del costat mateix de la presa surt un sender que s'enfila penetrant al barranc de la Coma d'Espòs. Cal anar seguint més o menys la llera, deixant l'Estanyol a l'esquerra. El paisatge es veu dominat pels prats d'alçada, mentre la vista sobre la vall i els cims llunyans s'amplia.

2:30 h Cal deixar el barranc de la Coma d'Espòs per, en direcció sud-est, anar a buscar el tossalet de la Coma. Es tracta d'una petita elevació considerada com l'avantcim del Montsent de Pallars. Per arribar-hi cal superar l'anomenada *pala Portell*, un inclinat prat ple de petites ondulacions del terreny que puja amb força fins gairebé els 2.700 m.

3:00 h El tossalet de la Coma està separat del Montsent de Pallars per la collada d'Entremonts, situada a 2.684 m. Es tracta d'un ampli coll, sovint castigat pels vents, on s'inicia la carena final que porta al cim. Avancem per la dreta seguint el pedregal. La inclinació és forta en alguns trams i cal anar buscant els millors passos entre les roques.

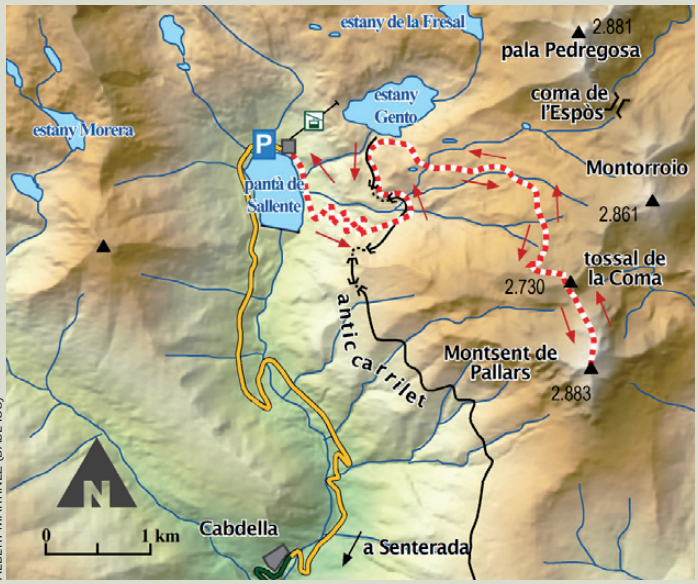

ALBERT MARTÍNEZ (BASE ICC)

Temps de camí
6 h 15 min
Desnivell
+1.100 m
Dificultat
Mitjana
Cartografia
Vall Fosca – Montsent de Pallars. Mapa-Guia Excursionista. Editorial Alpina. Escala 1: 25.000

3:40 h Arribem al punt culminant del Montsent de Pallars. Una barra de ferro s'aixeca entre les pedres del cim. Con si estigués clavada a terra i senyalés el cel. Si el dia és clar val la pena estar una estona admirant el paisatge que s'obre en totes direccions. Es poden veure alguns llacs d'Aigüestortes i els cims de les serralades del vessant sud del Pirineu. D'altra banda, destaca el deteriorat aspecte que presenta la vall de Filià, sobre Cabdella, després que s'aturessin les obres d'una nova estació d'esquí que estava prevista en aquest punt. Iniciem el descens pel mateix lloc que s'ha fet la pujada.

5:00 h Segons l'època de l'any, en arribar a l'estany Gento hi ha la possibilitat de baixar a l'aparcament amb el telefèric. En cas contrari cal seguir el camí del vell carrilet fins a trobar una senyal que indica la baixada pel camí de Pigolo.

6:15 h Aparcament.

MONTSENT VERSUS MONTSENY

El cim del Montsent de Pallars també és anomenat, incorrectament, *Montseny de Pallars*. Fins i tot el *Diccionari català-valencià-balear* d'Alcover-Moll confon totalment aquest nom i descriu el *Montseny de Pallars* com la muntanya situada al terme de Llessui. En realitat es tracta d'un paònim (mot que té amb un altre mot una similitud formal), però que no té res a veure amb l'etimologia de *Montseny*, el massís muntanyós de la serralada Prelitoral.

Jacint Verdaguer va entendre molt bé la pronúncia del cim pirinenc. En el cant IV «Lo Pirineu» de *Canigó*, la fada Flordeneu mostra el paisatge al cavaller Gentil des de la carrossa voladora amb aquests versos:

> Volant als cingles de Montsén, li ensenya
> les cascades bellíssimes de Gerri,
> (vv. 121-122)

I així mateix ho confirmen les enquestes que va fer Joan Coromines a les valls d'Àssua, Espot i Cabdella, que no s'ha sentit altra cosa que ***munsén***. En canvi, *Montseny (munseny)* sembla una pronúncia de foraster, com ja indicaven els testimonis de mitjan dècada de 1950, o bé de gent de Barcelona, com encara constato jo avui dia.

Montsent i Montseny no tenen el mateix origen

Per a *Montsent* s'imposa una base amb -NT, i això vindria a dir que l'etimologia és MONTEM CINCTUM 'mont cenyit', contra MONTEM SIGNUM 'la muntanya-senyal' (Montseny).

Hem d'entendre 'mont cenyit' com un cim «voltat d'un o més cingles rocosos, d'un fris terrós o penyalós de color diferent: cosa tan corrent en les muntanyes. Si reparem en la vista del Montsent de Pallars, així ho tenim: se n'hi marquen tres o quatre de paral·leles, vist des de Llessui.» (Coromines: *Onomasticon Cataloniae*)

De manera totalment diferent, l'etimologia de *Montseny*, indicada també per Alcover-Moll i altres, és MONTEM SIGNI 'muntanya del senyal', o bé com diu Coromines, MONTEM SIGNUM 'la muntanya-senyal', que li vindria d'això: «tots els navegants veuen de lluny el Montseny, que els serveix millor que qualsevol far; i en particular els pescadors del Maresme veuen alçar-se el Montseny, així que es fan una mica enfora: és la 'senya' cabdal per fixar els paratges submarins on hi ha millor pesquera. » *(Onomasticon Cataloniae)*

Ferran Alexandri

CURSES DE MUNTANYA

55 Ral·li CEC d'Esquí de Muntanya

ROGER ROVIRA

El passat diumenge 7 d'abril es va disputar la 55 edició del Ral·li d'Esquí de Muntanya del CEC a la Vall d'Aran. Fou la prova de la XXIX Copa Catalana FEEC-MILLET per equips i Campionat de Catalunya per equips.

Un dia radiant amb una neu excepcional, tant per quantitat com per qualitat, va fer les delícies dels corredors, tot i que es va haver de traçar un itinerari alternatiu. El motiu va ser la nevada del dia anterior, acompanyada de fort vent de nord, que va desestimar l'ascensió al tuc de Parros i incloure trams tècnics en el recorregut. Tot i així, es van obrir tres itineraris de 950 m, 1.500 m i 2.050 m de desnivell corresponents als itineraris 1000, 2000 i 3000 respectivament.

L'itinerari 3000 va transcórrer des del pla de Beret al tuc deth Miei, cap des Closos, pic des Cardigassos i una segona pujada al cap des Closos per a fer 2.050 m de desnivell i 22 km de recorregut.

A les nou del matí es va donar la sortida a l'itinerari 3000 amb 34 equips; un quart d'hora més tard, als itineraris 1000 i 2000 amb 15 equips. En total, una participació de 49 equips i 103 corredors.

La cloenda de la cursa es va fer al refugi de Salardú del CEC, amb el lliurament de trofeus i un sorteig de material cedit per Pomoca i Millet.

Antoni Massagué Palau

ROGER ROVIRA

Classificacions

General masculina
Nil Cardona i Gerard Vila
Oriol Cardona i Joan Reyne
Pere Aurell i Genís Zapater

General femenina
Marta Riba i Anna Comet
Inka Belles i Marta Garcia
Bernadette i Myriam Penhard

Júnior masculina
Andreu Sarrà i Sergi Artís
Jordi Martin i Oriol Barbany

Júnior femenina
Erola Bisquert i Eva Magret

Cadet masculina
Guim Lloret i Abel Cuadreny
Sergi Lambea i Eduard Martín
Aribau Portillo i Ernest Lopez

Cadet femenina
Jana Vila, Judith Buyse i Júlia Massagué

Veterà masculí
Ricard Farriol i Jonathan Valladares

Equip mixt
Eva Dalló i Víctor Cusí

Equip aranès
Alejandro Moreno i Oscar Montoya

Equip cargol
Salvador, Pere i Pau Coll

V Cursa de la Lluna. Cronoescalada popular nocturna al Bastiments

El 23 de març passat es va fer la cinquena edició de la Cursa de la Lluna, la cronoescalada nocturna amb esquís de muntanya, que en aquesta ocasió es feia al puig de Bastiments (2.881 m). 188 persones es van inscriure en aquesta cursa que organitzen el Centre Excursionista de Catalunya i Vallter 2000.

La cronoescalada es va veure truncada per les condicions meteorològiques, que van fer impossible l'ascensió. Per tant, el comitè organitzador va haver de plantejar finalment una cursa per les pistes d'esquí de Vallter 2000, en què va mantenir un desnivell superior als 600 m.

Amb la neu una mica dura a la pujada, els participants van haver de pujar dues vegades un desnivell de 340 m, baixant sempre per la mateixa pista, en molt bones condicions. Així, la cronoescalada es va convertir en una cursa tècnica, on el canvi de pells i l'estat de la neu van posar a prova l'experiència dels corredors i van determinar el podi.

Xavier Sadurní Roqué, de l'Esquí Club Camprodon, va quedar primer en arribar a la meta en 49 min 28 seg, seguit de Pere Aurell, amb 53 min 43 seg; el tercer va ser Oriol Canal Sancliment, amb 53 min 49 seg. En categoria femenina, la primera en arribar va ser Sílvia Escorihuela Rof, del Club Peñalara, amb 2 h 2 min 41 seg.

PEP HUBACH

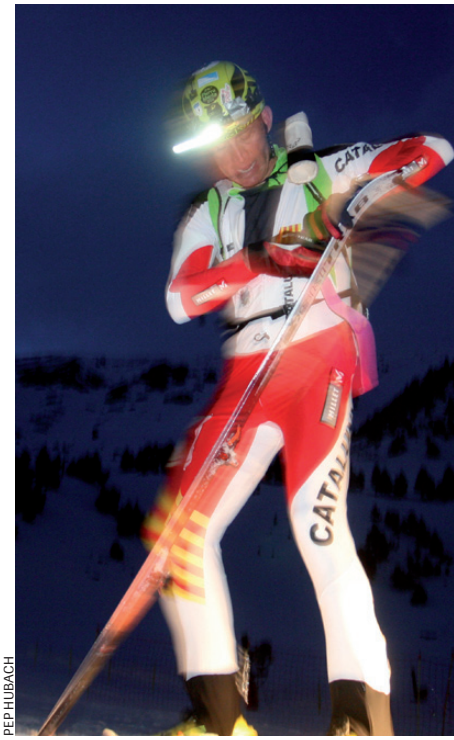

PEP HUBACH

Pere Bonet d'Ametller
http://cursalluna.cec.cat

LLIBRERIA Horitzons

Tot en llibres de muntanya, natura, BTT i viatges.
Literatura general.
Mapes , guies i accessoris.
GPS i cartografia digital.
Assessorament i activitats
Cursos i sortides
Botiga online.

www.llibreriahoritzons.com
info@llibreriahoritzons.com

València 149. 93-451-30-97
08011 - Barcelona

CINEMA DE MUNTANYA

Pura vida, guanyadora de la quarta edició del BCN Sports Film

BCN SPORTS FILM

BCN SPORTS FILM

BCN SPORTS FILM

Maite Fandós, presidenta de la Fundació Barcelona Olímpica, va lliurar l'Àmfora Ciutat de Barcelona a la millor pel·lícula en la quarta edició del BCN Sports Film a *Pura vida*, documental produït per Pablo Iraburu i Igor Otxoa.

Aquest documental reconstrueix amb detall l'operació d'intent de rescat d'Iñaki Ochoa, que va reunir a l'Annapurna alguns dels millors alpinistes de l'actualitat.

El premi especial del jurat va recaure en la pel·lícula francoespanyola *A fine Line*, de Seb Montaz i Kilian Jornet.

Eduard Admetlla, de 89 anys, un dels pioners del busseig i un referent de fotografia i filmació submarina, va rebre el premi d'honor de la quarta edició del BCN Sports Film, on va presentar el documental *De la bellesa i del temps*.

***A dalt: entrega del premi a la pel·lícula guanyadora,* Pura Vida.**
***A la dreta: cartell de* A fine Line *i fotograma de* De la bellesa i el temps.**
***A sota: Imatge de* Pura Vida.**

BCN SPORTS FILM

Els altres guardons de BCN Sports Film:

- Premi a la millor producció de Catalunya: *Camí a Alaska*, de Gerard Molins.
- Premi a la millor producció documental: *Play*, de Manuel Herrero (França).
- Premi a la millor pel·lícula de ficció: *Balance*, de Mark Ram (Països Baixos).
- Premi al millor curtmetratge: *Freestile Life*, d'Adam Palenta (Polònia).
- Premi a la millor pel·lícula d'animació: *Oben*, de B. Thuierno, P. Ledain, D. Martins i N. Giuliani (França).
- Premi a la millor pel·lícula d'esports d'aventura: *Next stop Greenland*, de Lara Izaguirre (País Basc).
- Premi a la millor pel·lícula d'esport i solidaritat: *Les rebelles du foot*, de Gill Perez i Gill Rof (Bònia, Brasil, França, Costa d'Ivori, Xile i Tunísia).
- Premi al millor reportatge: *Town of runners*, de Jerry Rothwell (Regne Unit).
- Premi a la millor fotografia Casanova Foto: *The sunshine olympics 2012*, de Jens Lind (Suècia).
- Premi Filmets Badalona Film Festival als valors humans i esportius: *Dream racer*, coproducció d'Austràlia, Xile i Argentina.

PREMIS SPORT CULTURA BARCELONA

Kilian Jornet, millor esportista de l'any

L'esquiador i corredor de muntanya Kilian Jornet ha estat guardonat com a millor esportista en els Premis Sport Cultura Barcelona, una entitat (de la qual el Centre Excursionista de Catalunya forma part) que cada any premia les millors iniciatives en l'àmbit cultural i esportiu, valorant les entitats o persones que hagin destacat durant l'any anterior, i que siguin mereixedores del guardó per la seva trajectòria i dedicació al món de la cultura i de l'esport.

La VIII edició del lliurament dels Premis Sport Cultura Barcelona es va celebrar per quart any consecutiu a l'antiga fàbrica de cervesa Damm el passat 17 d'abril, amb la presència de l'alcalde Barcelona, Xavier Trias, i del conseller de cultura, Ferran Mascarell.

Kilian Jornet va ser el premiat en l'apartat de l'esport, mentre que Carmen Thyssen-Bornemisza en el de cultura, i Vicente del Bosque en el premi a la millor trajectòria.

WWW.SPORTVICIUS.COM

El president d'Sport Cultura Barcelona, Manuel Carreras, va destacar Kilian Jornet com «un atleta irrepetible, perquè no té rival i perquè escala muntanyes a una velocitat de vertigen».

Els guardonats de la VIII edició dels Premis Sport Cultura Barcelona, flanquejats per Manuel Carreras Fisas, president de Sport Cultura Barcelona, i de Xavier Trias, alcalde de Barcelona.

TRAVESSES DE MUNTANYA

Refugis del Torb, la gran travessa a peu de Núria al Canigó

S'ha posat en marxa el producte turístic de senderisme Refugis del Torb, desenvolupat al portal *www.refugisdeltorb.com,* on trobareu tota la informació necessària i la descripció de les etapes. El Ripollès, el Vallespir i el Conflent queden units per un itinerari d'alta muntanya que enllaça els indrets més emblemàtics del Pirineu oriental: la vall de Núria, Ulldeter, Carançà, Mentet i el massís del Canigó.

El període de funcionament de la travessa serà l'estiu, tot i que les dates concretes variaran cada any en funció de la presència de neu a la muntanya. L'itinerari segueix els camins històrics transitats durant segles pels pastors transhumants i els seus ramats, i ara també pels senderistes. Per facilitar el seguiment de la ruta sobre el terreny, l'Editorial Alpina ha editat un mapa topogràfic exclusiu d'aquesta travessa a escala 1:40.000, que uneix per primera vegada en un sol mapa les unitats orogràfiques Núria - Ulldeter i el massís del Canigó.

El **Torb Standard** és el recorregut mínim per inscriure's a la Refugis del Torb, dissenyat per fer-lo en cinc etapes naturals.

Distància: 73,37 km
Temps estimat: 5 jornades
Altitud mín: 922 m
Altitud màx: 2.771 m
Desnivell ascendent acumulat: 4.972 m
Desnivell descendent acumulat: 4.972 m

REFUGIS DEL TORB

Refugis del Torb

ESDEVENIMENTS

Nit de les revistes 2013. XIV Premis APPEC

El passat 26 de març es va fer el lliurament dels XIV Premis APPEC a la sala modernista de la seu d'Endesa de Barcelona, en un acte conduït per l'escriptor i periodista Màrius Serra. L'esdeveniment va ser presidit pel conseller de Cultura, Ferran Mascarell i el president de l'Associació de Publicacions Periòdiques en Català (APPEC), Lluís Gendrau, a més del director general d'Endesa, Josep M. Rovira. En el lliurament de premis

APPEC

també es van convocar personalitats del món de la cultura i la política del país, a més de totes les revistes associades que formen part de l'APPEC, entre les quals també hi ha la revista *Muntanya*. Enguany l'APPEC va aprofitar aquesta trobada per commemorar el seu trentè aniversari.

Les capçaleres premiades

- **Millor reportatge:** «El Cànem, de fàbrica dels Godó a presó franquista», publicat per la revista *L'Avenç*.
- **Premi a la millor nova publicació:** *Esguard*, la primera revista en català per a tauletes.
- **Premi a la millor editorial:** revista *Bonart*, un referent en el sector de les arts plàstiques.
- **Millor publicació:** *Sàpiens*.
- **Premi a la trajectòria:** al periodista Manuel Cuyàs, per la seva trajectòria i vinculació amb els mitjans de comunicació.
- **Revista més popular:** Enderrock.
- **Millor portada:** *Vèrtex*, per la portada del nº 243, amb un dibuix de la il·lustradora Anna Mongay.
- **Institució compromesa amb la cultura i la llengua catalanes:** Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals.
- També es van reconèixer les revistes *El Mirall* i *Terrart* pels seus 25 anys d'història.

PROJECTE 14X8000

Ferran Latorre: objectiu Lhotse

El 9 d'abril passat, l'alpinista del CEC Ferran Latorre es va posar en marxa cap al Lhotse (8.516 m) a la recerca del seu vuitè vuit mil. A l'estiu té previst atacar el K2 (8.611 m) i completar la temporada amb el G1.

Aquesta serà la primera vegada que Latorre intentarà coronar el Lhotse, la quarta muntanya més alta del planeta. En aquesta aventura l'alpinista català acompanyarà Alex Txikon, Juanra Madariaga i José Carlos Tamayo, integrants de l'expedició basca i excompanys del programa televisiu «Al filo de lo imposible». Seguint el procés d'aclimatació habitual, la previsió és atacar el Lhotse a partir de la segona quinzena de maig.

Podeu seguir les evolucions d'aquesta expedició al bloc de Ferran Latorre: *www.ferranlatorre.com*, ja que en el moment de tancar aquesta edició de *Muntanya* sabem que Ferran Latorre és al camp base del Lhotse/Everest, de manera que ja ha culminat la primera etapa de l'expedició i també finalitzat el procés d'aclimatació amb l'arribada al C3.

FERRAN LATORRE 14X8000

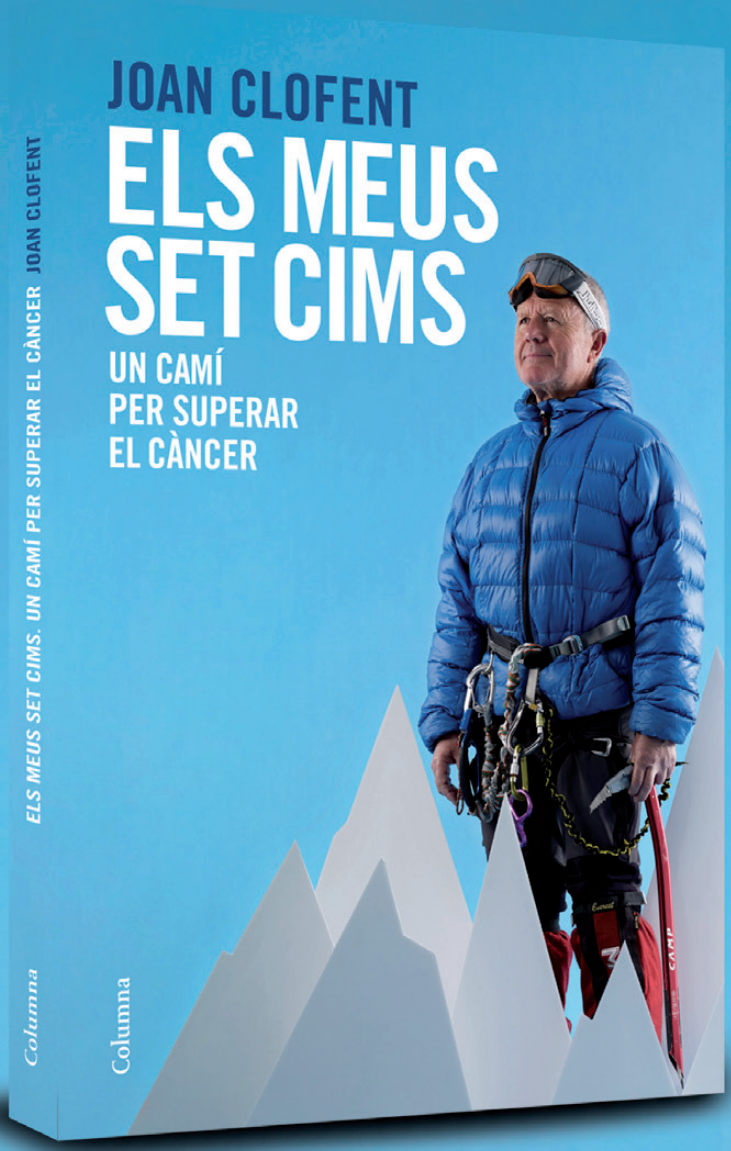

UN TESTIMONI EXCEPCIONAL SOBRE LA SUPERACIÓ DEL CÀNCER.

AUTÈNTIC, COLPIDOR I EMOTIU.

No et perdis el booktrailer

Columna

www.columnaedicions.cat
@columnaedicions
Facebook.com/ColumnaEdicions

El molinar de Manacor

Una fotografia de Juli Soler i Santaló feta a Manacor, a l'illa de Mallorca, conservada a l'arxiu fotogràfic del Centre Excursionista de Catalunya, permet identificar un paisatge de Joaquim Mir.

En el món de les arts les imatges registrades han esdevingut materials imprescindibles: les fotografies sempre són veritat, mai fantasies ni especulacions. La seva veritat inqüestionable parla per l'objecte, el paisatge o les persones que han estat el motiu observat, malgrat els canvis que la realitat sol patir amb el pas del temps.

Ara em situo en el lloc de l'investigador que necessita una imatge segura per determinar la validesa d'una pintura. En qualitat d'estudiosa de l'obra i la vida del nostre paisatgista més important, el pintor Joaquim Mir (Barcelona, 1873-1940), vaig rebre una pintura signada *Mir* que, resolta amb colors potents i lluminosos, com sol ser habitual en l'estil d'aquest pintor, té com a protagonistes dos imponents molins de vent.

Mir va residir i pintar a Mallorca entre 1900 i 1904. Alguna pintura d'aquest temps mostra com a element d'un paisatge, la silueta llunyana d'un molí de vent, força desdibuixat. D'altra banda, jo sabia que altres pintors, el més proper, Santiago Rusiñol, que havia pintat a Mallorca al costat de Mir, feia aparèixer alguna vegada el perfil d'un molí de vent en la seva obra mallorquina.

Tanmateix, l'argument per mi decisiu ha estat sempre el convenciment, primer intuït i sovint verificat, que Mir pintava allò que veia, era fidel al seu model natural en les línies i el to inicial, però ho resolia amb un important i ric tractament de color, del qual en fou mestre indiscutible. Em calia trobar una imatge que, en cas d'existir, em permetés verificar que la pintura va ser feta per Mir en el temps que va residir a Mallorca.

Pintura de Joaquim Mir. Oli sobre tela (65 x 81 cm). Any aproximat: 1900.

AFCEC SOLER D-2192

Molins de vent a Manacor (Mallorca), de Juli Soler i Santaló. Es desconeix l'any en què va ser feta la fotografia.

Em calia un arxiu important i amb abundància d'imatges registrades, gairebé de les obtingudes en els històrics temps en què la màquina de fotografiar era gairebé una eina per donar suport al coneixement científic de la natura, la geografia, la diversitat de paisatges o monuments històrics del nostre territori. Evidentment vaig pensar en l'arxiu fotogràfic del Centre Excursionista de Catalunya, nascut per a aquesta finalitat de conservar i fixar la visió dels nombrosos excursionistes que, recorrent el territori, anaven a la descoberta de la terra catalana, per retenir-ne la imatge i guardar-la com un fragment de realitat verificada. La seva intuïció fou sàvia, ja que el pas del temps, les guerres i els accidents naturals, així com les decisions humanes, han modificat els nostres paisatges i han destruït o fet desaparèixer nombrosos objectes. La fotografia ha estat el registre segur d'una realitat sovint desapareguda.

Però les millors fotografies conservades a l'arxiu del CEC pertanyien als molins de Manacor, lloc on no havia pintat Mir. Amb tot, la troballa va ser el punt de partida segur: el mateix tipus de molí que apareixia a la tela pintada era el que es trobava amb més abundància a l'illa. La consulta a la biblioteca del CEC també em va donar informació sobre els molins que poblaven gairebé tota l'illa i la cerca als arxius d'imatges feta a través d'internet em van donar el lloc exacte: els molins del quadre estaven situats a la zona d'Es Molinar, a Palma de Mallorca, on encara podem contemplar alguns exemplars.

La intenció d'aquest text no ha estat explicar-vos les meves aventures d'historiadora, sinó mostrar l'eficàcia d'un lloc i uns materials conservats i ordenats, oferts al públic, que contribueixen no solament al coneixement de la nostra història passada, sinó també que es posen al servei de la veritat i a disposició dels qui busquen verificar amb imatges les seves intuïcions. Des d'aquí, i de nou, la meva gratitud a les persones que han fet i fan possible l'existència d'aquest arxiu.

Muntanya

Subscriu-te i aprofita les nostres ofertes especials

Escullis el que escullis, sempre hi guanyes

AVANTATGES

- Reps la revista a casa de manera ràpida i còmoda.
- Lliurament dels obsequis garantit i sense costos.

SUBSCRIPCIÓ ANUAL

14,00 €

4 números de MUNTANYA

OFERTA 1

21,40 €

4 números de MUNTANYA (7 €)

+

Ampolla Calmelbak PODIUM CHILL 0,6 l

(PVP 14,40 €)

OFERTA 2

25,75 €

4 números de MUNTANYA (7 €)

+ 1 dels dos volums (a escollir)

(18,75 €)

Els llibres de PRAMES i el CEC: les fotografies de Juli Soler Santaló (1865-1914)

OFERTA 3

44,60 €

4 números de MUNTANYA (7 €)

+

Frontal 70 lúmens (+ piles) Petzl TIKKA PLUS 2

(PVP 37,60 €)

OFERTA 4

69,80 €

4 números de MUNTANYA (7 €)

+

Motxilla multiús Ferrino ZEPHYR (15 + 3 l) (PVP 62,80 €)

Oferta nº endarrerits

0,50 €

SOCIS CEC GRATIS

Contacta i subscriu-te

Per telèfon: 933 152 311 / Per correu electrònic: revista.muntanya@cec.cat

o bé personalment: **Centre Excursionista de Catalunya**

Paradís, 12 – 08002 Barcelona (De dilluns a divendres de 9 a 14 i de 16:30 a 21)

TU ESCULLS LES VISTES

Photo: Marco Milani

LIGHTENT 2

Que no et despistin només els seus 1.700 g de pes. La LIGHTENT és pura fiabilitat i rapidesa de muntatge si el que t'agraden són les rutes o vistes itinerants on el mínim pes i volum són essencials.

PROXES 4

Confort i habitabilitat són el seu segell indiscutible. L'interior està dissenyat enginyosament per assegurar la convivència de les teves vacances en família. I si li afegeixes l'ampli tendal addicional, ja et pots relaxar i gaudir de les vistes.

MONSTER LITE 3

Robustesa màxima en aquesta tenda d'una sola peça, amb membrana Texit® impermeable i transpirable i base pentagonal per obtenir el màxim espai amb el mínim pes. Perfecta per als que busquen vistes menys accessibles.

www.ferrino.it www.vertical.es

FERRINO